Cioran

Despre neajunsul de a te fi născut

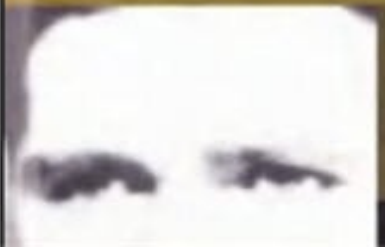

HUMANITAS

EMIL CIORAN

DESPRE NEAJUNSUL DE A TE FI NĂSCUT

OPERA LUI CIORAN

SCRIERI ÎN LIMBA ROMANĂ

Pe culmile disperării
ediţia întâi – 1934 / prima ediţie postbelică, Humanitas – 1990
Cartea amăgirilor
1936 / 1991
Schimbarea la faţă a României
1936 / ediţie revăzută de autor – 1990
Lacrimi şi sfinţi
1937 / 1991
Amurgul gândurilor
1940 / 1991
Îndreptar pătimaş
Humanitas -1991

SCRIERI îN LIMBA FRANCEZĂ

Précis de décomposition Tratat de descompunere
Gallimard – 1949 Humanitas – 1992
Syllogismes de l'amertume – 1952 Silogismele amărăciunii – 1992
La Tentation d'exister – 1956 Ispita de a exista – 1992
Histoire et utopie – 1960 Istorie şi utopie – 1992
La Chute dans le temps – 1964 Căderea în timp – 1994
Le Mauvais démiurge – 1969 Demiurgul cel rău – 1995
De l'inconvenient Despre neajunsul
d' être né – 1973 de a te fi născut – 1995
Écartelement -1979 Sfârtecare – 1995
Exercices d'admiration – 1986 Exerciţii de admiraţie – 1993
Aveux et anath èmes – 1987 Mărturisiri şi anateme – 1994
Mon Pays / Ţara mea Humanitas -1996

PUBLICISTICĂ CORESPONDENŢĂ CONVORBIRI
Singurătate şi destin Humanitas – 1992

Convorbiri Humanitas – 1993
Scrisori către cei de-acasă
Humanitas – 1995

EMIL CIORAN

DESPRE NEAJUNSUL DE A TE FI NĂSCUT

HUMANITAS
BUCUREŞTI

Coperta seriei
DONE STAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
CIORAN, EMIL
Despre neajunsul de a te fi născut /Cioran.;
trad.: Florin Sicoie. - Bucureşti: Humanitas, 2003

ISBN 973-50-0330-9

1. Sicoie, Florin (trad.)
821.135.1-84

E.M.CIORAN

DE L'INCONVÉNIENT D'ÊTRE NÉ
© Editions Gallimard, 1973

© HUMANITAS, 2002, pentru prezenta versiune românească

ISBN 973-50-0330-9

I

Trei dimineaţa. Simt secunda de faţă, apoi pe cealaltă, fac bilanţul fiecărui minut.

De ce toate astea? — *Pentru că m-am născut*.

Punerea în cauză a naşterii ţine de un tip special de veghe.

*

„De când sunt pe lume" – acest *de când* mi se pare încărcat de un înţeles atât de înfricoşător, încât devine de neîndurat.

*

Există o cunoaştere care anulează orice consistenţă şi importanţă a ceea ce facem: pentru ea, totul e lipsit de temei, în afară de ea însăşi. Atât de pură, încât are oroare până şi de ideea de obiect, ea exprimă acea ştiinţă supremă potrivit căreia a săvârşi sau a nu săvârşi o faptă este totuna şi care e însoţită şi ea de o satisfacţie ieşită din comun: cea de a putea repeta, cu fiecare ocazie, că nu merită să pui suflet în nici un gest pe care-l faci, că nimic material nu e de natură să înnobileze ceva, că „realitatea" ţine de absurd. O astfel de cunoaştere ar trebui să fie numită postumă: ea are loc ca şi cum subiectul cunoscător ar fi viu şi neviu, fiinţă şi amintire a fiinţei. „Ţine deja de trecut", spune el despre tot ce face, în chiar momentul actului, care e astfel privat pentru totdeauna de *prezent*.

*

Nu alergăm spre moarte, ci fugim de catastrofa naşterii, zvârcolindu-ne, supravieţuitori care încearcă s-o uite. Frica de moarte nu e decât proiecţia în viitor a unei spaime care-şi are începutul în prima noastră clipă.

Nu ne place, desigur, să socotim naşterea un rău: n-am fost

oare învăţaţi că ea e supremul bine, că răul se găseşte la sfârşitul, şi nu la începutul vieţii noastre? Răul, adevăratul rău e totuşi în *urma*, nu înaintea noastră. E ceea ce i-a scăpat lui Cristos, ce a înţeles Buddha: „Dacă n-ar exista pe lume trei lucruri, o, ucenici, Desăvârşitul n-ar apărea pe lume…” Şi, înainte de bătrâneţe şi de moarte, el aşază faptul naşterii, izvor al tuturor slăbiciunilor şi al tuturor nenorocirilor.

*

Putem suporta orice adevăr, oricât de zdrobitor, cu condiţia să înlocuiască totul, să conţină tot atâta vitalitate cât speranţa căreia i s-a substituit.

*

Nu fac nimic, se înţelege. Dar *văd* cum trec orele – şi asta e preferabil încercării de a le umple. Nu trebuie să ne ostenim cu o operă, trebuie doar să spunem ceva care să se poată murmura la urechea unui beţiv sau a unui muribund.

*

Nimic nu dovedeşte mai bine cât de mult a decăzut omenirea ca imposibilitatea de a găsi fie şi un singur popor, un singur trib la care naşterea să mai provoace doliu şi bocet.

*

Să te răzvrăteşti împotriva eredităţii înseamnă să te răzvrăteşti împotriva a miliarde de ani, împotriva *primei* celule.

*

Există un zeu la originea, dacă nu la capătul, oricărei bucurii.

*

Niciodată în largul meu în imediat, nu mă seduce decât

ceea ce mă precedă, ceea ce mă îndepărtează de prezent, clipele fără număr în care n-am existat: nenăscutul.

*

Nevoie fizică de dezonoare. Mi-ar fi plăcut să fiu odraslă de călău.Cu ce drept vă apucaţi să vă rugaţi pentru mine? N-am nevoie de mijlocitor, am să mă descurc *singur*. Partea unui nenorocit, aş primi, poate, dar din partea nimănui altcuiva, fie el şi sfânt. Nu pot tolera ca alţii să se preocupe de propria-mi mântuire. Dacă mă tem de ea şi-ncerc să-i scap, nimic mai supărător ca rugăciunile voastre! Duceţi-vă cu ele de-aici; oricum, nu suntem în slujba aceloraşi zei. Dacă ai mei sunt nevoinici, am toate motivele să cred că nici ai voştri nu sunt mai grozavi. Presupunând totuşi că ei sunt aşa cum vi-i imaginaţi, tot le-ar lipsi puterea să mă vindece de o spaimă mai veche decât propria-mi memorie.

*

Ce lucru jalnic o senzaţie! *Poate* nici extazul însuşi nu e mai mult.

*

Să desfacă, să des-zidească e singura sarcină pe care şi-o poate fixa omul, dacă aspiră, aşa cum o arată totul, să se deosebească de Ziditor.

*

Ştiu că naşterea mea e o întâmplare, un accident ridicol, şi totuşi, de uit de mine, mă port ca şi cum ea ar fi un eveniment capital, indispensabil mersului şi echilibrului lumii.

Să fi comis toate crimele, în afara celei de a fi tată.

*

Ca regulă generală, oamenii *aşteaptă* dezamăgirea: ei ştiu că nu trebuie să se neliniştească, că, mai devreme sau mai

târziu, ea va veni, oferindu-le răgazul necesar să se poată ocupa de problemele momentului. Cu dezmeticitul e altfel: pentru el, dezamăgirea survine în acelaşi timp cu actul; n-are nevoie s-o pândească, e acolo. Eliberându-se de succesiunea lucrurilor, el a devorat posibilul şi a făcut inutil viitorul. „Nu vă pot întâlni în viitorul *vostru*, le spune el celorlalţi. N-avem nici măcar o singură clipă care să ne fie comună.” Asta fiindcă pentru el întregul viitor e deja acolo.

Când simţim sfârşitul în punctul de pornire, mergem mai repede ca timpul. Iluminarea, dezamăgire fulgerătoare, răspândeşte o siguranţă care-l transformă pe dezmeticit în mântuit.

*

Mă eliberez de aparenţe şi, cu toate acestea, mă-ncurc în ele; sau mai degrabă: mă găsesc la jumătatea distanţei dintre aceste aparenţe şi *ceea* ce le neagă, *ceea* ce n-are nici nume, nici conţinut, *ceea* ce nu e nimic şi este totul. Pasul decisiv dincolo de ele n-am să-l fac niciodată. Firea mă obligă să plutesc, să mă eternizez în echivoc, şi, dacă mi-aş propune să mă hotărăsc într-un sens sau în celălalt, aş pieri prin propria-mi salvare.

*

Capacitatea mea de a fi dezamăgit depăşeşte înţelegerea. Ea e cea care mă face să-l înţeleg pe Buddha, dar tot ea mă împiedică să-l urmez.

*

Ceea ce nu ne mai poate înduioşa nu mai contează şi nu mai există. Ne dăm seama de ce trecutul nostru încetează atât de repede să ne aparţină, pentru a lua înfăţişare de poveste, de ceva ce nu mai priveşte pe nimeni.

*

În cel mai adânc colţ al sufletului, să aspiri să fii la fel de

sărac, la fel de vrednic de milă ca Dumnezeu.

*

Adevărata legătură dintre fiinţe nu se stabileşte decât prin prezenţa mută, prin aparenta ne-comunicare, prin schimbul misterios şi fără cuvinte care seamănă cu rugăciunea interioară.

*

Ceea ce ştiu la şaizeci de ani ştiam la fel de bine la douăzeci. Patruzeci de ani ai unei lungi, inutile munci de verificare… Că totul e lipsit de consistenţă, de temei, de justificare, sunt de obicei atât de sigur, încât cel care ar îndrăzni să mă contrazică, chiar dacă e omul pe care-l stimez cel mai mult, mi-ar apărea ca un şarlatan sau un idiot.

*

Încă din copilărie, percepeam scurgerea orelor, independente de orice raport, de orice fapt şi de orice eveniment, disjuncţia timpului de tot ce nu era el, existenta lui autonomă, statutul său singular, autoritatea, tirania sa. Amintesc cum nu se poate mai clar după-amiaza în care, pentru prima dată, în faţa universului gol, nu mai eram decât scurgere de clipe răzvrătite împotriva propriei funcţii. Timpul se desprindea de fiinţă *pe seama mea*.

*

Spre deosebire de Iov, eu nu mi-am blestemat ziua în care m-am născut; pe celelalte, în schimb, le-am afurisit pe toate…

*

Dacă moartea n-ar avea decât laturi negative, ar fi un act irealizabil.

*

Totul este; nimic nu este. Şi o formulă, şi cealaltă sunt purtătoarele unei egale împăcări. Anxiosul, spre nenorocirea sa, rămâne între ele două, înfricoşat şi perplex, mereu la discreţia unei nuanţe, incapabil să se fixeze în siguranţa fiinţei sau a absenţei faptului de a fi.

*

Pe acea coastă normandă, la o oră atât de matinală, n-aveam nevoie de nimeni. Prezenţa pescăruşilor mă deranja: i-am gonit cu pietre. Şi am înţeles că ţipetele lor, de o stridenţă supranaturală, erau exact ceea ce-mi trebuia, că numai înspăimântătorul putea să mă liniştească şi că doar pentru a-l întâlni mă trezisem înaintea răsăritului.

*

A fi în viaţă – sunt deodată izbit de ciudăţenia acestei expresii, ca şi cum nu s-ar aplica nimănui.

*

De fiecare dată când ceva nu merge şi când mi-e milă de mintea mea, mă cuprinde o irezistibilă dorinţă de *a proclama.* Atunci înţeleg din ce meschine abisuri apar reformatorii, profeţii şi mântuitorii.

*

Mi-ar plăcea să fiu liber, total liber. Liber ca un mort din faşă. Dacă în luciditate intră atâta ambiguitate şi zbucium este pentru că ea e rezultatul faptului că nu am ştiut cum să ne folosim insomniile.

*

Obsesia naşteri, transpunându-ne în*aintea* propriului trecut, ne face să pierdem gustul viitorului, al prezentului şi chiar al trecutului.

*

Rare sunt zilele în care, proiectat în postistorie, să nu asist la ilaritatea zeilor ieşind din episodul omenesc.

E cu adevărat nevoie de o viziune de rezervă, atunci când cea a Judecăţii de Apoi nu mai mulţumeşte pe nimeni.

*

O idee, o fiinţă, orice lucru care se întrupează îşi pierde înfăţişarea, devine grotesc. Frustrare a rezultatului. Să nu evadezi niciodată din posibil, să te complaci în postura de etern veleitar, *să uiţi* să te naşti.

*

Adevărata, unica neşansă: aceea de a vedea lumina zilei. Ea îşi are obârşia în agresivitatea, în principiul de expansiune şi de furie localizat în origini, în elanul spre rău care le-a agitat. Când revezi pe cineva după mulţi ani, ar trebui să te aşezi unul în faţa celuilalt şi să nu spui nimic ore în şir, pentru ca, profitând de tăcere, consternarea să se poată autosavura.

*

Zile atinse miraculos de sterilitate. În loc să mă bucur, să mă felicit, să convertesc această ariditate în sărbătoare, să văd în ea o ilustrare a desăvârşirii şi maturităţii, ca şi a detaşării mele, mă las cotropit de ciudă şi de proastă dispoziţie, atât e de tenace în noi omul pe care-l ştim, secătura agitată, incapabilă să se aşeze în umbră.

*

Sunt atras de filozofia hindusă, al cărei scop esenţial este de a învinge eul; şi tot ce fac şi tot ce gândesc nu înseamnă decât eu şi suferinţă cumplită a eului.

*

Câtă vreme acţionăm, avem un scop; acţiunea o dată terminată, ea nu are pentru noi mai multă realitate decât scopul pe care-l urmăream. Nu exista deci nimic cu adevărat coerent în toate acestea, nu era decât joc. Dar există şi din aceia care au conştiinţa acestui joc chiar în *timpul* acţiunii: ei trăiesc concluzia în premise, rezultatul în virtual, subminând gravitatea prin însuşi faptul că există.

Viziunea nonrealităţii, a carenţei universale este rezultatul combinat al unei senzaţii cotidiene şi al unui fior neaşteptat. *Totul e joc* – fără această revelaţie, senzaţia pe care o purtăm cu noi pe firul zilelor n-ar mai avea acea amprentă de evidenţă de care au nevoie experienţele metafizice pentru a se deosebi de contrafacerile lor, *indispoziţiile*. Pentru că orice indispoziţie nu e decât o experienţă metafizică avortată.

*

Când curiozitatea pe care o încercăm în faţa morţii ni se epuizează, închipuindu-ne că nu mai avem nimic altceva de vămuit din asta, ne îndreptăm atenţia spre naştere, ne pornim să înfruntăm un abis la fel de fără sfârşit…

*

Chiar în acest moment, mi-e *rău*. Acest eveniment, crucial pentru mine, este inexistent, chiar de neconceput, pentru restul fiinţelor, pentru toate fiinţele. În afară de Dumnezeu, dacă acest cuvânt poate avea vreun înţeles.

*

Auzim din toate părţile că, din moment ce totul e inutil, să faci bine ceea ce faci nu reprezintă un bine. Totuşi, tocmai asta e bine. Ca să ajungi la această concluzie şi ca s-o înduri, nu trebuie să exerciţi nici o profesie; cel mult, pe aceea de rege, ca Solomon.

*

Reacţionez ca toată lumea şi chiar ca aceia pe care-i dispreţuiesc cel mai mult; dar îmi repar greşeala, deplângând orice faptă pe care o comit, bună sau rea.

*

Unde-mi sunt senzaţiile? Au dispăru în… mine, şi ce e oare acest eu, dacă nu suma acestor senzaţii volatilizate?

*

Extraordinar şi nul – aceste două adjective se aplică unui anumit act şi, după aceea, la tot ce rezultă din el, vieţii în primul rând.

*

Clarviziunea e singurul viciu care te face liber – liber î*ntr-un pustiu.*

*

Pe măsură ce trec anii, descreşte numărul celor cu care ne putem înţelege. Când nu vom mai avea pe nimeni căruia să ne adresăm, vom fi în sfârşit aşa cum eram înainte de a eşua într-un nume.

*

Când refuzi lirismul, e un chin să înnegreşti o pagină: la ce bun să scrii ca să spui *exact* ceea ce aveai de spus?

*

E foarte greu să accepţi să fii judecat de cineva care a suferit mai puţin ca tine. Şi cum fiecare se crede un Iov nerecunoscut…

*

Îmi doresc un confesor ideal, căruia să-i spun tot, să-i mărturisesc tot, doresc un sfânt blazat.

*

De atâta amar de vreme de când se moare, viul a căpătat probabil obişnuinţa de a muri; fără de care nu s-ar explica de ce o insectă sau o rozătoare, şi chiar omul, ajung, după câteva sclifoseli, să crape atât de demn.

*

Paradisul nu era suportabil, altfel primul om s-ar fi obişnuit cu el; nici această lume nu este, de vreme ce se regretă paradisul sau se speră un altul. Ce-i de făcut? Unde să mergem? Foarte simplu: să nu facem nimic şi să nu ne ducem nicăieri.

*

Sănătatea e desigur un bun; numai că acelora care o posedă le-a fost refuzată şansa de a-şi da seama de ea, o sănătate conştientă de sine fiind o sănătate compromisă sau pe punctul de a fi. Cum nimeni nu se bucură că e lipsit de infirmităţi, putem vorbi fără nici o exagerare de o *dreaptă* pedepsire a celor sănătoşi.

*

Unii au parte de nenorociri; alţii, de obsesii. Care sunt mai de plâns?

*

Nu mi-ar plăcea ca oamenii să fie drepţi în privinţa mea: aş putea să mă lipsesc de orice, în afară de tonicul injustiţiei.

*

„Totul e durere” – formula budistă, modernizată, ar da:

„Totul e coşmar.”

În acelaşi fel, nirvana, chemată să pună capăt unei suferinţe şi mai răspândite, ar înceta să fie un mijloc rezervat numai unora, ca să devină universală asemeni coşmarului însuşi.

*

Ce înseamnă o crucificare unică, pe lângă aceea, cotidiană, pe care o îndură cel care suferă de insomnie?

*

Pe când mă plimbam, la oră târzie, pe aleea mărginită de copaci, o castană mi-a căzut la picioare. Zgomotul pe care l-a făcut spărgându-se, ecoul pe care l-a trezit în mine, precum şi o emoţie în vădită disproporţie cu acel incident mărunt m-au cufundat în miracol, în beţia irevocabilului, ca şi cum nu mai existau întrebări, ci numai răspunsuri. Eram ameţit de mii de certitudini neaşteptate, cu care nu ştiam ce să fac…

Puţin a lipsit astfel să intru în contact cu divinul. Dar am socotit că-i mai bine să-mi continuu plimbarea.

*

Nu ne mărturisim altcuiva mâhnirile decât ca să-l facem să sufere, ca să le ia asupra lui. Dacă am vrea să-l legăm de noi, nu i-am împărtăşi decât suferinţele noastre abstracte, singurele pe care se reped să le accepte toţi cei care ne iubesc.

*

Nu-mi iert faptul că m-am născut. E ca şi cum, strecurându-mă în această lume, aş fi profanat o taină, aş fi călcat cine ştie ce legământ important, aş fi comis un păcat de o gravitate fără seamăn. Totuşi, mi se întâmplă să fiu mai puţin tranşant: naşterea îmi pare atunci o calamitate pe care aş fi nemângâiat să n-o fi cunoscut.

*

Gândirea nu e niciodată *nevinovata*. Ne ajută să ne rupem lanţurile tocmai pentru că e nemiloasă, pentru că înseamnă agresiune. Eliminând ce are ea mai rău şi chiar demonic, ar trebui să renunţăm la însăşi ideea mântuirii.

*

Calea cea mai sigură ca să nu greşeşti e să subminezi o certitudine după alta.

Faptul că tot ceea ce contează a fost făcut î*n afara* îndoielii rămâne însă la fel de evident.

*

De multă vreme, dintotdeauna, simt că lumea aceasta nu e ce-mi trebuia şi că n-aş putea să mă deprind cu ea; numai şi numai aşa am dobândit o fărâmă de orgoliu spiritual, propria-mi existenţă apărându-mi ca mutilare şi secătuire a unui psalm.

*

Gândurile noastre, în solda propriei panici, se îndreaptă spre viitor, urmează calea fiecărei spaime, se deschid spre moarte. Şi numai schimbându-le cursul, făcându-le să curgă înapoi le îndreptăm către momentul naşterii şi le obligăm să se statornicească acolo. Prin asta, ele pierd însăşi forţa, acea tensiune de nepotolit care zace în adâncul spaimei de moarte şi care le e de folos gândurilor noastre atunci când vor să crească, să se îmbogăţească, să capete forţă. Aşa înţelegem de ce, parcurgând un drum contrar, le lipseşte elanul şi sunt atât de obosite atunci când, în sfârşit, se lovesc de limita lor originară, încât nu mai au puterea să privească dincolo de ea, spre niciodată-născut.

*

Nu propriile-mi începuturi, ci începutul mă interesează. Dacă mă izbesc de propria-mi naştere, de o obsesie minoră, e din cauză că nu pot să mă lupt cu primul moment al timpului.

Orice suferinţă individuală se reduce, în ultimă instanţă, la o suferinţă cosmogonică, fiecare din senzaţiile noastre ispăşind acea nelegiuire a senzaţiei primordiale, prin care eul s-a strecurat în afara a nu ştim ce…

*

În zadar ne străduim să ne preferăm universului, ne urâm, cu toate acestea, mult mai mult decât credem. Dacă înţeleptul e o apariţie atât de insolită este pentru că pare neatins de aversiunea pe care, asemeni tuturor fiinţelor, trebuie s-o nutrească pentru el însuşi.

*

Nici o diferenţă între existenţă şi nonexistenţă, dacă ne temem de ele cu o egală intensitate.

*

Noncunoaşterea e temelia tuturor lucrurilor, ea creează Totul printr-un act pe care-l repetă în fiecare clipă, ea produce această lume şi oricare alta, fiindcă nu încetează să ia drept real ceea ce nu este. Noncunoaşterea e gigantica eroare care serveşte drept suport tuturor adevărurilor noastre, noncunoaşterea e mai veche şi mai puternică decât toţi zeii la un loc.

*

După asta îl recunoşti pe cel cu aptitudini pentru căutarea interioară: el va situa eşecul mai presus de orice reuşită, îl va căuta chiar, inconştient, se înţelege. Asta pentru că eşecul, întotdeauna *esenţial*, e cel care ne dezvăluie nouă înşine, ne permite să ne vedem aşa cum ne vede Dumnezeu, în vreme ce succesul ne îndepărtează de ceea ce e mai profund în noi şi în tot.

*

A fost o vreme în care timpul încă nu exista… Refuzul naşterii nu e altceva decât nostalgia acelui timp de dinainte de timp.

*

Mă gândesc la atâţia prieteni care nu mai sunt şi-i compătimesc. Cu toate acestea, ei nu sunt chiar de plâns, căci au rezolvat toate problemele, începând cu aceea a morţii.

*

Există în faptul de a te naşte o asemenea lipsă de necesitate încât, dacă te gândeşti la el ceva mai mult ca de obicei, neştiind cum să reacţionezi, ajungi să surâzi netot

*

Două feluri de spirite: diurne şi nocturne. Nu posedă nici aceeaşi metodă, nici aceeaşi etică. În plină lumină, te supraveghezi; în obscuritate, spui tot. Pentru cel care-şi pune întrebări la orele la care ceilalţi sunt pradă somnului, urmările salutare sau supărătoare a ceea ce gândeşte contează prea puţin. Iată de ce meditează el la ghinionul de a se fi născut fără să-i pese de răul pe care-l poate face altcuiva sau sieşi. După miezul nopţii începe beţia adevărurilor vătămătoare.

*

Pe măsură ce se adună anii, îţi faci despre viitor o imagine din ce în ce mai întunecată. Să fie asta doar ca să te consolezi pentru că eşti exclus din el? în aparenţă da, în realitate nu, căci viitorul a fost întotdeauna atroce, omul neputând să lupte împotriva nenorocirilor decât agravându-le, astfel încât, în fiecare epocă, existenţa e cu mult mai tolerabilă înainte să fie găsită soluţia dificultăţilor momentului.

*

În marile perplexităţi, impune-ţi să trăieşti ca şi cum istoria

s-a sfârşit şi să reacţionezi ca un monstru măcinat de serenitate.

*

Dacă, altădată, în faţa unui mort, mă întrebam: „La ce i-a servit oare să se nască?”, acum îmi pun aceeaşi întrebare în faţa oricărui om viu.

*

Accentul pus pe naştere nu e nimic altceva decât gustul pentru insolubil împins până la nebunie.

*

În privinţa morţii, ezit fără încetare între „taină” şi „nimic”, între Piramide şi Morgă.

*

E imposibil *să simţi* că a fost o vreme în care nu existai. De aici ataşamentul pentru personajul care erai înainte să te naşti.

*

„Meditaţi măcar o oră asupra inexistenţei cuini şi vă veţi simţi alt om”, îi spunea într-o zi unui vizitator occidental un bonz din secta japoneză Kusha.

Fără să fi frecventat mânăstirile budiste, de câte ori nu m-am oprit asupra irealităţii lumii, deci a eului? Nu, n-am devenit alt om, dar mi-a rămas efectiv sentimentul că eul meu nu e câtuşi de puţin real şi că, pierzându-l, n-am pierdut nimic, în afară de ceva, în afară de *tot*.

*

În loc să mă mărginesc la faptul naşterii, aşa cum îmi porunceşte bunul-simţ, mă aventurez, mă târăsc în urmă, dau din ce în ce mai înapoi către nu ştiu ce început, trec din

origine-n origine. Poate că într-o zi o să reuşesc să ating originea însăşi, ca să mă odihnesc sau să mă prăbuşesc acolo.

*

X mă insultă. Sunt gata să-l pălmuiesc. După ce mă gândesc, renunţ.

Cine sunt? Care e adevăratul meu eu: cel care ripostează sau ce care dă înapoi? Prima mea reacţie e întotdeauna energică; tunătoarea, moale. Ceea ce se cheamă „înţelepciune" nu e, în fond, decât un veşnic „după ce mă gândesc", adică nonacţiunea ca prim gest.

*

Dacă ataşamentul e un rău, trebuie să-i căutăm cauza în scandalul naşterii, căci să te naşti înseamnă să te ataşezi. Pentru a face să dispară urmele acestui scandal, cel mai grav şi mai puţin tolerabil dintre toate, ar trebui deci folosită detaşarea.

*

În stările de anxietate şi teamă, calmul instantaneu la gândul foetusului care am fost.

*

În această clipă anume, nici un reproş venit din partea oamenilor sau a zeilor n-ar putea să mă atingă: am o conştiinţă atât de curată, de parcă n-aş fi existat niciodată.

*

E o greşeală să crezi că există o relaţie directă între suportarea nenorocirilor şi înverşunarea împotriva naşterii. Această înverşunare are rădăcini mai adânci şi mai îndepărtate, şi pare să prindă viaţă chiar şi în absenţa celui mai mic reproş împotriva existenţei. Ba chiar niciodată nu e mai virulentă ca în cazul sorţilor norocoşi.

*

Tracii şi bogomilii – nu pot să uit că am colindat aceleaşi meleaguri ca şi ei, nici că unii îi deplângeau pe nou-născuţi, iar ceilalţi, ca să-l dezvinovăţească pe Dumnezeu, îl făceau pe Satana răspunzător de infamia Creaţiei.

*

Pe timpul lungilor nopţi ale cavernelor, nenumăraţi Hamleţi trebuie să fi monologat fără încetare, căci putem presupune că apogeul suferinţei metafizice se situează cu mult înaintea acestei fadori universale ce a urmat apariţiei Filozofiei.

*

Obsesia naşterii ţine de exacerbarea memoriei, de omniprezenţa trecutului, ca şi de aviditatea pentru impas, pentru *primul* impas. — Nici o deschidere, nici chiar care să-şi aibă obârşia în bucurie, care să provină din revolut, ci doar din prezent, ca şi dintr-un viitor *emancipat de timp.*

Ani de zile, o viaţă de fapt, să nu te fi gândit decât la ultimele clipe, ca să constaţi, când te apropii, în sfârşit, de ele, că va fi fost degeaba, că gândul morţii ajută la tot, doar să mori nu!

*

Neliniştile noastre sunt cele care trezesc, care creează conştiinţa; după ce-şi îndeplinesc misiunea, ele se atenuează şi dispar una după alta. Doar conştiinţa rămâne şi le supravieţuieşte, fără să-şi amintească ce le datorează, chiar fără s-o fi ştiut vreodată. Iată de ce îşi tot proclamă autonomia, suveranitatea, chiar şi când se urăşte şi ar vrea să se distrugă.

*

Potrivit regulii Sfântului Benedict, dacă un călugăr devenea mândru sau măcar mulţumit de munca pe care o

făcea, trebuia să renunţe la ea şi s-o părăsească.

Iată un pericol de care nu se teme cel care va fi trăit cu gustul insatisfacţiei, în orgia remuşcării şi dezgustului.

*

Dacă e adevărat că lui Dumnezeu îi repugnă să se pronunţe, n-aş încerca nici o stinghereală în prezenţa lui, atât de mult mi-ar plăcea să-l imit, să fiu, în tot, asemeni Lui, un lipsit de opinie.

*

Să te trezeşti, să-ţi faci toaleta şi să aştepţi apoi cine ştie ce varietate neaşteptată de plictis sau de spaimă.

Aş da tot universul şi pe Shakespeare în întregime pentru o fărâmă de ataraxie.

*

Marele noroc al lui Nietzsche că a sfârşit cum a sfârşit. În euforie!

*

Să te tot duci cu gândul la o lume în care încă nimic nu s-a înjosit să se ivească, în care presimţi conştiinţa fără să aspiri la ea, în care, tolănit în virtual, te bucuri de plenitudinea vidă a unui eu anterior eului…

Să nu te fi născut, numai să te gândeşti la asta, ce fericire, ce libertate, ce spaţiu!

II

Dacă dezgustul faţă de lume e de-ajuns să confere sfinţenia, nu văd cum aş putea evita canonizarea.

*

Nimeni nu cred că a trăit atât de aproape de scheletul său

cum am trăit eu faţă de al meu: au rezultat de aici un dialog fără sfârşit şi câteva adevăruri pe care nu reuşesc nici să le accept, nici să le resping.

*

E mai uşor să avansezi cu viciile decât cu virtuţile. Viciile, conciliante prin natura lor, se ajută reciproc, sunt pline de indulgenţă unele faţă de altele, în vreme ce virtuţile, invidioase, se înfruntă şi se anulează, dezvăluindu-şi în toate incompatibilitatea şi intoleranţa.

*

Să crezi în ce faci sau în ce fac alţii e ca şi cum te-ai da în vânt pentru fleacuri. Ar trebui să nu te prezinţi la întâlnirea cu iluziile şi chiar cu „realităţile”, să te situezi dincolo de tot şi toate, să-ţi alungi sau să-ţi reprimi aspiraţiile, să trăieşti, potrivit unei zicale hinduse, cu tot atât de puţine dorinţe ca un „elefant singuratic”.

*

Îi iert totul lui X, din cauza surâsului său demodat.

*

Nu e umil cel care se urăşte.

*

La unii, totul, absolut totul, ţine de fiziologie: trupul le e gândirea, gândirea le e trupul.

*

Timpul, bogat în resurse, mai inventiv şi mai milos decât credem, posedă o remarcabilă aptitudine de a ne veni în ajutor, de a ne procura în orice moment o nouă umilire.

*

Am căutat întotdeauna peisajele de dinainte de Dumnezeu. De unde predilecţia mea pentru Haos.

*

Am hotărât să nu mai dau vina pe nimeni de când am observat că sfârşesc întotdeauna prin a semăna cu ultimul meu duşman.

*

Am trăit foarte multă vreme cu ideea că sunt fiinţa cea mai normală care a existat vreodată. Această idee mi-a deschis gustul, chiar pasiunea, pentru improductivitate: la ce bun să te pui în valoare într-o lume populată de nebuni, cufundată în neghiobie sau delir? Pentru cine să te oboseşti şi în ce scop? Rămâne să aflu dacă m-am eliberat cu totul de această certitudine, salvatoare în absolut, ruinătoare în imediat.

*

Violenţii sunt în general oameni plăpânzi, „terminaţi”, care trăiesc într-o efervescenţă continuă, în detrimentul propriului trup, exact ca asceţii, care, familiarizându-se cu chietudinea, pacea, ajung să se erodeze şi să se epuizeze tot atâta cât furioşii.

*

N-ar trebui să scriem cărţi decât ca să spunem lucruri pe care n-am îndrăzni să le destăinuim nimănui.

*

Când Mara, Ispititorul, încearcă să-i uzurpe locul lui Buddha, acesta-i spune, între altele: „Cu ce drept pretinzi să domneşti asupra oamenilor şi asupra universului? *Ai suferit pentru cunoaştere*?”

E întrebarea capitală, poate singura care ar trebui să ne frământe când ne punem întrebări despre cineva, mai ales despre un gânditor. Nu putem, pe cât am vrea, să facem suficientă distincţie între cei care au plătit pentru cel mai mic pas către cunoaştere şi cei, incomparabil mai numeroşi, cărora le-a fost dăruită o cunoaştere comodă, indiferentă, o cunoaştere *fără* î*ncercări*.

*

Se spune: Cutare n-are talent, n-are decât timbru. Dar timbrul e tocmai ceea ce nu poţi să inventezi, cu care te naşti. E un har moştenit, privilegiul pe care-l au de a-şi face simţită pulsaţia lor organică; timbrul înseamnă mai mult decât talentul, e esenţa acestuia.

*

Acelaşi sentiment de neapartenenţă, de joc inutil, oriunde aş merge: mă prefac că mă interesez de ceva de care nu-mi pasă deloc, mă agit din automatism sau milă, fără să particip vreodată, fără să fiu vreodată prezent undeva. Ceea ce mă atrage se găseşte altundeva, şi acest altundeva nu ştiu ce înseamnă.

*

Cu cât se depărtează de Dumnezeu, cu atât oamenii avansează în cunoaşterea religiilor.

*

„… Dar Dumnezeu ştie că în ziua în care veţi mânca din el vi se vor deschide ochii.” *

De-abia s-au deschis, şi începe drama. Să priveşti *fără să* î*nţelegi*, acesta-i paradisul. Infernul ar fi deci locul în care înţelegi, în care înţelegi prea mult…

*

* Facerea 3, 5 (n.t.).

Nu mă înţeleg pe deplin cu cineva decât atunci când e la pământ şi când n-are nici dorinţa, nici puterea de a reveni la iluziile sale obişnuite.

*

Judecându-ţi fără milă contemporanii, ai toate şansele să faci, în ochii posterităţii, figură de spirit clarvăzător. Totodată, renunţi la latura primejdioasă a admiraţiei, la riscurile extraordinare pe care le presupune. Căci admiraţia reprezintă o aventură, cea mai imprevizibilă din câte sunt, pentru că se poate întâmpla să sfârşească bine.

*

Ideile îţi vin mergând, spunea Nietzsche. Mersul distrage gândirea, declara Sankara.

Cele două păreri sunt la fel de întemeiate, deci la fel de adevărate, şi oricine se poate încredinţa de asta în răstimp de o oră, uneori de un minut…

*

Nu mai e posibilă nici o formă de originalitate literară dacă nu forţezi, dacă nu sfărâmi limbajul. Situaţia e diferită dacă ne mărginim la exprimarea ideii ca atare. Ne găsim aici într-un domeniu în care exigenţele nu s-au schimbat de la presocratici încoace.

*

De ce nu putem să ne întoarcem în timp înainte de concept, să scriem chiar din simţuri, să notăm variaţiile infime a ceea ce atingem, să facem ce ar face o reptilă dacă s-ar pune pe lucru!

*

Tot ce poate exista mai bun în noi provine din indolenţa, din incapacitatea noastră de a trece la acţiune, de a ne pune în aplicare proiectele şi intenţiile. Neputinţa sau refuzul de a ne realiza ne păstrează „calităţile”, iar voinţa de a da tot ce putem ne conduce la excese şi la desfrâu.

*

Acel „glorios delir”, de care vorbeşte Tereza de Ávila pentru a desemna una din fazele unirii cu Dumnezeu, reprezintă ceea ce un spirit secătuit, invidios prin forţa lucrurilor, nu-i va ierta niciodată unui mistic.

*

Nici măcar o clipă în care să nu fi fost conştient că mă găsesc în afara Paradisului.

*

Nu e profund, nu e autentic decât ceea ce ascundem. De unde forţa sentimentelor abjecte.

*

Ama nesciri, spune *Imitatio*. Să-ţi placă să fii neştiut. Nu eşti mulţumit de tine şi de lume decât dacă te conformezi acestui precept.

*

Valoarea intrinsecă a unei cărţi nu depinde de importanţa subiectului (altfel teologii ar ieşi învingători, şi de departe), ci de modul de a aborda ceea ce e întâmplător şi neînsemnat, de a stăpâni infimul. *Esenţialul* n-a necesitat niciodată nici cel mai mic talent.

*

Sentimentul de a fi în întârziere sau în avans cu zece mii de

ani faţă de ceilalţi, de a aparţine începuturilor sau sfârşitului omenirii…

*

Negaţia nu provine niciodată dintr-un raţionament, ci dintr-un nu ştiu ce obscur şi vechi. Argumentele vin mai târziu, ca s-o justifice şi s-o susţină. Orice *nu* izvorăşte din sânge.

*

Profitând de erodarea memoriei, *să-ţi aminteşti* cele dintâi iniţiative ale materiei şi riscul de viaţă care le-a succedat…

*

Ori de câte ori nu mă gândesc la moarte, am impresia că trişez, că înşel pe cineva din mine.

*

Există nopţi pe care nici cei mai inventivi dintre torţionari n-ar fi putut să le imagineze. La capătul lor, eşti sfărmat, năucit, rătăcit, fără amintiri şi presimţiri, şi chiar fără să ştii cine eşti. Şi atunci ziua pare inutilă, lumina vătămătoare, şi încă şi mai chinuitoare decât întunericul.

*

Un păduche-de-frunze *conştient* ar avea de înfruntat exact aceleaşi dificultăţi, acelaşi tip de insolubil ca şi omul.

*

Mai bine animal decât om, insectă decât animal, plantă decât insectă, şi aşa mai departe.

Salvarea? Tot ce micşorează influenţa conştiinţei şi-i compromite supremaţia.

*

Am toate defectele celorlalţi şi totuşi tot ceea ce fac aceştia mi se pare inadmisibil.

*

Privind lucrurile din perspectiva nasturi, omul a fost făcut să trăiască orientat spre exterior. Dacă vrea să vadă în el însuşi, trebuie să închidă ochii, să renunţe la acţiune, să iasă din torent. Ceea ce numim „viaţă interioară” e un fenomen tardiv, care n-a fost posibil decât printr-o încetinire a activităţilor noastre vitale, căci „sufletul” n-ar fi putut să apară, nici să se afirme decât în detrimentul bunei funcţionări a organelor.

*

Cea mai măruntă schimbare atmosferică mă face să-mi reconsider proiectele, ba, de ce să n-o spun, convingerile. Această formă de dependenţă, cea mai umilitoare din câte sunt, nu încetează să mă biruie, în vreme ce-mi risipeşte puţinele iluzii care-mi mai rămăseseră asupra şanselor de a fi liber, asupra libertăţii, pur şi simplu. La ce bun să te umfli în pene când eşti la discreţia Umezelii şi Uscăciunii? Ţi-ai dori o robie mai puţin vrednică de milă şi alt soi de zei.

*

E inutil să-ţi iei zilele, pentru că întotdeauna o faci prea târziu.

*

Când ştii absolut sigur că totul e ireal, nu văd realmente de ce te-ai obosi s-o dovedeşti.

*

Pe măsură ce se îndepărtează de momentul răsăritului şi înaintează în zi, lumina se prostituează şi nu-şi obţine iertarea –

etică a crepusculului – decât în clipa când dispare.

*

În scrierile budiste, se vorbeşte adesea de „abisul naşterii”. E într-adevăr un abis, o prăpastie, în care nu cazi, ci, dimpotrivă, din care ieşi, spre marea pagubă a fiecăruia.

*

La intervale din ce în ce mai rare, izbucniri de recunoştinţă faţă de Iov şi Chamfort, fată de vociferare şi vitriol…

*

Fiecare opinie, fiecare părere e în mod necesar parţială, trunchiată, insuficientă. În filozofie şi în orice, originalitatea se rezumă la nişte definiţii incomplete.

*

Cântărindu-ne bine faptele numite generoase, nu găsim nici una care, într-o anumită privinţă, să nu fie condamnabilă şi chiar vătămătoare, de natură să ne inspire regretul de a o fi făcut, astfel încât n-avem de ales, la urma urmelor, decât între a ne abţine şi a avea remuşcări.

*

Forţa explozivă a chiar şi celei mai mici mortificări. Orice dorinţă învinsă te face puternic. Avem cu atât mai multă putere asupra acestei lumi cu cât ne depărtăm de ea, cu cât aderăm mai puţin la ea. Renunţarea conferă o putere nemărginită.

*

Dezamăgirile mele, în loc să conveargă spre un centru şi să se constituie, dacă nu într-un sistem, cel puţin într-un ansamblu, s-au răzleţit, fiecare crezându-se unică şi dispărând astfel, din lipsă de organizare.

*

Au succes numai sistemele filozofice şi religiile care ne linguşesc, fie că o fac în nomele progresului, fie în cel al infernului. Damnat sau nu, omul simte o nevoie imperioasă de a fi în inima lucrurilor. Faptul că este, că a devenit om se datorează în exclusivitate tocmai acestui lucru. Şi dacă într-o zi n-ar mai simţi această nevoie, ar trebui să se dea la o parte în folosul unui alt animal, mai orgolios şi mai nesăbuit.

*

Avea repulsie faţă de adevărurile obiective, de corvoada argumentării, de judecăţile logice elevate. Nu-i plăcea să facă demonstraţii, nu ţinea să convingă pe nimeni. *Celălalt* e o născocire de dialectician.

*

Cu cât eşti mai nedreptăţit de mp, cu atât mai mult vrei să evadezi din el. Faptul de a scrie o pagină fără cusur, o frază numai, te înalţă deasupra devenirii şi stricăciunilor ei. Transcendem moartea căutând indestructibilul prin cuvânt, prin simbolul însuşi al caducităţii.

*

În chiar miezul unui eşec, în clipa când ruşinea e pe punctul să ne doboare, ne apucă pe neaşteptate un acces de trufie, care nu ţine mult, doar cât să ne golească, să ne lase fără energie, să facă să scadă, o dată cu forţele noastre, intensitatea propriei ruşini.

*

Dacă moartea e atât de cumplită pe cât se pretinde, cum se face că, după o anumită vreme, socotim *fericit* orice individ, prieten sau duşman, care a încetat să trăiască?

*

Nu o dată mi s-a întâmplat să plec de acasă pentru că, dacă rămâneam acolo, n-aş fi fost sigur că mă puteam împotrivi vreunei hotărâri *subite*. Pe stradă eşti mai liniştit, pentru că acolo te gândeşti mai puţin la tine însuţi, şi totul slăbeşte şi se estompează, începând cu dezordinea.

*

Îi e specific bolii să stea de veghe atunci când totul doarme, când totul se odihneşte, chiar şi bolnavul.

*

Tânăr, găseşti o anumită plăcere în infirmităţi. Par atât de noi, de pline! Cu vârsta, ele nu mai surprind, le cunoşti prea bine. Or, fără un dram de neprevăzut, nu merită să fie îndurate.

*

De îndată ce faci apel la ce e mai profund în tine şi începi să munceşti şi să te exprimi, îţi atribui calităţi, devii insensibil la propriile-ţi lipsuri. Nimeni nu poate să admită că ce izvorăşte din profunzimile sale ar putea să nu valoreze nimic. „Cunoaşterea de sine”? O contradicţie în termeni.

*

Toate aceste poeme în care nu e vorba decât de Poem, o întreagă poezie care-şi este propriul conţinut. Ce s-ar spune despre o rugăciune al cărei obiect ar fi religia?

*

Spiritul care pune totul în discuţie ajunge, după mi de întrebări, la o vlăguire aproape totală, într-o stare pe care tocmai cel vlăguit o recunoaşte cu uşurinţă, din instinct. Căci ce e vlăguirea dacă nu o perplexitate congenitală?

*

Ce dezamăgire că Epicur, înţeleptul de care am cel mai mult nevoie, a scris mai bine de trei sute de tratate! Şi ce uşurare că s-au pierdut!

*

— Ce faceţi de dimineaţa până seara?
— Mă suport.

*

Gând de la fratele meu în legătură cu tulburările şi bolile de care a suferit mama noastră: „Bătrâneţea este autocritica naturii.”

*

„Trebuie să fii beat sau nebun, spunea Sieyès, ca să te poţi exprima bine în limbile cunoscute.”
Trebuie să fii beat sau nebun, voi adăuga, ca să mai cutezi să te slujeşti de cuvinte, de orice cuvânt.

*

Fanaticul descurajării eliptice e destinat să exceleze în orice profesie, în afara celei de scriitor.

*

Trăind mereu cu teama de a fi luat pe nepregătite de tot ce-i mai rău, am încercat, în orice împrejurare, să o iau înainte, lăsându-mă pradă nenorocirii cu mult înainte să se producă.

*

Nu-i pizmuieşti pe cei care au puterea să se roage, în vreme ce eşti plin de invidie faţă de posesorii de bunuri, faţă de cei care cunosc bogăţia şi gloria. E ciudat că te resemnezi cu mântuirea celuilalt, dar nu cu avantajele trecătoare de care se

poate bucura acesta.

*

N-am întâlnit nici măcar un singur spirit *vrednic de interes* care să nu fi fost înzestrat din belşug cu slăbiciuni de nemărturisit.

*

Nu există artă adevărată fără o mare doză de banalitate. Aceea care recurge în mod constant la insolit oboseşte repede, nimic nefiind mai insuportabil decât uniformitatea excepţionalului.

*

Inconvenientul de a folosi o limbă de împrumut e de a nu avea dreptul să faci prea multe greşeli în acea limbă. Or, doar căutând incorectitudinea, fără să abuzezi totuşi de ea, numai dacă eşti în orice moment la un pas de solecism dai scrisului o urmă de viaţă.

*

Fiecare crede, în mod inconştient, se înţelege, că numai el urmăreşte adevărul, că ceilalţi sunt incapabili să-l caute şi nevrednici să ajungă la el. Această sminteală e atât de înrădăcinată şi atât de utilă, încât e imposibil să-ţi imaginezi ce s-ar întâmpla cu fiecare dintre noi dacă ea ar dispărea într-o zi.

*

Cel dintâi gânditor a fost, fără nici o îndoială, cel dintâi maniac al lui *de ce*. Manie neobişnuită, deloc molipsitoare. Rari sunt, într-adevăr, cei care suferă de ea, pe care-i rod întrebările şi care nu pot să accepte nici o certitudine pentru că s-au născut în consternare.

*

Să fii obiectiv înseamnă să-l tratezi pe celălalt aşa cum se tratează un obiect, un leş, înseamnă să te porţi faţă de el ca un cioclu.

*

Această clipă a dispărut pentru totdeauna, s-a pierdut în masa anonimă a irevocabilului. Ea nu se va întoarce niciodată. Sufăr şi nu sufăr pentru asta. Totul e unic – şi neînsemnat.

*

Emily Brontë. Tot ce vine de la Ea are darul să mă tulbure. Haworth e locul meu de pelerinaj.

*

Să mergi de-a lungul unui râu, să te deplasezi, să aluneci o dată cu apa, fără efort, fără grabă, în vreme ce moartea îşi vede în noi mai departe de meditaţiile ei, de monologul ei neîntrerupt.

*

Numai Dumnezeu are privilegiul să ne abandoneze. Oamenii nu pot decât să-ţi întoarcă spatele.

*

Fără facultatea de a uita, trecutul nostru ar apăsa atât de greu asupra prezentului nostru, încât n-am avea forţa să abordăm nici o clipă mai mult, şi cu atât mai puţin să pătrundem în ea. Viaţa nu le pare suportabilă decât naturilor superficiale, tocmai celor care nu-şi amintesc.

*

Plotin, povesteşte Porfir, avea darul de a citi în suflete. Într-o zi, pe nepregătite, îi spune discipolului său, extrem de

surprins, să nu încerce să se omoare, ci să facă mai bine o călătorie. Porfir plecă în Sicilia: se vindecă acolo de melancolia de care suferă, dar, adaugă el plin de părere de rău, a trebuit astfel să lipsească de la moartea maestrului, petrecută în absenţa sa.

E multă vreme de când filozofii nu mai citesc în suflete. Nu e meseria lor, se va spune. Se poate. Dar să nu ne mai mirăm că ei nu prea ne mai interesează.

*

O operă nu durează decât dacă e pregătită în umbră cu atenţia, cu meticulozitatea asasinului care-şi plănuieşte lovitura. În ambele cazuri, ceea ce primează este dorinţa de a ului.

*

Cunoaşterea de sine, cea mai amară dintre toate, e şi cea pe care o cultivăm cel mai puţin: la ce bun să te surprinzi de dimineaţa până seara în flagrant delict de iluzie, să tot revii fără milă la rădăcina fiecărui act şi să pierzi proces după proces în faţa propriului tău tribunal?

*

Ori de câte ori am un lapsus, mă gândesc la spaima pe care trebuie s-o resimtă cei care ştiu că nu-şi mai amintesc de nimic. Dar ceva spune că, după un anumit timp, îi stăpâneşte o bucurie secretă, pe care n-ar accepta s-o schimbe pe nici una amintirile lor, chiar şi pe cea mai înălţătoare.

*

Să te pretinzi mai detaşat, mai străin de toate ca oricine, şi să nu fi decât un îndârjit al indiferenţei!

*

Cu cât suntem mai frământaţi de impulsii contradictorii, cu

atât ştim mai puţin căreia să-i cedăm. Lipsă de caracter, asta e, şi nimic altceva.

*

Timpul pur, timpul limpezit, eliberat de întâmplări, de fiinţe şi de lucruri, nu se arată decât în anumite momente ale nopţii, când îl simţiţi trecând, cu unica grijă de a vă târî spre o catastrofă exemplară.

III

Să simţi pe neaşteptate că ştii tot atât cât ştie Dumnezeu despre toate lucrurile şi la fel de brusc să vezi cum dispare această senzaţie.

*

Gânditorii de prima mână meditează asupra lucrurilor; ceilalţi, asupra problemelor. Trebuie să trăieşti cu faţa la realitate, şi nu cu faţa la spirit.

*

„Ce aştepţi ca să depui armele?" – Fiecare boală ne trimite o somaţie disimulată în întrebare. Facem pe surzii, în vreme ce ne gândim că farsa e prea cunoscută şi că data viitoare va trebui să avem în sfârşit curajul să capitulăm.

*

Cu cât înaintez, cu atât reacţionez mai puţin la delir. Nu-mi plac, dintre gânditori, decât vulcanii stinşi.

*

Tânăr, mă plictiseam la culme, dar credeam în mine. Chiar dacă n-aveam presentimentul personajului şters ce eram pe cale să devin, ştiam în schimb că, orice s-ar întâmpla, Perplexitatea nu mă va abandona, că va veghea asupra anilor

mei cu exactitatea şi zelul Providenţei.

*

Dacă ar fi cu putinţă să ne privim cu ochii celorlalţi, am dispărea pe loc.

*

Îi spuneam unui prieten italian că latinii sunt *fără secrete* pentru că sunt prea deschişi, prea guralivi, că le prefer popoarele devastate de timiditate şi că operele unui scriitor care nu cunoaşte în viaţă acest sentiment n-au nici o valoare. „E adevărat, mi-a răspuns. Când, în cărţile pe care le scriem, vorbim de experienţele noastre, o facem fără sublinieri şi clarificări, căci le-am povestit de o mie de ori mai înainte.” Şi, legat de aceasta, am vorbit despre literatura feminină, despre lipsa ei de mister în ţările în care au făcut ravagii saloanele şi confesionalul.

*

N-ar trebui, a observat nu mai ştiu cine, să ne lipsim de „plăcerea evlaviei”. A fost vreodată justificată credinţa într-un mod mai delicat?

*

Această poftă de a-ţi reexamina înflăcărările, de a-ţi schimba idolii, de a te ruga î*n alte părţi*…

*

Să te lungeşti pe câmp, să inspiri mireasma pământului şi să-ţi spui că el reprezintă cu adevărat sfârşitul şi speranţa deznădejdilor noastre, şi că ar fi inutil să cauţi ceva mai bun pentru a te odihni şi dezagrega.

*

Când mi se întâmplă să fiu ocupat, nu mă gândesc nici o clipă la „sensul” vreunui lucru, şi încă şi mai puţin, e evident, la

sensul a ceea ce sunt pe cale să fac. Dovadă că secretul a toate rezidă în act, şi nu în reţinere, cauză funestă a conştiinţei.

*

Fizionomia picturii, poeziei, muzicii peste un secol? Nu şi-o poate imagina nimeni. Ca după prăbuşirea Atenei sau Romei, se va produce o lungă întrerupere, din cauza epuizării mijloacelor de expresie, ca şi a epuizării conştiinţei înseşi. Omenirea, ca să restabilească legăturile cu trecutul, va trebui să-şi născocească o nouă naivitate, fără de care nu va putea niciodată să ia artele de la capăt.

*

Într-una din capelele acestei biserici cât se poate de urâte, o vedem pe Fecioară înălţându-se, împreună cu Fiul ei, deasupra globului pământesc. O sectă agresivă care a distrus şi cucerit un imperiu, moştenindu-i tarele, începând cu gigantismul.

*

E spus în *Zohar*, „îndată ce a apărut omul, au apărut imediat florile”.

Aş crede mai curând că ele se aflau acolo cu mult înaintea lui, şi că sosirea lui le-a cufundat pe toate într-o stupefacţie din care nu şi-au revenit încă.

*

E imposibil să citeşti un rând din Kleist fără să te gândeşti că s-a omorât. E ca şi cum sinuciderea i-ar fi precedat opera.

*

În Orient, gânditorii occidentali cei mai ciudaţi, cei mai neobişnuiţi n-ar fi fost niciodată luaţi în serios, din pricina contradicţiilor lor. Pentru noi, tocmai aici se află cauza interesului pe care li-l purtăm. Nu suntem atraşi de un mod de

a gândi, ci de evenimentele, de *biografia* unei gândiri, de nepotrivirile şi aberaţiile care există acolo, într-un cuvânt de spiritele care, neştiind cum să se pună în acord cu celelalte, şi încă şi mai puţin cu ele însele, induc în eroare mai mult din capriciu decât din fatalitate. Semnul lor distinctiv? Un dram de artificiu în tragic, o urmă de joc până şi în incurabil…

*

Dacă, în *Principiile* sale, Tereza de Ávila se opreşte îndelung asupra melancoliei, e pentru că o consideră fără leac. Doctorii, spune ea, n-au nici o putere în această privinţă, iar stareţa unei mânăstiri, în prezenţa unor bolnave de acest fel, n-are decât o scăpare: să le inspire teama de autoritate, să le ameninţe, să le înfricoşeze. Metoda pe care o recomandă sfânta rămâne până în prezent cea mai bună: în faţa unui „depresiv", ne dăm bine seama că n-ar fi eficace decât şuturile, palmele, o cotonogeală zdravănă. Este, de altfel, ceea ce face acel „depresiv" el însuşi atunci când se hotărăşte să pună punct: foloseşte mijloace energice.

*

Faţă de orice fapt din viaţă, spiritul joacă rolul celui care strică buna dispoziţie.

*

Ne închipuim foarte bine elementele, obosite să repete întruna o temă răsuflată, dezgustate de combinaţiile lor, mereu aceleaşi, lipsite de variaţie şi de surpriză, căutând cine ştie ce amuzament: viaţa nu e decât o digresiune, o anecdotă…

*

Tot ce se face mi se pare primejdios şi, în cel mai bun caz, inutil. La rigoare, pot să mă agit, dar nu pot acţiona. Înţeleg bine, prea bine, cuvintele lui Wordsworth despre Coleridge: *Eternal activity without action.*

*

Ori de câte ori ceva mi se pare încă posibil, am impresia că mi s-au făcut vrăji.

*

Singura confesiune sinceră e cea pe care o facem indirect – vorbind de ceilalţi.

*

Nu adoptăm o credinţă pentru că e adevărată (toate sunt aşa), ci pentru că o forţă obscură ne împinge spre ea. Dacă se întâmplă ca această forţă să ne părăsească, iată-ne înde noi cu ceea ce rămâne din persoana noastră: prostraţia şi dezastrul.

*

„E specific oricărei forme perfecte ca spiritul sărmane din ea în mod nemijlocit şi direct, în timp ce forma defectuoasă îl ţine prizonier, precum o oglindă strâmbă care nu ne aminteşte de nimic altceva decât de ea însăşi.”

Făcând acest elogiu – atât de puţin german – al clarităţii, Kleist nu se gândise în mod deosebit la filozofie, în orice caz nu pe ea o avea în vedere; cu toate acestea, e cel mai bun reproş care s-a făcut jargonului filozofic, pseudo limbaj care, vrând să exprime idei, nu izbuteşte decât să capete relief pe seama lor, să le altereze şi să le întunece, să se pună pe sine în valoare. Printr-una din uzurpările cele mai jalnice, cuvântul a devenit vedetă într-un domeniu în care ar trebui să fie imperceptibil.

*

„O, Satan, Stăpâne, mă dăruiesc ţie pentru totdeauna!” – Cât de rău îmi pare că n-am reţinut numele călugăriţei care, pentru că a scris asta cu un cui muiat în propriul ei sânge, ar merita să figureze într-o antologie a rugăciunii şi laconismului!

*

Conştiinţa e mai mult decât ghimpe, ea e *pumnalul* din carne.

*

Există cruzime în toate stările sufleteşti, în afară de bucurie. Cuvântul *Schadenfreude*, bucurie răutăcioasă, e un contrasens. Să faci rău e o plăcere, nu o bucurie. Bucuria, singura victorie adevărată asupra lumii, e pură în esenţa ei, este deci ireductibilă la plăcere, întotdeauna suspectă atât în sine, cât şi în manifestările ei.

*

O existenţă constant transfigurată de eşec.

*

Înţeleptul e cel care se resemnează în faţa tuturor lucrurilor, pentru că nu se identifică cu nimic. Un oportunist *lipsit de dorinţe*.

*

Nu cunosc decât o singură viziune asupra poeziei care să fie cu totul satisfăcătoare: e cea a lui Emily Dickinson atunci când spune că în faţa unui poem adevărat e cuprinsă de un asemenea frig, încât are impresia că nici un foc nu va mai putea s-o încălzească.

*

Marele neajuns al naturii este acela de a nu fi ştiut să se mărginească la un singur regn. În comparaţie cu vegetalul, totul pare nepotrivit, nereuşit. Soarele ar fi trebuit să se supere la ivirea primei insecte şi să-şi schimbe locul la apariţia neaşteptată a cimpanzeului.

*

Dacă, pe măsură ce îmbătrânim, ne scormonim tot mai mult propriul trecut în detrimentul „problemelor”, e fără îndoială pentru că e mai uşor să cotrobăi printre amintiri decât printre idei.

*

Ultimii cărora le iertăm infidelitatea faţă de noi sunt cei pe care i-am decepţionat.

*

Avem întotdeauna impresia că am putea face mai bine ceea ce fac ceilalţi. Din păcate, n-avem aceeaşi convingere faţă de ceea ce facem noi înşine.

*

„Eram Profet, ne atrage atenţia Mahomed, când Adam se găsea încă între apă şi lut.”

…Când n-ai avut orgoliul să întemeiezi o religie – sau cel puţin să distrugi una – cum să îndrăzneşti să te arăţi la lumina zilei?

*

Detaşarea nu se învaţă: e înscrisă într-o civilizaţie. Nu tinzi către ea, o descoperi în tine. E ceea ce-mi spuneam citind că un misionar, aflat în Japonia de optsprezece ani, nu putea să numere cu totul decât şaizeci de convertiţi, pe deasupra şi în vârstă. Ba i-au mai şi scăpat în ultimul moment: au murit după obiceiul japonez, fără regrete, fără chinuri, ca vrednici urmaşi ai strămoşilor lor, care, pentru a se căli pe vremea luptelor împotriva mongolilor, se lăsau păi de neantul tuturor lucrurilor şi de propriul lor neant.

*

Nu poţi medita la veşnicie decât lungit. Ea a fost, o

perioadă considerabilă, principala preocupare a orientalilor: nu le plăcea lor poziţia orizontală?

Îndată ce te întinz, timpul încetează să curgă, şi să conteze. Istoria este produsul unei stirpe *verticale*.

În calitate de animal vertical, omul trebuia să se obişnuiască să privească drept înainte, nu numai în spaţiu, ci şi în timp. Ce jalnică obârşie are Viitorul!

*

Orice mizantrop, oricât ar fi de sincer, ne aminteşte din când în când de acel bătrân poet, ţintuit la pat şi cu totul uitat, care, furios pe contemporanii săi, decretase că nu mai voia să-l primească pe nici unul. Soţia lui, din milă, se ducea să sune din când în când la uşă…

*

O lucrare e încheiată când n-o mai poţi îmbunătăţi, cu toate că o ştii nesatisfăcătoare şi incompletă. Eşti atât de sătul de ea, încât nu mai ai puterea să-i adaugi o singură virgulă, fie ea şi indispensabilă. Ceea ce hotărăşte gradul de finisare al unei opere nu e nicidecum o exigenţă artistică sau de fidelitate, ci oboseala şi, mai mult încă, dezgustul.

*

În timp ce o propoziţie cât de mică pe care trebuie s-o scrii pretinde o aparenţă de spirit inventiv, puţină atenţie e suficientă, în schimb, ca să pătrunzi într-un text, chiar dificil. Mai mult aduce a activitate creatoare să mâzgăleşti o carte poştală decât să citeşti *Fenomenologia spiritului*.

*

Budismul numeşte minia „murdărie a sufletului”; maniheismul, „rădăcină a arborelui morţii”.

Ştiu. Dar la ce-mi foloseşte asta?

*

Mi-era cu totul indiferentă. Gândindu-mă dintr-o dată, după atâţia ani, că, orice s-ar întâmpla, n-o s-o mai întâlnesc niciodată, era cât pe ce să-mi vină rău. Nu înţelegem ce e moartea decât amintindu-ne pe neaşteptate chipul cuiva care nu va fi avut nici o importanţă pentru noi.

*

Pe măsură ce arta se afundă în impas, artiştii se înmulţesc. Această anomalie încetează să fie percepută ca atare, dacă te gândeşti că arta, pe cale de epuizare, a devenit în acelaşi timp imposibilă şi facilă.

*

Nimeni nu e răspunzător de ceea ce este, nici chiar de ceea ce face. Lucrul e evident, şi toată lumea este mai mult sau mai puţin de acord cu asta. Atunci, de ce să elogiezi sau să ponegreşti?

Pentru că a fi echivalează cu a evalua, cu a exprima judecăţi, şi pentru că abţinerea, când nu constituie efectul indiferenţei sau al laşităţii, necesită un efort pe care nimeni n-are de gând să-l facă.

*

Orice formă de grabă, chiar orientată spre bine, trădează un dezechilibru mintal.

*

Gândurile cele mai puţin impure sunt cele care apar între necazuri, în răstimpul dintre supărările noastre, în acele momente de lux pe care şi le oferă nimicnicia noastră.

*

Suferinţele imaginare sunt de departe cele mai concrete, pentru că avem statornică nevoie de acestea şi le născocim

deoarece nu e chip să ne lipsim de ele.

*

Dacă înţeleptului îi e specific să nu facă nimic inutil, nimeni nu mă va întrece în înţelepciune: nu mă cobor nici măcar la lucrurile utile.

*

Imposibil de imaginat un animal decăzut, un subanimal.

*

Dacă ne-am fi putut naşte înaintea omului!

*

Mă străduiesc în zadar, nu reuşesc să nu iau în seamă toate secolele în decursul cărora oamenii nu s-au ocupat de nimic altceva decât de punerea la punct a unei definiţii a lui Dumnezeu.

*

Modul cel mai eficace ca să scapi de o stare de descurajare motivată sau nu e să iei un dicţionar, de preferinţă într-o limbă pe care n-o cunoşti aproape deloc, şi să cauţi în neştire cuvinte, având grijă să fie dintre acelea de care nu te vei folosi niciodată…

*

Atâta timp cât trăieşti dincoace de terifiant, găseşti cuvinte să-l descrii; de îndată ce-l cunoşti din interior, nu mai găseşti nici unul.

*

Nu există suferinţă-limită.

*

Insatisfacţiile de orice fel trec, dar fondul în care-şi au obârşia dăinuie încă, şi nimic n-are influenţă asupra lui. E inatacabil şi de nezdruncinat. El e *fatum*-ul nostru.

*

Să-ţi aminteşti, şi în frenezie, şi în tristeţe, că natura, cum spune Bossuet, nu va consimţi să ne lase multă vreme în grijă „această fărâmă de materie pe care ne-o împrumută”.

„Această fărâmă de materie” – gândul la ea ne linişteşte, o linişte, e adevărat, pe care ar fi fost preferabil să n-o fi cunoscut niciodată.

*

Paradoxul nu e admisibil la înmormântări, nici, de altfel, la căsătorii sau naşteri. Evenimentele sinistre – sau groteşti – cer locul comun; terifiantul, ca şi penibilul, nu se împacă decât cu clişeul.

*

Oricât de lămurit ai fi, e imposibil să trăieşti fără nici o speranţă. Păstrezi mereu una fără să ştii, şi această speranţă inconştientă le compensează pe toate celelalte, explicite, pe care le-ai respins sau le-ai secătuit.

*

Cu cât e cineva mai împovărat de ani, cu atât vorbeşte de propria-i dispariţie ca de un eveniment îndepărtat, cât se poate de improbabil. A căpătat în aşa măsură deprinderea vieţii, încât a devenit incapabil de moarte.

*

Un orb, de data asta unul autentic, stătea cu mâna întinsă:

în atitudinea, în rigiditatea lui avea ceva care te impresiona, care-ţi tăia respiraţia. Îţi transmitea cecitatea lui.

*

Nu le îngăduim decât copiilor şi nebunilor să fie sinceri cu noi; ceilalţi, dacă au îndrăzneala să-i imite, se vor căi mai devreme sau mai târziu pentru asta.

*

Ca să fim „fericiţi”, ar trebui să avem mereu vie în minte imaginea nenorocirilor de care am scăpat. Acesta ar fi, pentru memorie, un mod de a se răscumpăra, dat fiind că, neînregistrând de obicei decât nenorocirile suferite, ea se străduieşte să zădărnicească fericirea şi că asta-i reuşeşte de minune.

*

După o noapte albă, trecătorii par nişte roboţi. Nici unul nu are aerul că respiră, că merge. Fiecare pare pus în mişcare de un resort: nimic spontan; zâmbete mecanice, gesticulaţie de spectre. Tu însuţi spectru, cum să vezi în ceilalţi oameni vii?

*

Să fii steril – cu atâtea senzaţii! Nesfârşită poezie fără cuvinte.

*

Oboseala pură, fără motiv, oboseala care vine ca un dar sau ca un flagel; cu ajutorul ei, îmi repun în drepturi eul, mă ştiu „eu”. Cum dispare, nu mai sunt decât un obiect neînsufleţit.

*

Tot ce e încă viu în folclor provine dinainte de creştinism. –

La fel se întâmplă cu tot ce e viu în fiecare dintre noi.

*

Cel care se teme de ridicol nu va ajunge niciodată departe, nici în bine, nici în rău, nu-şi va pune în valoare aptitudinile şi, chiar dacă ar avea geniu, ar fi totuşi condamnat la mediocritate.

*

„În miezul activităţilor voastre cele mai intense, opriţi-vă o clipă ca «să luaţi seama» la suflet" – acest sfat nu se adresează, desigur, celor care „iau zi şi noapte seama" la sufletul lor, şi care, prin asta, nu trebuie să-şi întrerupă nici un moment activităţile, din simplul motiv că nu desfăşoară nici una.

*

Nu dăinuie decât ceea ce a fost conceput în singurătate, *cu faţa la Dumnezeu*, fie că eşti credincios, fie că nu.

*

Dragostea pentru muzică e deja prin ea însăşi o *mărturisire*. Ştim mai multe despre un necunoscut care i se dedică decât despre cineva care e insensibil la muzică şi de care ne lovim zilnic.

*

Nu există meditaţie fără o înclinaţie către meticulozitate.

*

Câtă vreme omul depindea cu totul de Dumnezeu, progresa lent, atât de lent încât nici măcar nu-şi dădea seama de asta. De când nu mai trăieşte în umbra nimănui, se grăbeşte, şi asta-l întristează, şi ar da orice ca să regăsească vechea cadenţă.

*

Am pierdut născându-ne tot atâta cât vom pierde murind. Totul.

*

Saturaţie – de-abia am rostit acest cuvânt, şi deja nu mai ştiu în legătură cu ce, în aşa măsură se potriveşte cu tot ce simt şi gândesc, cu tot ce iubesc şi urăsc, cu saturaţia însăşi.

*

N-am ucis pe nimeni, am făcut mai mult: am ucis Posibilul şi, exact ca în cazul lui Macbeth, lucrul de care am cea mai mare nevoie este să mă rog, dar, ca şi el, nu pot spune *Amin*.

IV

Să împarţi lovituri care n-au nici o ţintă, să ataci pe toată lumea fără ca nimeni să-şi dea seama, să arunci săgeţi a căror otravă o primeşti numai tu!

*

X, pe care l-am tratat totdeauna cât se poate de rău, nu-mi poartă pică pentru că nu poartă pică nimănui. Iartă toate insultele, nu-şi aminteşte de nici una. Cât îl invidiez! Ca să fiu asemeni lui, ar trebui să străbat mai multe vieţi şi să-mi epuizez toate posibilităţile de metempsihoză.

*

Pe vremea când o porneam cu bicicleta, luni în şir, prin Franţa, cea mai mare plăcere a mea era să mă opresc în cimitire de ţară, să mă întind între două morminte şi să fumez aşa ore întregi. Mă gândesc la asta ca la perioada cea mai activă din viaţa mea.

*

Cum să te domini, cum să te stăpâneşti, când vii dintr-un ţinut unde se răcneşte la înmormântări?

*

În anumite dimineţi, de-abia pun piciorul afară, că şi aud voci care mă strigă pe nume. De mine să fie vorba? Să fie cu adevărat numele meu? El este, într-adevăr, umple spaţiul, e pe buzele trecătorilor. Toţi îl pronunţă, chiar şi această femeie din cabina învecinată, în oficiul poştal.

Stările de veghe ne mistuie ultimele urme de bun-simţ şi de modestie, şi ne-ar face să ne pierdem minţile dacă teama de ridicol n-ar apărea ca să ne salveze.

*

Curiozitatea şi repulsia mea, spaima pe care o simţeam faţă de privirea lui alunecoasă şi metalică, faţă de slugărnicia lui, de şiretenia nemascată, de ipocrizia pe care, ciudat, n-o ascundea, de repetatele şi văditele lui acte de prefăcătorie, faţă de amestecul de canalie şi nebun. Impostură şi ticăloşie la lumina zilei. Nesinceritatea lui se simte în toate mişcările, în toate vorbele. Termenul nu e potrivit, căci nesinceritatea înseamnă să ascunzi adevărul, înseamnă să-l cunoşti, dar în el nu există nici o urmă, nici o picătură, nici un dram de adevăr, nici de minciună de altfel, nimic, în afară de o asprime scârboasă, o nebunie *interesată*...

*

Către miezul nopţii, pe stradă, o femeie mă acostează jeluindu-se: „Mi-au omorât bărbatul, mi-e scârbă de Franţa, bine că sunt bretonă, mi-au furat copiii, m-au drogat timp de şase luni..."

Nedându-mi imediat seama că era nebună, într-atât de reală părea durerea ei (şi, într-un fel, chiar era), am lăsat-o să vorbească singură o jumătate de ceas: vorbitul îi făcea bine. După care, am lăsat-o în plata Domnului, spunându-mi că deosebirea dintre ea şi mine ar fi cu totul neînsemnată dacă, la

rândul meu, aş începe să-mi debitez acuzaţiile în faţa primului venit.

*

Un profesor dintr-o ţară din Est îmi povesteşte că mama lui, o ţărancă, a fost foarte mirată să afle că el suferea de insomnie. Când nu-i venea somnul, ea nu făcea decât să-şi închipuie un nesfârşit lan de grâu unduit de vânt, şi adormea imediat după aceea.

N-am ajunge la acelaşi rezultat imaginându-ne un oraş. E inexplicabil, e uluitor că orăşenii reuşesc totuşi să doarmă.

*

La cârciumă vin bătrânii care locuiesc la azilul de la capătul satului. Stau acolo, cu un pahar în mână, privindu-se fără să-şi vorbească. Unul dintre ei începe să povestească nu ş tiu ce care s-ar vrea interesant. Nu-l ascultă nimeni, în orice caz nimeni nu râde. Au muncit cu toţii din greu, de-a lungul multor ani, ca să ajungă aici. Altădată, la ţară, ar fi fost înăbuşiţi sub o pernă.

Soluţie înţeleaptă, perfecţionată de fiecare familie şi incomparabil mai omenoasă decât aceea de a-i strânge la un loc, de a-i închide în ţarc, pentru a-i tămădui de urât prin abrutizare.

*

Dacă e să ne luăm după Biblie, Cain e cel care a întemeiat primul oraş, ca să aibă, potrivit spuselor lui Bossuet, unde *să-şi* î*nece remuşcările*.

Ce idee! Şi de câte ori nu i-am verificat exactitatea în preumblările mele nocturne!

*

Într-o noapte, urcând scara, pe întuneric, m-a oprit o forţă de nebiruit, venită din afară şi dinăuntru. Incapabil să mai fac vreun pas, am rămas acolo, ţintuit locului, încremenit.

NEPUTINŢĂ – cuvântul acesta atât de uzual s-a potrivit, mult mai exact ca de obicei, să-mi deschidă ochii atât în ce mă priveşte, cât şi în privinţa lui: mă ajutase de atâtea ori, dar niciodată ca atunci. Am înţeles în sfârşit pentru totdeauna ce însemna…

*

O fostă fată-n casă îmi răspunde, fără să se oprească, la „Merge?" prin „*Toate-şi urmează cursul*". Acest răspuns ultrabanal m-a emoţionat până la lacrimi.

Cu cât expresiile care au legătură cu devenirea, cu trecerea, cu *cursul* sunt mai uzate, cu atât mai mult capătă uneori forţa unei revelaţii. Adevărul e totuşi că ele nu creează o stare excepţională, ci că noi ne găseam în această stare fără să ne dăm seama şi nu era nevoie decât de un semn sau de un pretext ca extraordinarul să se producă.

*

Locuiam la ţară, mergeam la şcoală şi, amănunt important, dormeam în aceeaşi cameră cu părinţii mei. Seara, tata avea obiceiul să-i citească mamei. Cu toate că era preot, citea orice, gândindu-se, probabil, că, dată fiind vârsta mea, era de presupus că eu nu înţeleg. Îndeobşte, nu ascultam şi adormeam, dacă nu era vorba de vreo povestire mai neobişnuită. Într-o noapte, am ciulit urechile. Era, într-o biografie a lui Rasputin, scena în care tatăl, în ceasul morţii, pune să-l cheme pe fiul său şi-i spune: „Du-te la Sankt-Petersburg, pune stăpânire pe oraş, nu te da înapoi de la nimic şi nu te teme de nimeni, căci *Dumnezeu e un porc bătrân*."

O asemenea grozăvie în gura tatălui meu, pentru care preoţia nu era o glumă, m-a impresionat tot atâta cât un incendiu sau un cutremur. Dar îmi amintesc, de asemenea, foarte clar – sunt mai bine de cincizeci de ani de atunci – că tulburarea mea a fost urmată de o plăcere stranie, ca să nu spun perversă.

*

După ce am înţeles, în decursul anilor, destul de profund două sau trei religii, am dat înapoi de fiecare dată, în pragul „convertirii”, de frică să nu mă mint singur. Nici una dintre ele nu era, după părerea mea, destul de liberă ca să recunoască faptul că răzbunarea e o necesitate, cea mai intensă şi mai profundă din câte există, şi că fiecare trebuie să răspundă la ea, măcar în vorbe. Dacă o înăbuşi, te expui la tulburări serioase. Nu puţine tulburări mintale – poate chiar orice tulburare mintală – provin dintr-o răzbunare pe care ai amânat-o prea multă vreme. Să ştim să explodăm! Orice tulburare e mai *sănătoasă* decât cea pe care o provoacă o furie acumulată.

*

Înţelepciune la Morgă. „Nepotul meu, e evident, n-a reuşit; dacă ar fi reuşit, ar fi avut un alt sfârşit. – Ştiţi, doamnă, i-am răspuns acelei matroane corpolente, că, reuşeşti sau nu reuşeşti, e acelaşi lucru. – Aveţi dreptate”, mi-a replicat după câteva clipe de gândire. Această consimţire atât de neaşteptată din partea uneia ca ea m-a mişcat aproape tot atât cât moartea prietenului meu.

*

Taraţii… Mi se pare că *aventura* lor, mai mult decât oricare alta, aruncă o lumină asupra viitorului, că numai ei dau posibilitatea să-l întrezăreşti, să-l înţelegi, şi că să faci abstracţie de faptele lor înseamnă să te dovedeşti pentru totdeauna nepotrivit să *descrii* vremurile care se anunţă.

*

— Păcat, îmi spuneaţi, că N. N-a creat nimic.

— Ce-are a face! Există. Dacă ar fi produs cărţi, dacă ar fi avut nenorocul să se „realizeze”, n-am avea acum chef să vorbim de el de o oră. Avantajul de a fi cineva e mai rar decât acela de a munci. Să produci e uşor; greu e să nu catadicseşti să-ţi foloseşti propriul talent.

*

Se toarnă un film, se reia aceeaşi scenă de multe ori. Un trecător, despre care se vede că e din provincie, este uluit: „Apăi, n-am să mai merg niciodată la cinema.”

Am putea să reacţionăm în acelaşi fel în privinţa oricărui lucru căruia i-am întrezărit dedesubturile şi i-am înţeles secretul. Cu toate acestea, dintr-o lipsă de luciditate care ţine de domeniul miraculosului, sunt medici ginecologi care se îndrăgostesc de clientele lor, gropari care fac copii, bolnavi incurabili care sunt plini de proiecte, sceptici care scriu…

*

T., fiu de rabin, se plânge că această perioadă de persecuţii fără precedent n-a produs nici o rugăciune *originală*, aptă să fie adoptată de comunitate şi rostită în sinagogi. Îl asigur că n-are dreptate să se întristeze sau să se neliniştească din această cauză: marile nenorociri nu produc nimic în plan literar sau religios. Numai jumătăţile de nenorociri sunt fecunde, pentru că reprezintă un punct de pornire, în vreme ce un infern prea desăvârşit e aproape la fel de steril ca paradisul.

*

Aveam douăzeci de ani. Totul mă supăra. Într-o zi, m-am prăbuşit cu un „Nu mai pot” pe o canapea.

Mama, îngrozită deja de nopţile mele albe, m-a anunţat că tocmai rânduise să se ţină o slujbă pentru „liniştea” mea. *Nu una, ci treizeci de mii*, aş fi vrut să urlu, gândindu-mă la numărul înscris de Carol Quintul în testamentul său, pentru o „linişte” mult mai lungă, e adevărat.

*

L-am revăzut întâmplător după un sfert de secol. E neschimbat, intact, mai proaspăt ca oricând, pare chiar să fi dat înapoi către adolescenţă.

Unde s-a ascuns şi ce-a pus la cale ca să se ferească de acţiunea anilor, ca să evite îmbătrânirea şi zbârciturile? Şi cum a trăit, dacă a trăit? Mai curând un strigoi. Sigur a trişat, nu şi-

a împlinit datoria de trăitor, n-a intrat în joc. Un strigoi, da, şi un impostor. Nu descopăr nici un semn de ruină pe faţa lui, nici unul din acele indicii care confirmă că eşti o fiinţă reală, o persoană, iar nu o arătare. Nu ştiu ce să-i spun, mă simt stingherit, mi-e chiar teamă. Atât de mult ne tulbură oricine se sustrage timpului sau măcar îl evită.

*

D.C., care, în satul său, în România, îşi scria amintirile din copilărie, după ce-i povestise vecinului său, un ţăran pe nume Coman, că o să-l amintească şi pe el, acesta a venit să-l vadă a doua zi devreme şi i-a spus: „Ştiu că nu fac doi bani, dar n-aş fi crezut să fi ajuns atât de rău încât să se vorbească despre mine într-o carte."

Cât era de superioară lumea viului grai lumii noastre! Fiinţele (popoarele, ar trebui să spun) rămân la adevăr doar atâta timp cât au oroare de scris. De cum se însoţesc cu prejudecata lui, trec de partea neadevărului, îşi pierd vechile superstiţii ca să dobândească una nouă, mai rea decât toate celelalte la un loc.

*

Incapabil să mă scol, ţintuit în pat, mă las în voia toanelor memoriei mele şi mă văd hoinărind, copil, prin Carpaţi. Într-o zi, am dat peste un câine pe care stăpânul său, fără îndoială ca să se descotorosească de el, îl legase de un copac, şi care ajunsese atât de slab şi atât de epuizat şi golit de viaţă, că n-a avut decât puterea să mă privească, fără să se poată clinti. Se ţinea în *picioare*, totuşi…

*

Un necunoscut vine să-mi spună că l-a omorât pe un ştiu cine. Nu e căutat de poliţie, fiindcă nu-l suspectează nimeni. Numai eu ştiu că el e ucigaşul. Ce să fac? Nu îndrăznesc şi nici nu sunt lipsit de loialitate (căci mi-a încredinţat o taină, şi ce taină!) să merg să-l denunţ. Mă simt complicele lui, şi mă resemnez să fiu arestat şi pedepsit ca atare. În acelaşi timp, îmi

spun că ar fi o prostie prea mare. Poate că merg să-l denunţ, totuşi. Şi tot aşa, până mă trezesc.

Interminabilul e specialitatea nehotărâţilor. Ei nu pot să decidă nimic în viaţă, şi încă şi mai puţin în visurile lor, în care-şi continuă şovăielile, laşităţile şi scrupulele. Sunt perfect apţi pentru coşmar.

*

Un film despre animalele sălbatice: cruzime şi iar cruzime pe toate latitudinile. „Natura", torţionar de geniu, plină de sine şi de propria-i operă, exultă nu fără motiv: în fiece clipă, tot ce vieţuieşte e înfricoşat şi înfricoşează. Mila este un lux bizar, pe care numai cea mai perfidă şi mai feroce dintre fiinţe o putea născoci, din nevoia de a se pedepsi şi chinui, şi din ferocitate.

*

Pe un afiş care, la intrarea unei biserici, anunţă *Arta Fugii*, cineva a scris cu litere mari: *Dumnezeu e mort*. Şi asta în legătură cu muzicianul care dovedeşte că Dumnezeu, în ipoteza că ar fi defunct, poate reînvia, pentru exact atâta timp cât ascultăm cutare cantată sau cutare fugă! Am petrecut ceva mai mult de o oră împreună. A folosit-o ca să facă paradă şi, străduindu-se să spună lucruri interesante despre sine, a izbutit. Dacă şi-ar fi adresat numai laude rezonabile, l-aş fi socotit plictisitor şi l-aş fi părăsit după câteva minute. Exagerând, jucându-şi bine rolul de fanfaron, nu a lipsit mult, ba chiar era cât pe ce să aibă spirit. Dorinţa de a părea subtil nu dăunează subtilităţii. Un debil mintal, dacă ar fi capabil să simtă nevoia de a epata, ar reuşi să ne inducă în eroare şi chiar să atingă inteligenţa.

*

X, care a depăşit vârsta patriarhilor, după ce s-a înverşunat, în decursul unei lungi întrevederi, împotriva unora şi altora, îmi spune: „Marea slăbiciune a vieţii mele cred că a fost că n-am urât niciodată pe nimeni."

Ura nu slăbeşte cu anii: mai curând, sporeşte. Cea a unui

ramolit atinge proporţii aproape de neimaginat: devenit insensibil la vechile simpatii, el îşi pune toată mintea în slujba propriilor ranchiune, care, revigorate ca prin minune, vor supravieţui dezagregării memoriei şi chiar minţii sale.

…Pericolul de a frecventa bătrâni constă în faptul că, văzându-i atât de departe de detaşare şi atât de inapţi s-o atingă, îţi arogi toate avantajele pe care ar trebui să le aibă ei, şi pe care nu le au. Şi e inevitabil ca avansul, real sau închipuit, pe care crezi că-l ai asupra lor în materie de plictiseală sau de dezgust, să incite la îngâmfare.

*

Fiecare familie îşi are filozofia ei. Unul din verii mei, mort tânăr, îmi scria: „Totul e aşa cum a fost întotdeauna şi cum fără îndoială va fi până când nu va mai fi nimic.”

Mama, la rândul ei, încheia ultima scrisoare pe care mi-a trimis-o cu această frază-testament: „Orice ar face, omului îi va părea rău, mai devreme sau mai târziu.”

Acest viciu al regretului nu pot deci nici măcar să mă laud că l-am căpătat prin propriile-mi decepţii. Mă precedă, face parte din patrimoniul tribului meu. Ce moştenire incapacitatea pentru iluzie!

*

La câţiva kilometri de satul meu natal se găsea, cocoţat pe înălţimi, un cătun locuit numai de ţigani. În 1910, un etnolog amator s-a dus acolo, însoţit de un fotograf. A reuşit să-i strângă la un loc pe locuitori, care au acceptat să se lase fotografiaţi, fără să ştie ce înseamnă asta. În clipa în care li s-a cerut să nu mai mişte, o bătrână a strigat: „Păzea! Se pregătesc să ne fure sufletul.” Atunci, toţi s-au năpustit asupra celor doi vizitatori, care cu greu au scos-o la capăt.

Nu era oare India, ţara de origine a acestor ţigani pe jumătate sălbatici, cea care, în această împrejurare, vorbea prin intermediul lor?

*

În neîntreruptă răzvrătire împotriva propriei mele ascendenţe, toată viaţa am dorit să fiu altceva: spaniol, rus, canibal – orice, numai ce eram nu. E o absurditate să te vrei altceva decât eşti, să îmbrăţişezi în principiu orice condiţie, în afara celei proprii.

*

În ziua în care am citit înşiruirea a aproape tuturor cuvintelor de care dispune sanscrita pentru a desemna absolutul, am înţeles că-mi greşisem drumul, ţara şi limba.

*

O prietenă, după un ştiu câţi ani de tăcere, îmi scrie că nu mai are mult, că se pregăteşte „să intre în Necunoscut”… Acest clişeu m-a făcut să mă strâmb. Prin moarte, mi-e foarte neclar în ce putem intra. Orice afirmaţie, aici, mi se pare abuzivă. Moartea nu e o stare, ea nu este, poate, nici măcar o trecere. Atunci ce e? Şi prin ce clişeu am să-i răspund, la rândul meu, acestei prietene?

*

Asupra aceluiaşi subiect, asupra aceluiaşi eveniment se poate întâmpla să-mi schimb părerea de zece, de douăzeci, de treizeci de ori în răstimp de o zi. Şi să mai spun că, de fiecare dată, ca ultimul dintre impostori, cutez să rostesc cuvântul „adevăr”!

*

Femeia, încă viguroasă, îşi târa după ea soţul, înalt, cocârjat, cu privirea năucă; îl târa ca şi cum ar fi fost o relicvă din altă eră, un diplodoc apoplectic şi rugător.

O oră mai târziu, altă întâlnire: o bătrână foarte bine îmbrăcată, peste măsură de încovoiată, „înainta”. Descriind un perfect semicerc, privea, prin forţa lucrurilor, pământul, şi-şi număra, după toate aparenţele, paşii mărunţi, neînchipuit de înceţi. Ai fi crezut că învăţa să meargă, că se temea că nu ştie

unde şi cum să pună piciorul ca să se deplaseze.

… Accept orice din ceea ce mă apropie de Buddha.

*

În pofida părului ei alb, făcea încă trotuarul. O întâlneam adeseori, în Cartierul Latin, pe la trei dimineaţa, şi nu-mi plăcea să mă întorc acasă fără s-o aud povestindu-mi câteva isprăvi şi câteva anecdote. Anecdotele, ca şi isprăvile, le-am uitat. Dar n-am uitat promptitudinea cu care, într-o noapte în care mă pornisem să tun şi să fulger împotriva tuturor acelor „mizerabili" care dormeau, ea mi-a continuat replica, cu arătătorul ridicat către cer: „Dar de *mizerabilul de sus* ce ziceţi?"

*

„Totul e lipsit de temei şi de substanţă"; ori de câte ori repet asta, simt ceva ce se aseamănă cu fericirea. Necazul e că de prea multe ori nu izbutesc să mi-o repet.

V

Îl citesc pentru senzaţia de naufragiu pe care mi-o dă tot ce scrie. La început, îl înţelegi, apoi te învârţi în cerc, după aceea eşti prins într-o vâltoare searbădă, fără să-ţi fie teamă, şi-ţi spui că ai să te duci la fund, şi realmente te duci. Nu este, totuşi, un înec adevărat – ar fi prea frumos! Urci din nou la suprafaţă, respiri, înţelegi din nou, eşti surprins să vezi că pare să spună ceva şi că înţelegi ce spune, apoi te învârţi din nou în cerc, şi te duci iarăşi la fund… Toate acestea se vor profunde, şi aşa şi par. Dar de îndată ce-ţi vii în fire, îţi dai seama că nu e decât abscons, şi că distanţa dintre adevărata profunzime şi profunzimea premeditată e la fel de considerabilă ca între o revelaţie şi o marotă.

*

Oricine se consacră unei opere crede – fără să fie conştient de asta – că ea va supravieţui anilor, secolelor, timpului

însuşi… Dacă *şi-ar da seama*, în vreme ce i se consacră, că e pieritoare, ar părăsi-o pe parcurs, n-ar putea s-o isprăvească. Acţiune şi înşelătorie sunt termeni înrudiţi. „Râsul a dispărut, apoi a dispărut surâsul.”

Această observaţie, aparent naivă, a unui biograf al lui Aleksandr Blok defineşte, cum nu se poate mai bine, schema oricărei decăderi.

*

Nu-i uşor să vorbeşti de Dumnezeu când nu eşti nici credincios, nici ateu: şi este, fără îndoială, drama noastră, a tuturor, inclusiv a teologilor, că nu putem fi nici una, nici alta.

*

Pentru un scriitor, evoluţia către detaşare şi eliberare e o nenorocire fără precedent. El, mai mult decât oricine, are nevoie de propriile-i defecte: dacă le învinge, e pierdut. Să se păzească deci cât se poate de tare să devină mai bun, căci, dacă ajunge la asta, o va regreta amarnic.

*

Nu trebuie să ne încredem în cunoaşterea de sine pe care o avem. Ceea ce ştim despre noi înşine ne nemulţumeşte şi ne neutralizează *daimon*-ul. Aici trebuie căutat motivul pentru care Socrate n-a scris nimic.

*

Ceea ce-i face pe poeţii fără talent încă şi mai stângaci e că nu citesc decât poeţi (aşa cum filozofii fără valoare nu citesc decât filozofi), deşi ar fi mai câştigaţi cu o carte de botanică sau de geologie. Nu-ţi îmbogăţeşti spiritul decât ţinând în relaţie cu discipline depărtate de a ta. Lucru adevărat, bineînţeles, numai pentru domeniile în care *eul* face ravagii.

*

Tertulian spune că, pentru a se vindeca, epilepticii se duceau „să sugă lacom sângele criminalilor cărora li se tăia beregata în arenă”.

Dacă aş ţine seama de instinct, acesta ar fi unicul procedeu terapeutic pe care l-aş adopta.

*

Ai oare dreptul să te superi pe cineva care te consideră monstru? Monstrul e singur prin definiţie, iar singurătatea, chiar aceea a ticăloşiei, presupune ceva pozitiv, o elecţie oarecum specială, dar indiscutabil o elecţie.

*

Doi duşmani sunt unul şi acelaşi om în*vrăjbit*.

*

„Nu judeca pe nimeni înainte de a te pune în locul lui.” Acest vechi proverb face imposibilă orice apreciere, pentru că judeci pe cineva tocmai fiindcă nu te poţi pune în locul lui.

Cine ţine la libertatea lui trebuie, ca să şi-o apere, să consimtă la orice josnicie, să se expună chiar, dacă trebuie, ruşinii.

*

Nimic mai îngrozitor decât criticul şi, cu atât mai mult, filozoful din fiecare dintre noi: dacă aş fi poet, aş reacţiona ca Dylan Thomas, care, când i se comentau poemele de faţă cu el, se trântea la pământ şi începea să se zvârcolească.

*

Toţi cei care se agită săvârşesc nedreptate după nedreptate, fără să simtă nici cea mai mică remuşcare. Doar proastă dispoziţie. – Mustrarea de cuget e rezervată celor care nu acţionează, care nu pot acţiona. Ea le ţine loc de activitate, îi consolează pentru ineficienţa lor.

*

Cele mai multe dintre decepţiile noastre apar o dată cu primele mişcări. Cel mai mic avânt se plăteşte mai scump decât o crimă.

*

Cum nu ne amintim cu claritate decât suferinţele, bolnavii, prigoniţii, victimele de orice fel se pare că au trăit, la urma urmei, cu maximum de folos. Ceilalţi, norocoşii, au la dispoziţie o viaţă, dar nu şi *amintirea* unei vieţi.

*

E plicticos cel ce nu-şi dă silinţa să atragă atenţia. Vanitosul e aproape întotdeauna supărător, dar e perseverent, face un efort: e un pisălog fără să vrea, şi-i eşti recunoscător pentru asta: sfârşeşti prin a-l suporta, şi chiar prin a-l căuta. În schimb, eşti alb de furie în faţa cuiva care nu caută defel efectele. Ce să-i spui şi la ce să speri? Trebuie să păstrezi câteva trăsături de maimuţă sau, de nu, să rămâi acasă.

*

Nu teama de a face ceva, ci teama de a izbuti explică multe eşecuri.

*

Mi-aş dori o rugăciune din cuvinte-pumnal. Din nefericire, din momentul în care te rogi, trebuie s-o faci ca toţi ceilalţi. În asta constă una dintre cele mai mari dificultăţi ale credinţei.

*

Nu te temi de viitor decât atunci când nu eşti sigur că te poţi omorî la momentul dorit.

*

Nici Bossuet, nici Malebranche, nici Fénelon n-au găsit de cuviinţă să vorbească despre *Cugetări*. După toate aparenţele, Pascal nu li se părea destul de *serios*.

*

Antidotul plictisului e frica. Leacul trebuie să fie mai tare decât boala.

*

Dacă m-aş putea înălţa la nivelul celui care mi-ar fi plăcut să fiu! Numai că nu ştiu ce forţă, care sporeşte cu anii, mă trage în jos. Chiar ca să mă ridic din nou la *propria-mi* suprafaţă, trebuie să mă folosesc de stratageme la care nu mă pot gândi fără să roşesc.

*

A fost o epocă în care, de fiecare dată când înghiţeam vreun afront, ca să îndepărtez de mine orice intenţie de răzbunare, mă imaginam cât se poate de liniştit în mormântul meu. Şi mă potoleam imediat. Să nu ne dispreţuim prea tare cadavrul: ne poate fi de folos la nevoie.

*

Orice gând provine dintr-o senzaţie contrariată.

*

Singurul mod de a veni în contact în profunzime cu semenii e să te îndrepţi către ceea ce e mai profund în tine. Cu alte cuvinte, să urmezi calea opusă celei pe care o apucă spiritele numite „generoase”.

*

De ce nu pot rosti, o dată cu acel rabin hasidic: „Binecuvântarea vieţii mele e că niciodată n-am avut nevoie de un lucru înainte de a-l poseda!”

*

Făcând posibil omul, natura a săvârşit cu mult mai mult decât o eroare de calcul: un atentat contra ei înseşi.

*

Teama te face *conştient*, teama morbidă, şi nu teama firească. Fără de care animalele ar fi atins o treaptă de conştiinţă superioară celei la care am ajuns noi.

*

Ca urangutan propriu-zis, omul e vechi; ca urangutan istoric, e relativ recent: un parvenit, care n-a avut timp să înveţe cum să stea în viaţă.

*

După anumite experienţe, ar trebui să-ţi schimbi numele, de vreme ce, în fapt, nu mai eşti acelaşi. Totul ia o altă formă, începând cu moartea. Ea pare apropiată şi atrăgătoare, te împaci cu ea şi ajungi s-o consideri „cea mai bună prietenă a omului”, cum o numeşte Mozart într-o scrisoare către tatăl lui pe moarte.

*

Trebuie să suferi până la capăt, până când încetezi *să crezi* în suferinţă.

*

„Adevărul rămâne ascuns pentru cel pe care-l umplu dorinţa şi ura” (Buddha).

…Adică pentru orice *om viu*.

*

Atras de singurătate, el rămâne totuşi în viaţa lumească: un stâlpnic *fără stâlp*.

*

„N-aţi avut dreptate să contaţi pe mine.”
Cine s-ar putea exprima astfel? – Dumnezeu şi Ratatul.

*

Tot ce realizăm, tot ce se iveşte din noi năzuieşte să-şi uite originile, şi nu reuşeşte asta decât răzvrătindu-se împotriva noastră. De aici, seul minus care ne marchează toate reuşitele.

*

Despre nimic nu poţi spune nimic. Iată de ce e imposibil să existe o limită în privinţa numărului de cărţi.

*

Eşecul, chiar repetat, pare întotdeauna nou, în vreme ce succesul, sporind, îşi pierde orice interes, orice atracţie. Nu nenorocirea, ci norocul, norocul neruşinat, e adevărat, conduce la acreală şi sarcasm.

*

„Duşmanul e la fel de util ca Buddha.” Chiar aşa e. Căci duşmanul veghează asupra noastră, ne împiedică să ne lăsăm în voia sorţii. Semnalând, dând în vileag cea mai mică slăbiciune a noastră, el ne conduce direct spre mântuire, se face luntre şi punte ca să nu fim nedemni de părerea pe care şi-a făcut-o despre noi. De aceea, recunoştinţa noastră faţă de el ar trebui să fie nemărginită.

*

Redevii stăpân pe tine şi aderi cu atât mai mult la existenţă cu cât ai luat atitudine împotriva cărţilor negativiste, distructive, forţei lor nocive. Cărţi stenice, în definitiv, pentru că dau naştere energiei care le neagă. Cu cât conţin mai multă otravă, cu atât exercită un efect mai salutar, cu condiţia să le citeşti în răspăr, aşa cum ar trebui citită orice carte, începând cu catehismul.

*

Cel mai mare serviciu pe care-l poţi face unui autor e să-i interzici să lucreze un anumit timp. Ar fi necesare tiranii de scurtă durată, care s-ar strădui să interzică orice activitate intelectuală. Libertatea neîntreruptă de exprimare expune persoanele talentate la un pericol de moarte, le obligă să facă eforturi peste posibilităţile lor şi le împiedică să înmagazineze senzaţii şi experienţe. Libertatea fără limite e un atentat împotriva spiritului.

*

Autocompătimirea e mai puţin sterilă decât am crede, căci, de îndată ce vreunul o simte cât de cât, ia o poză de gânditor şi, minune a minunilor, ajunge să gândească.

*

Maxima stoică potrivit căreia trebuie să ne supunem fără să cârtim lucrurilor care nu depind de noi nu ţine cont decât de nenorocirile externe, care scapă voinţei noastre. Dar cu cele care vin din noi cum să ne împăcăm? Pe cine să facem răspunzător când noi suntem sursa propriilor suferinţe? Pe noi înşine? Din fericire, facem în aşa fel încât să uităm că noi suntem adevăraţii vinovaţi, şi, de altminteri, existenţa nu e suportabilă decât dacă reînnoim zilnic această minciună şi această uitare.

*

Toată viaţa voi fi trăit cu sentimentul de a fi fost izgonit din adevăratul meu fief. Dacă expresia „exil metafizic” n-ar avea nici un sens, simpla mea existenţă i-ar da unul.

*

Cu cât e cineva mai dăruit, cu atât înaintează mai greu în plan spiritual. Talentul e un obstacol pentru viaţa interioară.

*

Ca să salvăm cuvântul „grandoare” de pompierism, n-ar trebui să ne folosim de el decât în legătură cu insomnia sau erezia.

*

În India clasică, înţeleptul şi sfântul erau reuniţi în una şi aceeaşi persoană. Ca să ne facem o idee despre o asemenea izbândă, să ne imaginăm, dacă e posibil, o contopire între resemnare şi extaz, între un stoic nepăsător şi un mistic nestăpânit.

*

Fiinţa e suspectă. Ce să spui atunci despre „viaţă”, care e devierea şi ofilirea ei?

*

Când ni se aduce la cunoştinţă o părere defavorabilă în ce ne priveşte, ar trebui, în loc să ne supărăm, să reflectăm la tot răul pe care l-am spus despre ceilalţi şi să socotim că e drept când despre noi se vorbeşte în acelaşi fel. Ironia face să nu existe individ mai vulnerabil, mai susceptibil, mai puţin dispus să-şi recunoască propriile defecte ca bârfitorul. E suficient să-i semnalezi o măruntă reţinere care s-a exprimat în legătură cu el, ca să-şi piardă cumpătul, să se dezlănţuie şi să se umple de fiere.

*

Privind din afară, în orice clan, în orice sectă, în orice partid domneşte armonia; privind dinăuntru, discordia. Certurile dintr-o mânăstire sunt la fel de frecvente şi la fel de înveninate ca în orice colectivitate. Chiar şi atunci când părăsesc infernul, oamenii n-o fac decât ca să-l reconstituie în altă parte.

*

Cea mai măruntă convertire e resimţită ca un progres. Există, din fericire, excepţii.

Îmi place acea sectă evreiască din secolul al optsprezecelea, ai cărei membri aderau la creştinism din dorinţa de a decădea, şi îmi place la fel de mult acel indian din America de Sud care, după ce se convertise şi el, se tânguia că avea să ajungă pradă viermilor, în loc să fie devorat de propriii săi copii, onoare de care s-ar fi bucurat dacă nu s-ar fi lepădat de credinţele tribului său.

*

E normal ca omul să nu mai arate interes pentru religie, ci pentru religii, căci numai prin mijlocirea lor va fi în stare să înţeleagă numeroasele interpretări ale propriei sale prăbuşiri spirituale.

*

Recapitulând etapele cursului vieţii noastre, e umilitor să constatăm că n-am avut parte de înfrângerile pe care le meritam, la care eram îndreptăţiţi să sperăm.

*

Unora, perspectiva unui sfârşit mai mult sau mai puţin apropiat le stimulează energia, pozitivă sau negativă, şi-i împinge la o activitate frenetică. Îndeajuns de naivi ca să vrea să-şi supravieţuiască prin munca sau opera lor, se înverşunează

s-o termine, s-o definitiveze: nici o clipă de pierdut.

Aceeaşi perspectivă îi îndeamnă pe alţii să se azvârle în „la ce bun”, într-o clarviziune stagnantă, în adevărurile irecuzabile ale descurajării.

*

„Blestemat fie acela care, la viitoarele reeditări ale lucrărilor mele, va fi modificat ceva cu bună ştiinţă, o frază, sau doar un cuvânt, o silabă, o literă, un semn de punctuaţie!”

Cine e cel care-l făcea pe Schopenhauer să vorbească astfel? Filozoful? Ori poate scriitorul? Amândoi deopotrivă, şi această fericită îmbinare (să ne gândim la înspăimântătorul stil al oricărei lucrări filozofice) e foarte rară. Hegel n-ar fi proferat astfel de blesteme. Nici oricare alt filozof de primă mărime, în afară de Platon.

*

Nimic mai exasperant decât ironia perfectă, continuă, care nu-ţi lasă timp să respiri, şi încă şi mai puţin să gândeşti, care, în loc să fie de-abia perceptibilă, ocazională, e masivă, automată, în opoziţie cu natura ei prin excelenţă delicată. Aşa o foloseşte, în orice caz, germanul, fiinţa care, pentru că a meditat cel mai mult asupra ei, e cel mai puţin în stare să se slujească de ea.

*

Neliniştea nu e cauzată de nimic, ea caută să-şi dea o justificare şi, ca să izbutească, se serveşte de orice, de cele mai jalnice pretexte, de care se cramponează, după ce le-a născocit. Realitate în sine care-şi precedă manifestările particulare, formele, se zămisleşte, se generează singură, e „creaţie infinită”, mai potrivită, ca atare, să amintească de practicile divinităţii decât de cele ale sufletului.

*

Tristeţe automată: un robot elegiac.

*

În faţa unui mormânt, cuvintele: joc, impostură, glumă, vis se impun. Imposibil de conceput că a fi e un fenomen serios. Certitudinea unei înşelătorii în punctul de pornire, la temelie. Ar trebui scris pe frontonul cimitirelor: „Nimic nu e tragic. Totul e ireal.”

*

N-am să uit curând expresia de dezgust pe ceea ce fusese faţa lui, rânjetul, spaima, extrema disperare, şi agresivitate. Nu, nu era împăcat. N-am văzut niciodată pe cineva atât de stingherit în coşciugul său.

*

Nu privi nici înainte, nici înapoi, priveşte în tine însuţi, fără teamă sau părere de rău. Nimeni nu coboară în sine atâta timp cât rămâne sclavul trecutului sau viitorului.

*

E neelegant să-i reproşezi cuiva sterilitatea, atunci când ea e postulată, când reprezintă forma lui de împlinire, visul lui…

*

Nopţile în care am dormit sunt ca şi cum n-ar fi fost niciodată. În memoria noastră, nu rămân decât acelea în care n-am închis ochii: noapte înseamnă noapte albă.

*

Mi-am transformat, ca să nu trebuiască să le rezolv, toate dificultăţile practice în dificultăţi teoretice. În faţa Insolubilului, în sfârşit respir…

*

Unui student care voia să ştie unde mă situam în raport cu autorul lui *Zarathustra*, i-am răspuns că încetasem să-l mai citesc de multă vreme. De ce? m-a întrebat el. – Pentru că-l consider prea *naiv*…

Îi reproşez entuziasmele, şi chiar şi patimile. N-a dărâmat idoli decât ca să-i înlocuiască prin alţii. Un fals iconoclast, cu trăsături de adolescent şi cu un ştiu ce puritate, ce nevinovăţie, inseparabile existenţei sale de singuratic. N-a cercetat oamenii decât de departe. Dacă i-ar fi privit de aproape, n-ar fi fost niciodată în stare să imagineze, nici să proslăvească supraomul, viziune extravagantă, ridicolă, dacă nu grotescă, himeră sau capriciu care nu se putea ivi decât în spiritul cuiva care n-a avut timp să îmbătrânească, să cunoască detaşarea, îndelungatul dezgust senin.

Cu mult mai aproape mi-e un Marc Aureliu. Nici o ezitare, în ce mă priveşte, între lirismul freneziei şi proza acceptării: găsesc mai multă mângâiere şi chiar mai multă speranţă în preajma unui împărat istovit decât în preajma unui profet scânteietor.

VI

Îmi place ideea hindusă potrivit căreia ne putem încredinţa mântuirea altcuiva, de preferinţă unui „sfânt”, dându-i voie să se roage în locul nostru, să facă orice ca să ne mântuie. Adică să-i vinzi sufletul Domnului…

*

„Talentul are, aşadar, nevoie de patimi? Da, de numeroase patimi înăbuşite” (Joubert).

Nu există nici măcar un singur moralist pe care să nu-l putem transforma într-un precursor al lui Freud.

*

Eşti întotdeauna surprins să constaţi că marii mistici au scris atât, că au lăsat un număr atât de însemnat de tratate. Fără îndoială că aveau în gând să-l preamărească pe Domnul, şi

nimic altceva. Acest lucru e adevărat în parte, dar numai în parte.

Nu creezi o operă fără să te legi de ea, fără să-i devii sclav. Să scrii reprezintă acţiunea cea mai puţin ascetică din câte există.

*

Când stau de veghe târziu în noapte, sunt vizitat de geniul meu rău, aşa cum Brutus a fost vizitat de al său înainte de bătălia de la Philippi…

*

„Am eu oare mutra cuiva care trebuie să facă ceva pe lumea asta?" – Iată ce-mi vine să le răspund indiscreţilor care se interesează de activităţile mele.

*

S-a spus că o metaforă „trebuie să poată fi desenată". – Tot ce s-a făcut original şi viu în literatură de un secol încoace contrazice această observaţie. Căci dacă şi-a trăit ceva traiul, aceasta e metafora cu contururi definite, metafora „coerentă". Tocmai împotriva ei s-a tot răzvrătit poezia, căci o poezie lipsită de viaţă e o poezie *cizelată* de coerenţă.

*

Ascultând buletinul meteorologic, emoţie intensă din pricina „ploilor *răzleţe*". Ceea ce dovedeşte într-adevăr că poezia se află în noi, şi nu în expresie, deşi *răzleţ* e un adjectiv susceptibil să nască o anumită vibraţie.

*

Cum formulez o îndoială, mai exact: cum simt nevoia să formulez una, încerc o bună-dispoziţie ciudată, tulburătoare. Mi-ar fi de departe mai uşor să trăiesc fără urmă de convingere decât fără urmă de îndoială. Îndoială care pustieşte, îndoială

care hrăneşte!

*

Nu există senzaţie *falsă*!

*

Să cobori în tine însuţi, să simţi în tine o tăcere bătrână ca existenţa, mai bătrână chiar.

*

Nu ne dorim moartea decât în suferinţele nedefinite; fugim de ea la cea mai mică suferinţă clară.

*

Oricât detest omul, n-aş putea spune cu aceeaşi uşurinţă: detest *fiinţa* omenească, pentru simplul fapt că în cuvântul *fiinţă* există, orice s-ar spune, un ce de plinătate, de enigmatic şi pasionant, însuşiri străine noţiunii de om.

*

În *Dhammapada*, eşti sfătuit, ca să obţii mântuirea, să lepezi îndoitul lanţ al Binelui şi Răului. Că însuşi Binele reprezintă un obstacol, suntem prea înapoiaţi spiritual ca s-o putem admite. De aceea, nu ne vom mântui.

*

Totul se învârteşte în jurul durerii; restul e accesoriu, ba chiar inexistent, pentru că nu-ţi aduci aminte decât de ceea ce-ţi face rău. Senzaţiile dureroase fiind singurele reale, e aproape de prisos să încerci altele.

*

Cred o dată cu nebunul de Calvin că eşti predestinat

mântuirii sau condamnării din pântecele mamei. Ţi-ai trăit viaţa înainte de a te naşte.

*

E liber cel care a descoperit zădărnicia tuturor punctelor de vedere şi eliberat cel care a tras din asta consecinţele.

*

Nu există sfinţenie fără o predispoziţie pentru scandal. Lucru adevărat nu numai în legătură cu sfinţii. Oricine se exprimă, indiferent în ce fel, dovedeşte că posedă, mai mult sau mai puţin dezvoltat, gustul provocării.

*

Simt că sunt liber, dar *ştiu* că nu sunt.

*

Am suprimat din vocabularul meu un cuvânt după altul. Masacrul o dată încheiat, un singur supravieţuitor: *Singurătate*.

M-am trezit satisfăcut.

*

Dacă am putut să rezist până acum este pentru că fiecărei descurajări, care-mi părea de nesuportat, îi urma o a doua, mai cumplită, apoi o a treia, şi aşa mai departe. Dacă m-aş găsi în infern, cât mi-aş dori să-i văd limitele extinzându-i-se, pentru a mă putea bucura de o nouă experienţă, mai bogată decât precedenta. Calcul salvator, cel puţin în materie de suferinţe.

*

E greu de ştiut la ce face apel în noi muzica; ce este sigur e că ajunge într-o zonă atât de profundă, încât însăşi nebunia n-ar putea să pătrundă până acolo.

*

Ar fi trebuit să fim scutiţi de trupul pe care-l ducem după noi. Povara *eului* era suficientă.

*

Ca să-mi recapăt pofta pentru anumite lucruri, ca să-mi refac un „suflet”, un somn de mai multe cicluri cosmice ar fi binevenit.

*

N-am putut să-l înţeleg niciodată pe prietenul care, întors din Laponia, îmi mărturisea apăsarea pe care o simţi când, zile în şir,. Nu întâlneşti nici cea mai mică urmă de om.

*

Un jupuit de viu erijându-se în teoretician al detaşării, un convulsionar care face pe scepticul.

*

Înmormântare într-un sat normand. Cer amănunte unui ţăran care privea cortegiul de la distanţă. „Era încă tânăr, de-abia împlinise şaizeci. A fost găsit mort pe câmp. Ce vreţi? Asta e… Asta e… Asta e…”

Această expresie, care mi s-a părut în acel moment caraghioasă, nu mi-a dat pace după aceea. Unchiaşul nu bănuia că spunea despre moarte tot ce se poate spune şi tot ce se cunoaşte.

*

Îmi place să citesc aşa cum citeşte o portăreasă: identificându-mă cu autorul şi cartea. Orice altă postură mă face să mă gândesc la hăcuitorul de cadavre.

*

Îndată ce cineva se converteşte la ceva, la început îl pizmuim, după aceea îl compătimim, apoi îl dispreţuim.

*

N-aveam nimic să ne spunem şi, în vreme ce proferam vorbe inutile, simţeam că pământul curge prin spaţiu şi că eu mă rostogolesc o dată cu el, cu o viteză care mă făcea să ameţesc.

*

Ani şi ani ca să te trezeşti din somnul în care ceilalţi sunt cufundaţi; şi apoi ani şi ani ca să scapi de această trezire…

*

Când trebuie să duc la bun sfârşit o treabă pe care mi-am asumat-o de nevoie sau de plăcere, de-abia m-am apucat de ea, şi totul mi se pare important, totul mă atrage, în afară de ea.

*

Să meditezi asupra celor care nu mai au mult, care ştiu că pentru ei totul s-a terminat, cu excepţia timpului ocupat de gândul sfârşitului. Să te adresezi acestui timp. Să scrii pentru *gladiatori*…

*

Fiinţa noastră erodată de defecte: vidul care rezultă e umplut cu prezenţa conştiinţei, ce spun? — vidul este conştiinţa însăşi.

*

Dezagregarea morală când te stabileşti pentru un timp într-un loc prea frumos. Eul se dizolvă la contactul cu paradisul.

Fără îndoială că tocmai pentru a evita acest pericol a făcut primul om alegerea pe care o ştim.

*

Dacă e să ne gândim bine, au existat mai multe afirmaţii decât negaţii – cel puţin până acum. Să negăm, aşadar, fără să ne pară rău. Convingerile vor atârna întotdeauna mai greu în balanţă.

*

Esenţa unei opere e imposibilul – ceea ce n-am fost în stare să atingem, ceea ce nu se putea să ne fie dăruit: e totalitatea lucrurilor care ne-au fost refuzate.

*

Gogol, ducându-se, în speranţa unei „regenerări”, la Nazaret şi plictisindu-se acolo ca „într-o gară din Rusia”, reprezintă exact ceea ce ni se întâmplă tuturor când căutăm în afară ceea ce nu poate exista decât în noi.

*

Să te sinucizi pentru că eşti ceea ce eşti, da, dar nu pentru că întreaga omenire te-ar putea scuipa în faţă!

*

De ce să ne temem de neantul care ne aşteaptă, când el nu se deosebeşte de cel care ne precedă, acest argument al Anticilor împotriva fricii de moarte e inacceptabil drept consolare. Î*nainte*, aveam norocul că nu existam; acum existăm, şi tocmai această părticică de existenţă, deci de nenoroc, se teme să nu dispară. Părticică nu e cuvântul potrivit, căci fiecare se preferă sau, măcar, se socoteşte egalul universului.

*

Când descoperim în toate irealitatea, devenim noi înşine ireali, începem să ne supravieţuim, oricât de puternică ne-ar fi vitalitatea, oricât de impetuoase instinctele. Dar nu mai sunt altceva decât false instincte şi falsă vitalitate.

*

Dacă eşti sortit să te consumi, nimic nu te va putea împiedica: un fleac te va aţâţa în aceeaşi măsură ca o mare suferinţă. Resemnează-te că te va răzbate în orice împrejurare: aşa vrea soarta ta.

*

Să trăieşti înseamnă să pierzi teren.

*

Să spui că atâţia şi atâţia au *reuşit* să moară!

*

Imposibil să nu le purtăm pică celor care ne scriu scrisori tulburătoare.

*

Într-o provincie izolată din India, totul era explicat prin vise şi, ce e mai important, oamenii se inspirau din ele pentru a vindeca bolile. Tot după ele îşi orânduiau problemele, cotidiene sau capitale. Până la venirea englezilor. De când se găsesc acolo, spunea un băştinaş, nu mai visăm.

În ceea ce s-a convenit să numim „civilizaţie" rezidă incontestabil un principiu diabolic de care omul şi-a dat seama prea târziu, când nu se mai putea lupta împotriva lui.

*

Luciditatea lipsită de corectivul ambiţiei conduce la stagnare. Trebuie ca una să se întemeieze pe cealaltă, ca una

să se războiască cu cealaltă *fără s-o învingă*, pentru ca o operă, o viaţă să fie posibile.

*

Nu-i poţi ierta pe cei pe care i-ai ridicat în slăvi, eşti nerăbdător să încetezi relaţiile cu ei, să rupi lanţul cel mai delicat din câte există: cel al admiraţiei… nu din insolenţă, ci năzuinţa de a te regăsi, de a fi liber, de a fi tu însuţi. Nu reuşeşti asta decât printr-un act de nedreptate.

*

Chestiunea responsabilităţii n-ar avea sens decât dacă am fi fost consultaţi înainte de naştere şi am fi consimţit să fim exact ceea ce suntem.

*

Energia şi virulenţa propriului meu *taedium vitae* nu-mi îngăduie să mă simt doborât. Atâta vigoare într-o suferinţă atât de lipsită de vlagă! Acestui paradox îi datorez neputinţa în care mă găsesc de a-mi hotărî, în sfârşit, ceasul din urmă.

*

Pentru actele, pentru vitalitatea noastră pur şi simplu, pretenţia de luciditate e la fel de funestă ca însăşi luciditatea.

*

Copiii se întorc, trebuie să se întoarcă împotriva părinţilor lor, iar părinţii nu pot face nimic, pentru că sunt supuşi unei legi care guvernează raporturile dintre vii în general, şi anume că fiecare îşi creează propriul duşman.

*

Ni s-a tot spus atâta să ne agăţăm de lucruri, încât, atunci când vrem să ne eliberăm, nu ştim cum să procedăm. Şi, dacă

nu ne-ar veni moartea în ajutor, îndărătnicia noastră de a rămâne în viaţă ne-ar face să găsim o modalitate de existenţă dincolo de epuizare, dincolo de senilitatea însăşi.

*

Totul de explică de minune dacă recunoşti că naşterea e un eveniment nefast sau cel puţin inoportun; dar, dacă eşti de altă părere, trebuie să te resemnezi să nu înţelegi sau, de nu, să trişezi ca toată lumea.

*

Într-o carte gnostică din secolul al doilea al erei noastre, se spune: „Rugăciunea omului trist n-are niciodată puterea să se înalţe până la Dumnezeu.”

…Cum nu te rogi decât atunci când eşti trist, vom trage din asta concluzia că nici o rugăciune n-a ajuns vreodată la destinaţie.

*

Era deasupra tuturor şi nu participa la nimic: *uitase* pur şi simplu să dorească…

*

În vechea Chină, femeile, când erau pradă mâniei sau supărării, se urcau pe mici estrade, aşezate în mod special pentru ele pe stradă, şi dădeau frâu liber furiei sau lamentaţiilor. Acest tip de confesional ar trebui reînviat şi adoptat cam peste tot, de n-ar fi decât ca să-l înlocuiască pe cel, perimat, al Bisericii, sau pe acela, fără efect, al cutărui sau cutărui tratament.

*

Acest filozof n-are ţinută sau, ca să ne conformăm jargonului filozofic, n-are „formă interioară”. E prea artificios ca să fie viu sau măcar „real”. E un manechin sinistru. Ce

fericire să ştiu că n-am să-i mai deschid niciodată cărţile!

*

Nimeni nu strigă în gura mare că e sănătos şi că e liber, şi totuşi asta ar trebui să facă toţi cei care ştiu ce înseamnă această îndoită binecuvântare. Nimic nu ne individualizează mai mult decât neputinţa de a ne striga reuşitele.

*

Să fi ratat întotdeauna totul, din pasiune pentru descurajare!

*

Unicul mijloc de a-ţi apăra singurătatea e să răneşti pe toată lumea, începând cu cei pe care-i iubeşti.

*

O carte e o sinucidere amânată.

*

Orice am spune, moartea reprezintă ceea ce a găsit natura mai bun ca să mulţumească pe toată lumea. Cu fiecare dintre noi, totul dispare, totul ia pentru totdeauna sfârşit. Ce privilegiu, ce abuz! Fără nici cel mai mic efort din parte-ne, dispunem de univers, îl antrenăm în dispariţia noastră. Hotărât lucru, e imoral să mori…

VII

Dacă încercările prin care treceţi, în loc să vă destindă, să vă transpună într-o stare de puternică euforie, vă demoralizează şi vă înăcresc, aflaţi că n-aveţi vocaţie spirituală.

*

Să trăieşti în expectativă, să mizezi pe viitor sau pe un simulacru de viitor – ne-am deprins în aşa măsură cu asta, încât n-am născocit noţiunea de nemurire decât dintr-o nevoie de a aştepta cât *veşnicia*.

*

Orice prietenie e o dramă ascunsă, o succesiune de răni subtile.

*

Luther mort al lui Lucas Fortnagel. Mască înspăimântătoare, agresivă, plebeiană, de un sublim porcin… care redă cât se poate de bine trăsăturile celui pe care n-am putea să-l lăudăm îndeajuns pentru că a spus: „Visurile sunt mincinoase; să faci în pat, numai asta e adevărat.”

*

Cu cât trăieşti mai mult, cu atât pare mai puţin util că ai trăit.

*

La douăzeci de ani, nopţile în care rămâneam ore în şir cu fruntea lipită de geam, privind în beznă…

*

Nici un autocrat n-a dispus vreodată de o putere comparabilă aceleia de care se bucură un biet individ care are intenţia să-şi curme viaţa.

*

Să te educi ca să nu laşi urme înseamnă un război continuu pe care-l porţi cu tine însuţi, cu unicul ţel de a-ţi dovedi că ai fi capabil, dacă ai vrea, să devii înţelept…

*

Să exişti e o stare la fel de greu de conceput ca şi contrariul ei, ba şi mai greu de conceput.

*

În Antichitate, „cărţile” erau atât de scumpe, încât nu puteau fi adunate, dacă nu erai rege, tiran sau… Aristotel, cel dintâi care a deţinut o bibliotecă demnă de acest nume. Încă o piesă acuzatoare la dosarul acestui filozof, deja atât de nefast în atâtea privinţe.

*

Dacă m-aş conforma convingerilor mele cele mai intime, aş înceta să mă exprim, să reacţionez în vreun fel. Or, sunt capabil încă de *senzaţii*…

*

Un monstru, oricât de îngrozitor ar fi, ne atrage în mod secret, nu ne dă pace, ne obsedează. El personifică, îngroşate, talentele şi slăbiciunile noastre, *ne* dă în vileag, e portdrapelul nostru.

*

În decursul secolelor, omul şi-a dat toată osteneala să creadă, a trecut din dogmă în dogmă, de la o iluzie la alta, şi a consacrat foarte puţin timp îndoielilor, scurte răgazuri între perioadele lui de orbire. La drept vorbind, nu erau îndoieli, ci întreruperi, momente de repaus, care curmau ostenelilor credinţei, ale oricărei credinţe.

*

E de neînţeles de ce vrea cel ce se bucură de nevinovăţie, stare perfectă, poate unica, să se desprindă de ea. Cu toate acestea, istoria, de la începuturi şi până la noi, e numai asta şi

nimic altceva.

Trag perdelele şi aştept. De fapt, nu aştept nimic, vreau doar să devin *absent*. Purificat, fie şi numai pentru câteva minute, de impurităţile care întunecă şi stânjenesc spiritul, acced la o conştiinţă pe care eul a părăsit-o, şi sunt atât de liniştit, de parcă m-aş afla în afara universului.

*

Într-un exorcism din Evul Mediu, se enumeră toate părţile trupului, chiar şi cele mai puţin importante, pe care diavolul e somat să le părăsească: un nebunesc tratat de anatomie, seducător prin excesul de precizie, abundenţa detaliilor şi prin neaşteptat. O incantaţie minuţioasă. *Ieşi din unghii*! E absurd, dar nu lipsit de valoare poetică. Căci adevărata poezie n-are nimic comun cu „poezia”.

*

În toate visurile noastre, chiar dacă merg până la Potop, sunt prezente fără excepţie, chiar şi numai pentru o fracţiune de secundă, incidente neînsemnate cărora le-am fost martori în ajun. Această ritmicitate, pe care am remarcat-o fără încetare în decursul anilor, e singura constantă, singura lege sau aparenţă de lege pe care mi-a fost dat s-o constat în revoltătoarea confuzie nocturnă.

*

Forţa distrugătoare a conversaţiei. Se înţelege de ce şi meditaţia, şi acţiunea cer linişte.

*

Convingerea că nu sunt decât un accident m-a însoţit în toate împrejurările, prielnice sau potrivnice, şi dacă m-a ferit de ispita de a mă crede necesar, în schimb nu m-a vindecat deloc de o anumită infatuare inerentă pierderii iluziilor.

*

Rar se întâmplă să dai peste un spirit liber, iar, când întâlneşti unul, îţi dai seama că lucrul cel mai bun din el nu se dezvăluie în operele sale (când scrii, porţi misterios lanţuri), ci în destăinuirile în care, eliberat de convingeri sau fasoane, ca şi de orice preocupare pentru rigoare sau onorabilitate, el îşi etalează slăbiciunile. Şi în care face figură de eretic faţă de sine.

*

Dacă metecul nu e creator în ce priveşte limbajul, e pentru că vrea să facă *la fel de bine* ca băştinaşii: fie că reuşeşte sau nu, această ambiţie e pierzania lui.

*

Tot încerc să încep o scrisoare, nu înaintez, bat pasul pe loc: ce să spun şi cum? Nici măcar nu mai ştiu cui îi era destinată. Numai pasiunea sau interesul găsesc numaidecât tonul potrivit.

Din nefericire, detaşarea înseamnă nepăsare faţă de limbaj, indiferenţă faţă de cuvinte. Or, tocmai pierzând legătura cu cuvintele pierdem legătura cu fiinţele.

*

Fiecare a avut, la un moment dat, o experienţă extraordinară, care va fi, din cauza amintirii pe care i-o păstrează, piedica fundamentală pentru prefacerea lui interioară.

*

Nu cunosc liniştea decât atunci când ambiţiile mele adorm. De cum se deşteaptă, neliniştea îmi revine. Viaţa e o stare de ambiţie. Cârtiţa care-şi sapă tunelele e ambiţioasă. Ambiţia e într-adevăr peste tot, şi-i vedem urmele până şi pe faţa morţilor.

*

Să te duci în Indii din pricina Vedantei sau a budismului, totuna cu a veni în Franţa din pricina jansenismului. Cel puţin acesta e mai recent, pentru că n-a dispărut decât de trei secole.

*

Nicăieri nici cea mai mică urmă de realitate, în afara impresiilor mele de nonrealitate.

*

Să existăm ar fi o întreprindere cu totul irealizabilă dacă am înceta să dăm importanţă la ceea ce nu are.

*

De ce Gītā situează atât de sus „renunţarea la rodul faptelor”?

Pentru că această renunţare e rară, irealizabilă, contrară naturii noastre, şi, ca să ajungi la ea, înseamnă să distrugi omul care ai fost şi care eşti, să ucizi în tine tot trecutul, opera mileniilor, să te eliberezi, într-un cuvânt, de Specie, de această respingătoare şi străveche pleavă.

*

Trebuia să ne mulţumim cu starea de larvă, să ne sustragem evoluţiei, să rămânem neîmpliniţi, să ne simţim bine la siesta elementelor şi să ne consumăm în tihnă într-un extaz embrionar.

*

Adevărul se întemeiază pe drama individuală. Dacă sufăr cu adevărat, sufăr cu mult mai mult decât un individ, îmi depăşesc sfera eului, întâlnesc esenţa celorlalţi. Singurul chip ca să ne îndreptăm spre universal e să ne îngrijim exclusiv de ceea ce ne priveşte.

*

Când te-ai *statornicit* în îndoială, simţi mai multă voluptate să faci observaţii asupra ei decât s-o practici.

*

Dacă vrei să cunoşti o ţară, trebuie să vii în contact cu scriitorii ei de mâna a doua, singurii care-i exprimă adevăratul specific. Ceilalţi denunţă sau transfigurează nulitatea compatrioţilor: ei nu vor, nici nu pot să se pună pe acelaşi nivel cu aceştia. Sunt martori suspecţi.

*

În tinereţe, mi se întâmpla să nu închid un ochi cu săptămânile. Trăiam în ceea ce nu fusese trăit niciodată, aveam sentimentul că timpul dintotdeauna, cu totalitatea clipelor sale, se strânsese şi se concentrase în mine, unde-şi atingea apogeul, unde triumfa. Îl făceam, bineînţeles, să se scurgă, îi eram promotorul şi purtătorul, cauza şi esenţa, şi luam parte la apoteoza lui ca agent şi complice. Cum dispare somnul, extraordinarul devine obişnuit, lesnicios: te strecori în el fără pregătiri speciale, te aşezi comod, te afunzi în el.

*

Numărul considerabil de ore pe care le-am irosit punându-mi întrebări asupra „sensului” a tot ce există, a tot ce se întâmplă… Dar acest „tot” nu conţine nici un sens, spiritele serioase o ştiu. De aceea îşi întrebuinţează timpul şi energia pentru lucruri mai folositoare.

*

Afinităţile mele cu byronismul rus, de la Peciorin la Stavroghin, plictiseala şi pasiunea mea pentru plictiseală.

*

X, pe care nu-l preţuiesc în mod deosebit, era pe cale să povestească o întâmplare atât de stupidă, încât m-am deşteptat cu o tresărire bruscă. Cei care nu ne plac se disting arareori în visurile noastre.

*

Bătrânii, din lipsă de preocupări, au aerul că vor să dezlege nu ştiu ce problemă foarte complicată şi că-i consacră toată îndemânarea de care mai dispun. Acesta e poate motivul pentru care nu se sinucid în masă, cum ar trebui să facă dacă ar fi o idee mai puţin ocupaţi.

*

Dragostea cea mai pătimaşă nu apropie două fiinţe atât de mult pe cât o face calomnia. De nedespărţit, calomniatorul şi calomniatul alcătuiesc o unitate „transcendentă”, sunt pentru totdeauna legaţi unul de celălalt. Nimic nu va putea să-i despartă. Unul făptuieşte răul, celălalt îl îndură, dar dacă-l îndură e pentru că s-a deprins cu el, nu se poate lipsi de el, chiar are nevoie de el. Ştie că dorinţele îi vor fi pe deplin satisfăcute, că nu va fi uitat niciodată, că va fi, orice s-ar întâmpla, veşnic prezent în mintea neobositului său binefăcător.

*

Călugărul rătăcitor, iată tot ce s-a făcut mai bun până acum. Să ajungi să nu mai ai la ce să renunţi! Acesta ar trebui să fie visul oricărui spirit trezit la realitate.

*

Tăgada hohotitoare – singura formă suportabilă de tăgadă.

*

Fericitule Iov, care nu erai silit să-ţi comentezi strigătele!

*

Târziu în noapte. Mi-ar plăcea să mă dezlănţui şi să proferez ameninţări, să întreprind o acţiune fără precedent ca să mă destind, numai că nu văd contra cui, nici contra a ce…

*

D-na d'Heudicourt, remarcă Saint-Simon, nu vorbise în viaţa ei pe cineva de bine decât însoţindu-şi spusele cu „câteva *dar*-uri zdrobitoare".

Minunată definiţie, nu pentru clevetire, ci pentru conversaţie în general.

*

Tot ce e viu face *zgomot*. — Ce pledoarie pentru mineral!

*

Bach era certăreţ, procesoman, calculat, însetat de titluri, de onoruri etc. Ei bine! şi ce importanţă are? Un muzicolog, enumerând cantatele care au ca temă moartea, a putut să spună că niciodată n-a existat atâta nostalgie la un muritor. Doar asta contează. Restul ţine de biografie.

*

Nefericirea de a fi incapabil de stări neutre altfel decât prin chibzuinţă şi efort. Trebuie să-ţi dai zi şi noapte osteneala să obţii, şi numai cu intermitenţe, ceea ce un nerod dobândeşte fără greutate!

*

Am trăit întotdeauna cu imaginea unei imensităţi de clipe mărşăluind împotriva mea. Timpul îmi va fi fost ca pădurea Dunsinane. *

* Shakespeare, Macbeth, actul V (n.t.).

*

Întrebările neplăcute sau jignitoare pe care ni le pun neciopliţii ne irită, ne tulbură şi pot avea asupra noastră acelaşi efect ca şi unele procedee la care recurg anumite tehnici orientale. De ce o prostie grosolană, agresivă să nu declanşeze iluminarea? Face cât o lovitură de ciomag în cap.

*

Cunoaşterea nu e posibilă şi, chiar dacă ar fi, n-ar rezolva nimic. Aceasta e atitudinea celui care se îndoieşte. Ce vrea, ce urmăreşte el prin urmare? Nici el, nici altcineva n-or să afle vreodată.

Scepticismul e beţia impasului.

*

Hărţuit de ceilalţi, încerc să mă eliberez, fără mare succes, trebuie s-o spun. Cu toate acestea, reuşesc să-mi înlesnesc în fiecare zi Câteva clipe de conversaţie cu *cel care aş fi vrut să fiu.*

*

Ajunşi la o anumită vârstă, ar trebui să ne schimbăm numele şi să ne retragem într-un colţişor îndepărtat unde să nu cunoaştem pe nimeni, unde să nu riscăm să întâlnim prieteni sau duşmani, unde să ducem viaţa netulburată a unui răufăcător extenuat.

*

Nu poţi să meditezi şi să fii modest. Îndată ce spiritul se pune în mişcare, se substituie lui Dumnezeu şi oricărui lucru. E indiscreţie, uzurpare, pângărire. Nu „acţionează”, ci dizlocă. Încordarea pe care o trădează demersurile sale îi dezvăluie caracterul brutal, neîndurător. Fără o puternică doză de

cruzime, n-ai putea să duci un raţionament până la capăt.

*

Majoritatea revoluţionarilor, vizionarilor şi mântuitorilor au fost fie epileptici, fie dispeptici.

Asupra virtuţilor epilepsiei există unanimitate; tulburărilor gastrice, în schimb, li se recunosc mai puţine merite. Cu toate acestea, nimic nu te îndeamnă mai mult să răstorni totul cu susul în jos ca o indigestie a cărei prezenţă o simţi tot timpul.

*

Menirea mea e să sufăr pentru toţi cei care suferă fără s-o ştie. Trebuia să plătesc pentru ei, să le ispăşesc inconştienţa, norocul pe care-l au de a nu-şi da seama cât sunt de nefericiţi.

*

De fiecare dată când mă chinuie Timpul, îmi spun că unul dintre noi trebuie să sară în aer, că nu e posibil să continuăm la nesfârşit această crâncenă înfruntare…

*

Când ne găsim la limitele deznădejdii, tot ce o întreţine, tot ce-i dă un spor de substanţă o ridică pe o treaptă pe care n-o mai putem urma, făcând-o prea mare, cu totul exagerată: şi ce e de mirare că ajungem să n-o mai considerăm a noastră?

*

O nenorocire prevestită, când, în sfârşit, se produce, e de zece, de o sută de ori mai greu de îndurat decât o nenorocire la care nu ne aşteptam. Pe toată durata temerilor noastre, am trăit-o cu anticipaţie şi, când se produce, aceste suferinţe trecute se adaugă celor prezente şi formează laolaltă o povară cu o greutate de nesuportat.

*

E limpede că Dumnezeu era o soluţie şi că nu se va găsi niciodată una la fel de mulţumitoare.

*

N-aş admira pe de-a-ntregul decât un om dezonorat – şi fericit. Iată pe cineva, mi-aş spune, care dispreţuieşte părerea semenilor lui şi care-şi ia fericirea şi consolarea numai din sine.

*

Omul Rubiconului iertase, după Pharsalos, prea mulţi oameni. O asemenea mărinimie li s-a părut jignitoare acelora dintre prieteni care-l trădaseră şi pe care-i umilise purtându-se fără pică faţă de ei. S-au simţit înjosiţi, batjocoriţi, şi l-au pedepsit pentru bunătatea sau pentru dispreţul lui: aşadar, refuza să se coboare până la ură! Dacă s-ar fi comportat ca un tiran, l-ar fi cruţat. Însă îi purtau pică fiindcă nu găsise de cuviinţă să le inspire destulă frică.

*

Tot ce *există* provoacă, mai devreme sau mai târziu, coşmarul. Să ne străduim, prin urmare, să inventăm ceva mai bun decât existenţa. +

Filozofia, care-şi fixase drept misiune să submineze credinţele, când a văzut creştinismul răspândindu-se şi pe punctul de a birui, s-a alăturat păgânismului, ale cărui superstiţii i s-au părut de preferat neroziilor triumfătoare. Atacând zeii şi distrugându-i, ea crezuse că eliberează sufletele; în realitate, le lăsa pradă unei servituţi noi, mai rea decât cea veche, zeul care era pe punctul să se substituie zeilor neavând o înclinaţie specială nici pentru toleranţă, nici pentru ironie.

Filozofia, se va obiecta, nu e răspunzătoare de venirea acestui zeu, nu pe el îl recomanda. Fără îndoială, numai că ar fi trebuit să presimtă că nu-i subminezi nepedepsit pe zei, că alţii vor veni să le ia locul şi că ea n-avea nimic de câştigat din această schimbare.

*

Fanatismul e moartea conversaţiei. Nu flecăreşti cu un candidat la martiriu. Ce să-i spui cuiva care refuză să-ţi înţeleagă argumentele şi care, din moment ce nu te supui în faţa alor sale, ar prefera să piară decât să cedeze? Repede, să vină diletanţii şi sofiştii care, măcar ei, împărtăşesc *toate* argumentele…

*

Ca să spunem cuiva ce credem despre el şi despre ce face înseamnă să ne arogăm o superioritate cu adevărat abuzivă. Francheţea nu e compatibilă cu un sentiment delicat, nu e compatibilă nici măcar cu o exigenţă etică.

*

Rudele noastre, mai ales, sunt cele mai dispuse să ne pună meritele la îndoială. Regula e universală: nici Buddha însuşi nu a scăpat: l-a urmărit cu cea mai mare înverşunare unul din veri, şi de-abia după aceea Mārā, diavolul.

*

Pentru anxios, nu există nici o diferenţă între reuşită şi eşec. Reacţia lui în privinţa uneia şi a celuilalt e identică. Amândouă îl stânjenesc deopotrivă.

*

Când îmi fac prea mult sânge rău că nu lucrez, îmi spun că puteam la fel de bine să fiu mort, şi că aşa aş lucra şi mai puţin…

*

Mai bine în mocirlă decât pe piedestal.

*

Avantajele unei stări de veşnică virtualitate mi se par atât de însemnate, încât, atunci când încep să le număr, sunt uluit să constat că trecerea la existenţă s-a putut totuşi produce.

*

Existenţă = Suferinţă. Ecuaţia mi se pare evidentă. Ea nu e aşa pentru câte unul din prietenii mei. Cum să-l conving? Nu pot *să-i* î*mprumut* senzaţiile mele; or, doar ele ar avea puterea să-l lămurească, să vină cu adaosul de indispoziţie pe care-l cere cu insistenţă de atâta vreme.

*

Dacă vedem lucrurile în negru e pentru că le cântărim în negru, pentru că gândurile sunt, în general, rodul insomniilor, avându-şi izvorul în întuneric. Ele nu se pot adapta vieţii pentru că n-au fost concepute pentru viaţă. Ideea curmărilor pe care le-ar putea avea nici măcar nu impresionează spiritul. Ne găsim în afara oricărui calcul omenesc, a oricărei idei de salvare sau pierzanie, a existenţei sau a nonexistenţei, ne găsim într-o tăcere specială, modalitate superioară a vidului.

*

Să nu fi înghiţit încă afrontul naşterii.

*

Să te consumi în conversaţii ca un epileptic în crizele lui.

*

Pentru a învinge spaima sau o nelinişte persistentă, nu există nimic mai potrivit decât să-ţi imaginezi propria înmormântare. Metodă eficace, la îndemâna tuturor. Ca să nu trebuiască să recurgi la ea prea des în timpul zilei, cel mai bine ar fi să-i încerci acţiunea binefăcătoare chiar de la sculare. Sau,

mai bine, să n-o întrebuinţezi decât în momente excepţionale, ca papa Innocentiu IX, care, după ce-şi comandase un tablou în care era înfăţişat pe patul de moarte, îl privea ori de câte ori trebuia să ia o hotărâre importantă.

*

Nu există negativist care să nu tânjească după vreun *da* catastrofal.

*

Poţi să fii sigur că omul nu va atinge niciodată profunzimi comparabile celor pe care le-a descoperit în timpul secolelor de convorbire egoistă cu Dumnezeul *său*.

*

Nici un moment în care să nu fiu exterior universului!

…De-abia reuşisem să fiu cuprins de milă în ce mă priveşte, în ce priveşte condiţia mea de biet individ, că mi-am şi dat seama că expresiile prin care-mi caracterizam nefericirea erau chiar cele care definesc cea dintâi trăsătură a „fiinţei supreme”.

*

Aristotel, Toma d’Aquino, Hegel – trei înrobitori ai spiritului. Cea mai vătămătoare formă de despotism e *sistemul*, în filozofie şi în toate.

*

Dumnezeu e ceea ce supravieţuieşte evidenţei că nimic nu merită să fie gândit.

*

Când eram tânăr, nici o plăcere nu preţuia ca aceea de a-mi face duşmani. Acum, de cum îmi fac unul, primul gând e să

ne împăcăm, ca să nu trebuiască să-mi bat capul cu el. Să ai duşmani reprezintă o mare răspundere. Propria povară îmi e de-ajuns, nu mai sunt în stare s-o duc pe-a altora.

*

Bucuria e o lumină care se autodevorează, neîncetat; e soarele *la* î*nceputuri.*

*

Cu câteva zile înainte de moarte, Claudel nota că nu trebuia să-l numim pe Dumnezeu infinit, ci inepuizabil. Ca şi cum n-ar fi acelaşi lucru, sau aproape! Ca să nu spun că această preocupare pentru exactitate, această scrupulozitate lexicală în clipa când îşi dădea seama că „înţelegerea" lui cu viaţa era pe punctul să înceteze, e mai înălţătoare decât o frază sau un gest „sublim".

*

Insolitul nu-i un criteriu. Paganini e mai surprinzător şi mai imprevizibil decât Bach.

*

Ar trebui să-ţi repeţi în fiecare zi: sunt unul dintre cei care se târăsc, cu miliardele, pe suprafaţa globului. Unul dintre ei, şi nimic mai mult. Această banalitate îndreptăţeşte orice concluzie, orice atitudine sau faptă: desfrâu, nevinovăţie, sinucidere, muncă, crimă, trândăvie sau răzvrătire.

…De unde reiese că fiecare are dreptate să facă ceea ce face.

*

Ţinţum. Acest cuvânt caraghios indică un concept major al Cabalei. Pentru ca lumea să ia fiinţă, Dumnezeu, care era totul şi pretutindeni, a acceptat să se restrângă, să lase un spaţiu gol pe care să nu-l mai ocupe: tocmai în această „gaură" s-a aşezat

lumea.

Aşa am ajuns noi să ocupăm locul viran pe care ni l-a concesionat din milă sau capriciu. Ca să existăm, el s-a contractat, şi-a limitat suveranitatea. Suntem rezultatul restrângerii lui voluntare, al estompării, al absenţei lui parţiale. În nebunia lui, s-a ciuntit aşadar pentru noi. De ce n-a avut bunul-simţ şi eleganţa să rămână în*treg*!

*

În „Evanghelia după Egipteni", Iisus declară: „Oamenii vor fi victimele morţii atâta timp cât femeile vor naşte." Şi precizează: „Am venit să nimicesc rodul femeii."

Când intri în contact cu adevărurile extreme ale gnosticilor, ţi-ar plăcea să mergi, dacă ar fi posibil, şi mai departe, să spui ceva ce nu s-a mai spus niciodată, care împietreşte sau preface istoria în pulbere; ceva ce ţine de un neronism cosmic, de o dementă la nivelul materiei.

*

Să tălmăceşti o obsesie înseamnă s-o proiectezi în afara ta, s-o alungi, s-o exorcizezi. Obsesiile sunt *demonii* unei lumi lipsite de credinţă.

*

Omul acceptă moartea, dar nu ceasul morţii sale. Să mori oricând, numai când trebuie să mori nu!

*

De cum pătrunzi într-un cimitir, un sentiment de totală bătaie de joc alungă orice preocupare metafizică. Cei care caută peste tot „misterul" nu merg neapărat până la esenţa lucrurilor. Cel mai adesea, „misterul", ca şi „absolutul", nu corespunde decât unui tic al spiritului. E un cuvânt pe care n-ar trebui să-l întrebuinţăm decât atunci când nu putem face altfel, în cazuri cu adevărat disperate.

*

Dacă-mi recapitulez proiectele care au rămas neîmplinite şi pe cele care s-au realizat, am toate motivele să regret că ultimele n-au avut soarta primelor.

*

„Cel care e înclinat către desfrâu e compătimitor şi milostiv; cei care sunt înclinaţi către neprihănire nu sunt aşa” (Sfântul Ioan Scărarul).

Ca să se denunţe cu o asemenea limpezime şi o asemenea energie nu minciunile, ci însăşi esenţa moralei creştine, şi a oricărei morale, era nevoie de un sfânt, nici mai mult, nici mai puţin.

*

Acceptăm fără frică ideea unui somn neîntrerupt; în schimb, o veghe *eternă* (nemurirea, dacă ar fi de conceput, cam asta ar fi) ne scufundă în spaimă.

Inconştienţa e o patrie; conştiinţa, un exil.

*

Orice impresie profundă e voluptuoasă sau macabră, sau şi una, şi alta.

*

Nimeni n-a fost convins în măsura în care am fost eu de inutilitatea a toate, nimeni nu va fi luat în tragic un număr atât de mare de lucruri inutile.

*

Ishi, indian american, ultimul din tribul său, după ce s-a ascuns ani în şir de frica albilor, aflat la strâmtoare, s-a predat într-o zi de bunăvoie exterminatorilor alor săi. Credea că-i era menit acelaşi tratament. L-au sărbătorit. N-avea urmaşi, era

într-adevăr ultimul.

Omenirea o dată nimicită sau numai atinsă, ne putem imagina un supravieţuitor, unicul, care ar rătăci pe pământ, fără să aibă măcar cui să se predea…

*

În adâncul sufletului său, omul năzuieşte să regăsească starea pe care o avea anterior conştiinţei. Istoria nu e decât ocolul pe care-l foloseşte ca să ajungă acolo.

*

Nu contează decât un lucru: să înveţi să pierzi.

*

Orice fenomen reprezintă o versiune degradată a unui alt fenomen, mai complex: timpul, o tară a veşniciei; istoria, o tară a timpului; viaţa, şi ea o tară, a materiei.

Ce e în cazul acesta normal, ce e neatins? Veşnicia? Ea însăşi nu e decât o infirmitate a lui Dumnezeu.

VIII

Fără ideea unui univers ratat, spectacolul nedreptăţii sub toate ocârmuirile l-ar aduce până şi pe un abulic în cămaşa de forţă.

*

Faptul de a distruge ne dă un sentiment de forţă şi măguleşte în noi ceva întunecat, *originar*. Nu clădind, ci nimicind putem ghici satisfacţiile secrete ale unui zeu. De aici atracţia pentru distrugere şi iluziile pe care le provoacă ea freneticilor de toate vârstele.

*

Fiecare generaţie trăieşte în absolut: se comportă ca şi

cum ar fi ajuns la apogeul, dacă nu la capătul, istoriei.

*

Orice popor, într-un anumit moment al existenţei sale, se crede *ales*. E clipa în care oferă tot ce-i mai bun şi mai rău în el.

*

Nu e o întâmplare în faptul că ordinul trapist* s-a născut în Franţa mai degrabă decât în Italia sau Spania. Spanioli şi italienii vorbesc tot timpul, se ştie, numai că nu se *ascultă* vorbind, în timp ce francezul îşi savurează elocinţa, nu uită niciodată că vorbeşte, e cum nu se poate mai conştient de asta. Numai el era în stare să socotească tăcerea drept o încercare şi o asceză.

*

Ceea ce strică la Marea Revoluţie e că totul se desfăşoară acolo pe o scenă, că protagoniştii ei sunt actori înnăscuţi, că ghilotina nu e decât un decor. Istoria Franţei, în întregul ei, pare o istorie la comandă, o istorie *jucată*: în ea, totul e perfect din punct de vedere teatral. E o reprezentaţie, o înlănţuire de acţiuni, de evenimente pe care mai degrabă le priveşti decât li te supui, un spectacol a zece secole. De aici, senzaţia de frivolitate pe care o dă până şi Teroarea, văzută de la distanţă.

*

Societăţile prospere sunt de departe mai fragile decât celelalte, pentru că nu le rămâne decât să-şi aştepte propria. Ruină, bunăstarea nefiind un ideal atunci când o posezi, şi încă şi mai puţin atunci când există de generaţii. Fără sa mai ţinem seama de faptul că natura n-a inclus-o în planurile ei şi că n-ar putea s-o facă fără să dispară.

---

* Ordin monahal cistercian reformat (de la numele mânăstirii Notre-Dame-de-la-Trappe, întemeiată în 1140), caracterizat de severitatea regulii, începând din 1662 călugării fiind obligaţi la tăcerea absolută (n.t.)

*

Dacă naţiunile ar deveni simultan apatice, n-ar mai exista nici conflicte, nici războaie, nici imperii. Din nefericire însă, există popoare tinere, şi tineri pur şi simplu – obstacol major pentru visurile filantropilor: să procedezi în aşa fel încât toţi oamenii să ajungă la acelaşi grad de dezgust sau de decrepitudine…

*

În orice împrejurare, trebuie să ne situăm de partea asupriţilor, chiar atunci când n-au dreptate, fără să pierdem totuşi din vedere faptul că sunt plămădiţi din acelaşi aluat cu asupritorii lor.

*

Specificul regimurilor muribunde e că permit un amestec confuz de credinţe şi doctrine şi că lasă, în acelaşi timp, impresia că momentul alegerii se va putea amâna la nesfârşit.

De aici – şi doar de aici – provine farmecul situaţiilor prerevoluţionare.

*

Nu au căutare decât falsele valori, pentru că toată lumea poate să se identifice cu ele, să le falsifice (falsul de gradul al doilea). O idee care reuşeşte e negreşit o pseudoidee.

*

Revoluţiile sunt *sublimul* literaturii de proastă calitate.

*

Partea proastă a dezastrelor publice e că oricine se socoteşte îndeajuns de competent să vorbească despre ele.

*

Dreptul de a-i elimina pe toţi cei care ne sâcâie ar trebui să figureze pe primul loc în constituţia Cetăţii ideale.

*

Singurul lucru pe care ar trebui să-l facem cunoscut tinerilor e că nu există nimic, sau – fie! — aproape nimic, de aşteptat de la viaţă. Visez la un *Tabel al Dezamăgirilor* în care să figureze toate decepţiile menite fiecăruia, şi care să fie afişat în şcoli.

*

După spusa prinţesei palatine, Dna de Maintenon avea obiceiul, în timpul anilor în care, regele murind, ea nu mai juca nici un rol, să repete: „De câtva timp domneşte un spirit de nebunie, care se răspândeşte pretutindeni.”

Acest „spirit de nebunie” e cel pe care învinşii l-au constatat întotdeauna, pe drept cuvânt de altfel, formulă de la care pornind s-ar putea reconsidera toată istoria.

*

Progresul e nedreptatea pe care o săvârşeşte fiecare generaţie faţă de generaţia care a precedat-o.

*

Îmbuibaţii se urăsc pe ei înşişi nu pe ascuns, ci în mod public, şi doresc să fie îndepărtaţi într-un fel sau într-altul. Oricum, preferă ca asta să se întâmple cu sprijinul lor. În asta constă aspectul cel mai ciudat, cel mai original al unei situaţii revoluţionare.

*

Un popor nu face decât o singură revoluţie. Germanii n-au

reeditat niciodată fapta eroică a Reformei sau mai degrabă au reeditat-o fără s-o egaleze. Franţa a rămas pentru totdeauna tributară lui optzeci şi nouă. Deopotrivă de adevărată pentru Rusia şi pentru orice ţară, această tendinţă de autoplagiere în materie de revoluţie e în acelaşi timp liniştitoare şi dezolantă.

*

Romanii din epoca decadenţei nu preţuiau decât odihna grecească (*otium Graecum*), lucrul pe care-l dispreţuiseră cel mai mult pe vremea când erau puternici.

Analogia cu naţiunile civilizate de astăzi e atât de bătătoare la ochi, încât ar fi necuviincios să insistăm asupra ei.

*

Alaric spunea că un „demon” îl împinge împotriva Romei.

Orice civilizaţie istovită îşi aşteaptă barbarul, şi orice barbar îşi aşteaptă demonul.

*

Occidentul: o putreziciune care miroase frumos, un cadavru înmiresmat.

*

Toate aceste popoare erau mari pentru că aveau mari prejudecăţi. Nu le mai au. Mai sunt ele naţiuni? Cel mult mulţimi dezagregate.

*

Albii îşi merită din ce în ce mai mult numele de *feţe palide* pe care li-l dădeau indienii din America.

*

În Europa, ferirea se termină la Viena. Mai departe, nenorocire peste nenorocire, dintotdeauna.

*

Romanii, turcii şi englezii au fost capabili să întemeieze imperii durabile pentru că, refractari la orice doctrină, n-au impus nici una naţiunilor cucerite. Niciodată n-ar fi izbutit să exercite o hegemonie atât de îndelungată dacă ar fi fost atinşi de vreun viciu mesianic. Opresori nesperaţi, administratori şi paraziţi, stăpâni fără convingeri, posedau arta de a îmbina autoritatea şi indiferenţa, asprimea şi absenţa constrângerii. Această artă, secret al adevăratului stăpân, le-a lipsit odinioară spaniolilor, aşa cum trebuia să le lipsească cuceritorilor din vremea noastră.

*

Atâta timp cât o naţiune îşi păstrează conştiinţa propriei superiorităţi, e crudă şi respectată; — îndată ce o pierde, se îmblânzeşte, şi nu mai contează.

*

Când tun şi fulger împotriva epocii, mi-e de ajuns, ca să-mi regăsesc calmul, să mă gândesc la ce se va întâmpla, la invidia retrospectivă a celor care vor veni după noi. În anumite privinţe, aparţinem vechii omeniri, celei care era încă în stare să regrete paradisul. Dar cei care ne vor urma nu vor avea nici măcar posibilitatea acestui regret, vor ignora până şi noţiunea, până şi cuvântul!

*

Viziunea mea asupra viitorului e atât de *clară* încât, dacă aş avea copii, i-aş sugruma pe loc.

*

Când te gândeşti la saloanele berlineze din epoca romantică, la rolul pe care-l jucau atunci o Henriette Hertz sau o Rachel Levin, la prietenia care o lega pe cea din urmă de

principele moştenitor Ludovic-Ferdinand, şi când îţi spui după aceea că dacă ele ar fi trăit în acest secol ar fi pierit în vreo cameră de gazare, nu te poţi împiedica să nu consideri credinţa în progres drept cea mai făţarnică şi mai neroadă dintre superstiţii.

*

Hesiod e cel dintâi care a elaborat o filozofie a istoriei. Tot el a lansat ideea de declin. Cât de mult a clarificat prin asta evoluţia istorică! Dacă, în miezul începuturilor, în plină lume posthomerică, el considera că omenirea se găsea în epoca de fier, ce-ar fi spus câteva secole mai târziu? Ce-ar spune astăzi?

Cu excepţia perioadelor obnubilate de frivolitate sau utopie, omul a crezut mereu că a ajuns în pragul răului. Ştiind ceea ce ştia, prin ce minune a fost oare în stare să-şi diversifice dorinţele şi spaimele?

*

Când, imediat după războiul din nouă sute paisprezece, în satul meu natal s-a introdus electricitatea, a fost un murmur general, apoi o profundă mâhnire mută. Dar, când a fost instalată în biserici (erau trei), fiecare a fost convins că venise Anticristul şi, o dată cu el, sfârşitul lumii.

Acei ţărani din Carpaţi văzuseră clar, văzuseră *departe*. Ei, care ieşeau din preistorie, ştiau deja, la acea dată, ceea ce lumea civilizată n-a aflat decât de puţin timp.

*

Gustul pentru lecturile istorice mi s-a format din prejudecata mea împotriva a tot ce sfârşeşte bine.

Ideile sunt improprii pentru agonie; ele mor, se înţelege, dar fără să ştie să moară, pe câtă vreme un eveniment nu există decât din perspectiva sfârşitului său. Motiv suficient ca să preferi tovărăşia istoricilor celei a filozofilor.

*

În timpul celebrei sale solii la Roma, în secolul al doilea înaintea erei noastre, Carneade a profitat ca să vorbească în prima zi în favoarea ideii de justiţie, iar a doua zi împotriva ei. Din acel moment, filozofia, până atunci inexistentă în acea ţară cu moravuri sănătoase, a început să-şi exercite spiritul dezintegrator. Ce e aşadar filozofia? *Viermele din fruct…*

Succesele dialectice ale grecului l-au înspăimântat pe Cato Cenzorul, care fusese de faţă şi care a cerut Senatului să dea satisfacţie delegaţilor Atenei cât mai curând posibil, într-atât de vătămătoare şi chiar primejdioasă socotea prezenţa lor. Tineretul roman nu trebuia să intre în contact cu spirite atât de distrugătoare. Din punct de vedere moral, Carneade şi însoţitorii săi erau la fel de redutabili ca şi cartaginezii din punct de vedere militar. Naţiunile în ascensiune se tem mai presus de orice de lipsa de prejudecăţi şi interdicţii, de impudoarea intelectuală, care dau farmecul civilizaţiilor aflate la apus.

*

Pentru că a izbutit în toate acţiunile sale, Heracle e pedepsit. La fel, prea norocoasă, Troia trebuia să piară.

Gândindu-te la această viziune comună autorilor de tragedii, eşti fără voie determinat să crezi că lumea numită liberă, cu sorţii de partea ei, va cunoaşte în mod inevitabil destinul Ilionului, căci invidia zeilor a supravieţuit dispariţiei lor.

*

„Francezii nu mai vor să muncească, vor cu toţii *să scrie*”, îmi spunea portăreasa, care nu ştia că prin asta critica civilizaţiile bătrâne.

*

O societate e condamnată când nu mai are tăria să rămână mărginită. În ce fel s-ar putea apăra – cu o concepţie deschisă, prea deschisă – de excese, de primejdiile de moarte ale libertăţii?

*

Disputele ideologice nu ajung la paroxism decât în ţările în care oamenii s-au luptat pentru cuvinte, în care şi-au dat viaţa pentru ele... într-un cuvânt în ţările care au cunoscut războaiele religioase.

*

Un popor care şi-a epuizat misiunea e ca un autor care se repetă, nu, care nu mai are nimic de spus. Căci să te repeţi înseamnă să dovedeşti că mai crezi încă în tine şi în ceea ce ai susţinut. O naţiune epuizată nu mai are însă nici măcar forţa de a repeta mereu devizele de altădată, care-i asiguraseră supremaţia şi măreţia.

*

Franceza a devenit o limbă provincială. Autohtonii s-au împăcat cu asta. Singur metecul e inconsolabil. Numai el poartă doliu după Nuanţă...

*

Temistocle, printr-un decret aprobat de toţi, l-a condamnat la moarte pe tălmaciul solilor trimişi de Xerxes ca să le ceară atenienilor pământ şi apă, „pentru că a îndrăznit să folosească limba greacă ca să exprime poruncile unui barbar".

Un popor nu săvârşeşte o asemenea faptă decât la apogeul existenţei sale. E în plină decădere, e scos din cursă de îndată ce nu mai crede în propria-i limbă, de îndată ce încetează să creadă că ea reprezintă suprema formă de exprimare, Limba însăşi.

*

Un filozof din secolul trecut a susţinut, în candoarea lui, că La Rochefoucauld avea dreptate î*n privinţa trecutului*, dar că va fi infirmat de viitor. Ideea de progres dezonorează intelectul.

*

Cu cât progresează, omul e mai puţin capabil să-şi rezolve problemele, iar în momentul în care, aflat în culmea orbirii, va fi convins că e pe punctul să reuşească, va interveni nemaivăzutul.

*

M-aş deranja, la rigoare, pentru Apocalips, dar pentru o revoluţie… Să participi la un final sau la o geneză, la un dezastru ultim sau iniţial, da, nu însă la o schimbare într-un bine sau rău oarecare.

*

N-are convingeri decât cel care n-a cercetat nimic temeinic.

*

Cu timpul, toleranţa generează mai multe inconveniente decât intoleranţa. — Dacă acest lucru e adevărat, el reprezintă cea mai gravă acuzaţie care s-ar putea aduce omului.

*

De îndată ce animalele nu mai au nevoie să se teamă unele de altele, devin năuce şi capătă acea înfăţişare abătută pe care le-o observăm în grădinile zoologice. Poate că indivizii şi popoarele ar înfăţişa acelaşi spectacol dacă ar ajunge într-o zi să trăiască în armonie, să nu mai tremure de frică pe faţă sau pe ascuns.

*

Considerând luciile de la distanţă, nimic nu mai e nici bun, nici rău. Istoricul care se ocupă de judecarea trecutului face gazetărie în*alt secol.*

*

Peste două sute de ani (pentru că trebuie să fim exacţi!), supravieţuitorii popoarelor prea norocoase vor fi închişi în rezervaţii, şi oamenii vor merge să-i vadă, să-i contemple cu dezgust, compătimire sau uimire, şi, în plus, cu o admiraţie răutăcioasă.

*

Maimuţele care trăiesc în grup le resping, se pare, pe acelea dintre ele care, într-un fel sau altul, au întreţinut relaţii cu oamenii. Cât regret că Swift n-a cunoscut un asemenea amănunt!

*

Trebuie să-ţi deteşti epoca sau toate epocile?

Ni l-am imagina oare pe Buddha părăsind lumea *din pricina contemporanilor săi*?

*

Dacă omenirii îi plac atât de mult mântuitorii, înverşunaţi care cred fără ruşine în ei înşişi, e pentru că-şi închipuie că aceştia în ea cred.

*

Forţa acestui şef de stat e de a fi utopic şi cinic. Un visător *fără scrupule.*

*

Cele mai cumplite ticăloşii sunt comise din entuziasm, stare morbidă, răspunzătoare de aproape toate nenorocirile publice sau private.

*

Viitorul? Mergeţi să vedeţi, dacă aşa vă place! Prefer să mă mulţumesc cu incredibilul prezent şi cu incredibilul trecut. Las în seama voastră grija de a înfrunta Incredibilul însuşi.

*

— Sunteţi împotriva a tot ce s-a făcut de la ultimul război încoace, îmi spunea acea doamnă la curent cu noutăţile.

— Vă înşelaţi în privinţa datei. Sunt împotriva a tot ce s-a făcut de la Adam încoace.

*

Hitler e, fără nici o îndoială, personajul cel mai sinistru din istorie. Şi cel mai patetic. A izbutit să înfăptuiască exact contrariu! a ceea ce dorea, şi-a distrus idealul punct cu punct. Pentru asta e un monstru aparte, cu alte cuvinte de două ori monstru, căci până şi patetismul lui e monstruos.

*

Toate marile evenimente au fost declanşate de nebuni, de nebuni… mediocri. Aşa vor sta lucrurile, să fim siguri de asta, cu însuşi „sfârşitul lumii”.

*

Zoharul ne învaţă că toţi cei care fac rău pe pământ nu erau câtuşi de puţin mai buni în cer, că erau nerăbdători să plece de acolo şi că, năpustindu-se la intrarea în abis, au „devansat momentul în care trebuiau să descindă în această lume”.

Descoperim cu uşurinţă ce e mai profund în această viziune a existenţei anterioare a sufletelor şi de ce folos poate fi ea când trebuie să explicăm aplombul şi succesul „răilor”, seriozitatea şi priceperea lor. Cum îşi premeditaseră de multă vreme lovitura, nu-i de mirare că-şi împart pământul: l-au cucerit înainte de-a ajunge acolo… din vremuri imemoriale, de fapt.

*

Ceea ce-l diferenţiază pe profetul autentic de ceilalţi e faptul că se află la originea unor mişcări şi doctrine care se exclud şi se combat.

*

Într-o metropolă, ca şi într-un cătun, ceea ce încă ne place cel mai mult e să asistăm la căderea unuia din semenii noştri.

*

Pofta de distrugere e atât de ancorată în noi, încât nimeni nu reuşeşte s-o stârpească. Face parte din alcătuirea fiecăruia, esenţa fiinţei înseşi fiind, cu siguranţă, demonică.

Înţeleptul e un distrugător domolit, pensionar. Ceilalţi sunt distrugători î*n funcţie.*

*

Nenorocirea e o stare pasivă, pe care-o înduri, în vreme ce blestemul presupune o alegere de-a-ndoaselea, aşadar ideea de menire, de forţă interioară, care nu e implicată în nenorocire. Un individ – sau un popor – blestemat face parte, în mod necesar, dintr-o altă categorie decât un individ – sau un popor – nenorocit.

*

Istoria, de fapt, nu se repetă, dar, cum iluziile de care e capabil omul sunt limitate la număr, ele revin întotdeauna sub o altă înfăţişare, dând astfel unei mârşăvii arhidecrepite un aer de noutate şi un lustru tragic.

*

Citesc pagini despre Iovinian, Sfântul Vasile şi alţi câţiva. Conflictul, în primele secole, dintre dreapta credinţă şi erezie

nu pare mai puţin absurd decât cel cu care ne-au deprins ideologiile moderne. Felurile controversei, patimile aflate în joc, smintelile şi aspectele ridicole sunt aproape identice. În amândouă cazurile, totul se învârte în jurul irealului şi neverificabilului, care alcătuiesc bazele înseşi ale dogmelor, atât religioase, cât şi politice. Istoria n-ar putea fi tolerabilă decât dacă ne-am sustrage şi unora, şi celorlalte. E adevărat că atunci ea ar lua sfârşit, spre marele bine al tuturor, al celor care o îndură, ca şi al celor care o fac.

*

Ceea ce face distrugerea suspectă e facilitatea ei. Primul venit poate să exceleze. Dar dacă să distrugi e uşor, să-ţi iei viaţa e mai puţin lesne. Superioritatea decăzutului faţă de agitator sau anarhist.

*

Dacă aş fi trăit la începuturile creştinismului, aş fi căzut, mă tem, pradă seducţiei lui. Urăsc acest simpatizant, acest fanatic ipotetic, nu-mi iert aderarea de acum două mii de ani…

*

Sfâşiat între violenţă şi dezamăgire, am aerul unui terorist care, plecat cu gândul de a săvârşi vreun atentat, s-ar fi oprit pe parcurs ca să consulte Ecleziastul sau pe Epictet.

*

Omul, dacă ar fi să-l credem pe Hegel, nu va fi cu totul liber „decât înconjurându-se de o lume creată în întregime de el”.

Dar e tocmai ce a făcut, şi n-a fost niciodată mai încătuşat, mai aservit ca acum.

*

Viaţa n-ar deveni suportabilă decât în mijlocul unei omeniri

care n-ar mai avea nici o iluzie de rezervă, al unei omeniri cu totul trezite la realitate şi în*c*â*ntate* că-i aşa.

*

Tot ce am putut simţi şi gândi se confundă cu un exerciţiu de antiutopie.

*

Omul nu va dura. Pândit de epuizare, el va trebui să ispăşească pentru existenţa lui prea originală. Căci ar fi de neconceput şi contra naturii s-o tărăgăneze multă vreme şi s-o sfârşească bine. Această perspectivă e deprimantă, deci plauzibilă.

*

„Despotismul luminat”: unicul regim care ar putea să seducă pe cineva pe care nu-l mai interesează nimic, incapabil să fie complicele revoluţiilor, pentru că nu e nici măcar complicele istoriei.

*

Nimic mai penibil ca doi profeţi contemporani. Unul din ei trebuie să se dea la o parte şi să dispară, dacă nu vrea să se expună ridicolului. În afară de cazul în care cad amândoi în ridicol, ceea ce ar reprezenta soluţia cea mai echitabilă.

*

Sunt mişcat, tulburat chiar, de fiecare dată când dau peste un *nevinovat*. De unde vine? Ce caută? Apariţia lui nu anunţă oare vreun eveniment neplăcut? E o emoţie cât se poate de specială pe care o încercăm în faţa cuiva pe care n-am putea să-l numim în nici un chip seamănul nostru.

*

Oriunde şi-au făcut apariţia pentru prima dată, oamenii civilizaţi au fost consideraţi de băştinaşi ca fiinţe nefaste, strigoi, fantome. Niciodată ca *oameni vii*!

Intuiţie neegalată, privire profetică perfectă.

*

Dacă fiecare ar fi „înţeles”, istoria ar fi încetat de multă vreme. Numai că suntem cu desăvârşire, suntem biologic inapţi „să înţelegem”. Şi chiar dacă ar fi înţeles toţi, în afară de unul, istoria s-ar perpetua, din pricina lui, din cauza încăpăţânării lui. Din pricina unei *singure* iluzii!

*

X susţine că ne găsim la capătul unui „ciclu cosmic” şi că totul se va duce de râpă. Nu se îndoieşte nici o clipă de asta.

În acelaşi timp, e tată de familie, o familie numeroasă. Cu certitudini ca ale lui, din ce nebunie s-a pus să arunce într-o lume compromisă un copil după altul? Dacă intuieşti Sfârşitul, dacă eşti sigur că nu va întârzia, chiar şi numai dacă-l presupui, e mai bine să-l aştepţi singur. La Patmos nu se procreează.

*

Montaigne, un înţelept, n-a avut urmaşi; Rousseau, un isteric, agită încă neamurile.

Nu-mi plac decât gânditorii care n-au inspirat nici un tribun.

*

În 1441, la Conciliul de la Florenţa, s-a decretat că păgânii, evreii, ereticii şi schismaticii nu vor avea parte deloc de „viaţa veşnică” şi că toţi, dacă nu se întorc, înainte de a muri, la adevărata credinţă, vor merge drept în iad.

Pe vremea când Biserica proclama asemenea enormităţi, ea era cu adevărat Biserică. O instituţie nu e vie şi puternică decât dacă respinge tot ce nu e ea. Din păcate, la fel se întâmplă cu o naţiune sau cu un regim.

*

Un spirit serios, onest nu înţelege nimic, nu poate înţelege nimic din istorie. Ea e, în schimb, admirabil de bună să procure desfătare unui erudit sardonic.

*

Plăcere extraordinară la gândul că, om fiind, te-ai născut sub o stea nefastă şi că tot ce-ai întreprins şi tot ce-o să întreprinzi va sta sub semnul ghinionului.

*

Plotin legase prietenie cu un senator roman care-şi eliberase sclavii, renunţase la bunurile lui, şi mânca şi dormea la prieteni, pentru că nu mai poseda nimic. Acest senator era, din punct de vedere „oficial”, un rătăcit, cazul lui trebuie să fi părut îngrijorător, şi chiar era, de altminteri: un *sf*â*nt* în Senat… Prezenţa lui, chiar faptul că acest lucru era cu putinţă, ce semn! Hoardele nu erau departe…

*

Omul care şi-a învins complet egoismul, nemaipăstrându-şi nici o urmă, nu poate rezista mai mult de douăzeci şi una de zile, se învaţă într-o şcoală vedantică modernă.

Nici un moralist occidental, nici măcar cel mai sumbru, n-ar fi îndrăznit să avanseze despre natura umană o precizare atât de înfricoşătoare, atât de revelatoare.

*

Se invocă din ce în ce mai rar „progresul” şi din ce în ce mai mult „mutaţia”, şi tot ce se invocă drept mărturie ca să se ilustreze avantajele acestui fapt nu reprezintă decât tot atâtea semne ale unei catastrofe fără seamăn.

*

Nu poţi răsufla – şi răcni – decât într-un regim putred. Numai că nu-ţi dai seama de asta decât după ce ai contribuit la nimicirea lui, când nu mai ai decât posibilitatea să-l regreţi.

*

Ceea ce numim instinct creator nu reprezintă decât o deviere, o pervertire a firi noastre: n-am venit pe lume ca să inovăm, să dăm totul peste cap, ci ca să ne bucurăm de simulacrul nostru de existenţă, să-i punem cu răbdare capăt şi să dispărem după aceea fără zarvă.

*

Aztecii aveau dreptate să creadă că zeii trebuiau îmblânziţi, oferindu-li-se în fiecare zi sânge omenesc ca să se evite năruirea universului, recăderea lui în haos.

De mult nu mai credem în zei şi nu le mai oferim sacrificii. Lumea e totuşi încă la locul ei. Fără îndoială. Atâta doar că nu mai avem ocazia să aflăm de ce nu se destramă imediat.

IX

Tot ce căutăm să facem e din nevoia de suferinţă. Căutarea mântuirii e ea însăşi o suferinţă, cea mai subtilă şi mai bine ascunsă dintre toate.

*

Dacă-i adevărat că, murind, redevenim ceea ce eram înainte să existăm, n-ar fi fost mai bine să ne mărginim la pura virtualitate, şi să nu ne clintim de acolo? La ce bun acest înconjur, când puteam să rămânem pentru totdeauna într-o plenitudine neîmplinită?

*

Când propriul trup mă lasă baltă, mă întreb cum să lupt, cu

un asemenea hoit, când mă lasă organele…

*

Vechii zei îşi băteau joc de oameni, îi invidiau, îi hărţuiau şi, uneori, îi omorau. Dumnezeul Evangheliilor e mai puţin batjocoritor şi mai puţin invidios, astfel că muritorii nu au, în mijlocul necazurilor lor, nici măcar mângâierea de a-l putea învinovăţi. Aici ar trebui căutat motivul absenţei sau al imposibilităţii unui Eschil creştin. Dumnezeul *cel bun* a ucis tragedia. Zeus a adus servicii mult mai mari literaturii.

*

Obsesie, manie a renunţării, de când mi-aduc aminte. Dar, la ce să renunţi?

Dacă altădată îmi doream atâta să fiu cineva, nu era decât ca să am într-o zi satisfacţia de a putea spune, asemeni lui Carol Quintul la Yuste* : „Nu mai sunt nimic.”

*

Anumite *Provinciale* au fost rescrise chiar şi de şaptesprezece ori. Rămâi surprins că Pascal a fost capabil să cheltuiască atâta însufleţire şi timp pentru o operă pentru care există astăzi un interes minim. Orice polemică se învecheşte, orice polemică cu oamenii. În *Cugetări*, discuţia era cu Dumnezeu. Acest lucru ne mai interesează un pic.

*

Sfântul Serafim din Sarov, în timpul celor cincisprezece ani pe care i-a petrecut într-o izolare completă, nu deschidea nimănui uşa chiliei sale, nici măcar episcopului care vizita când şi când sihăstria. „Tăcerea, spunea el, îl apropie pe om de Dumnezeu şi-l face aici, pe pământ, asemănător îngerilor.”

Ceea ce ar fi trebuit să adauge sfântul e că tăcerea nu e niciodată mai profundă ca în neputinţa de a te ruga…

---

* Mânăstire din Extremadura (n.t.).

*

Modernii au pierdut simţul destinului şi, tocmai prin asta, gustul tânguirii. La teatru, ar trebui, întrerupând orice altceva, să reînviem corul, şi, la funeralii, bocitoarele.

*

Anxiosul se cramponează de tot ce-i poate intensifica, stimula providenţiala nelinişte: să vrei să-l vindeci de ea înseamnă să-i zdruncini echilibrul, anxietatea fiind temeiul existenţei şi prosperităţii sale. Confesorul abil ştie că e necesară, că nu te poţi lipsi de ea o dată ce ai cunoscut-o. Cum nu cutează să-i declare binefacerile, se serveşte de un tertip, laudă remuşcarea, anxietate îngăduită, anxietate vrednică de stimă. Clienţii îi sunt recunoscători pentru asta. De aceea reuşeşte să şi-i păstreze fără dificultate, în timp ce colegii săi laici se zbat şi se umilesc ca să şi-i menţină pe-ai lor.

*

Îmi spuneaţi că moartea nu există. Sunt de acord, cu condiţia să precizăm imediat că nimic nu există. Să dai realitate oricărui lucru şi s-o refuzi la ceea ce pare atât de vădit real e curată extravaganţă.

*

Când ai săvârşit nebunia să încredinţezi cuiva un secret, singurul mijloc ca să fii sigur că-l va păstra pentru el e să-l ucizi numaidecât.

*

„Bolile, unele ziua, altele noaptea, după bunul lor plac, le dau oamenilor târcoale, aducând muritorilor suferinţa – în tăcere, căci înţeleptul Zeus le-a refuzat vorbirea” (Hesiod).

Din fericire, căci, chiar mute, ele sunt atroce. Ce-ar fi dacă ar mai şi vorbi? Ne-am putea imagina măcar una *anunţându-se*? în locul simptomelor, proclamaţii! Zeus, de data asta, a dat

dovadă de delicateţe.

*

În perioadele de sterilitate, ar trebui să hibernăm, să dormim zi şi noapte ca să ne păstrăm forţele, în loc să le cheltuim în jigniri şi accese de furie.

*

Nu poţi admira pe cineva decât dacă e pe trei sferturi iresponsabil. Admiraţia n-are nimic de-a face cu respectul.

*

Avantajul, deloc neînsemnat, de a fi urât mult oamenii e că ajungi să-i suporţi prin secarea urii înseşi.

*

După ce las jaluzelele, mă întind în întuneric. Lumea exterioară, freamăt din ce în ce mai puţin distinct, dispare. Nu mai rămâne nimic în afară de mine şi… Ăsta-i lucrul cel mai important. Unii pustnici şi-au petrecut viaţa dialogând cu ceea ce era mai tainic în ei. De ce nu pot, după exemplul lor, să mă las în voia acestui exerciţiu extrem, în care regăseşti intimitatea propriei fiinţe! Căci tocmai această convorbire a eului cu sine, această trecere de la eu la sine prezintă importanţă, şi ea n-are însemnătate decât dacă o reînnoim fără întrerupere, astfel încât eul să sfârşească prin a fi absorbit în sine, în varianta lui esenţială.

*

Chiar şi în preajma lui Dumnezeu vuia nemulţumirea, după cum o atestă revolta îngerilor, prima la rând. E de presupus că, la toate nivelurile creaţiei, nimănui nu i se iartă superioritatea. Ne-am putea chiar imagina o floare *invidioasă*.

*

Virtuţile n-au chip. Impersonale, abstracte, convenţionale, ele se istovesc mai repede decât viciile, care, mult mai pline de vigoare, se precizează şi se agravează o dată cu vârsta.

*

„Totul e plin de zei”, spunea Thales, în zorii filozofiei; la celălalt capăt, la crepusculul la care am ajuns, putem proclama, nu numai din nevoia de simetrie, ci şi din respect pentru evidenţă, că „totul e lipsit de zei”.

*

Eram singur în cimitirul care domina satul, când a intrat în el o femeie însărcinată. Am ieşit imediat, ca să nu trebuiască s-o privesc de aproape pe acea purtătoare de cadavru, nici să meditez asupra contrastului dintre un pântece agresiv şi mormintele modeste, dintre o făgăduială înşelătoare şi finalul oricărei făgăduieli..

*

Nevoia de a te ruga n-are nimic de-a face cu credinţa. Ea provine dintr-o deznădejde specială şi va ţine cât deznădejdea însăşi, când chiar zeii şi amintirea lor vor dispărea pentru totdeauna.

*

„Nici un cuvânt nu se poate aştepta la altceva decât la propria-i înfrângere” (Grigore Palama).

O osândire atât de radicală a oricărei literaturi nu putea veni decât de la un mistic, de la un profesionist al Inexprimabilului.

*

În Antichitate, se recurgea de bunăvoie, îndeosebi printre filozofi, la asfixia voluntară, ţinându-se respiraţia până când

intervenea moartea.

Acest procedeu atât de elegant, şi totuşi atât de practic, de a o sfârşi a dispărut cu desăvârşire, şi nu-i deloc cert că ar putea reînvia într-o zi.

*

S-a spus şi s-a tot spus: ideea de destin, care presupune schimbare, istorie, nu se aplică unei ni: e imuabile. Astfel, n-am putea vorbi de „destinul” lui Dumnezeu.

Teoretic nu, fără îndoială. Practic, numai asta facem, mai ales în epocile în care credinţele se dezagregă, în care religia se clatină, în care nimic nu mai pare să poată sfida timpul, în care Dumnezeu însuşi e antrenat în decadenţa generală.

*

Cum începi *sa vrei*, intri sub jurisdicţia Diavolului.

*

Viaţa nu e nimic; moartea e totul. Cu toate acestea, nu există ceva care să fie moartea, independent de viaţă. Tocmai această absenţă de realitate distinctă, autonomă face moartea universală; ea n-are un domeniu al ei, e omniprezentă, ca tot ce-i lipsit de identitate, de limită şi ţinută: o lipsă indecentă de finitudine.

*

Euforie. Incapabil să-mi reprezint umorile obişnuite şi reflecţiile pe care le provoacă, împins de nu ştiu ce forţă, mă simţeam bucuros fără să am motive şi, îmi spuneam, tocmai această jubilare de origine necunoscută trebuie să o simtă cei care se agită şi se luptă, cei care *produc*. Ei nu vor, şi nici nu pot să mediteze la ceea ce îi neagă. Se vor fi gândind că asta nu va avea urmări, cum a fost cazul cu mine în acea zi memorabilă.

*

De ce să mai vii şi tu cu ale tale în privinţa unui lucru ce exclude comentariul? Un text explicat nu mai e text. Trăim cu o idee, n-o dezarticulăm; ne luptăm cu ea, nu-i descriem etapele. Istoria filozofiei e negarea filozofiei.

*

Vrând să aflu, dintr-un scrupul destul de dubios, exact de ce lucruri eram sătul, m-am apucat să fac o listă cu ele: deşi incompletă, mi s-a părut atât de lungă şi deprimantă, încât am considerat preferabil să mă limitez la *oboseala* în *sine,* formulă măgulitoare, care, graţie ingredientului ei filozofic, ar înzdrăveni şi un ciumat.

*

Nimicire şi spargere a sintaxei, victorie a ambiguităţii şi aproximaţiei. Toate astea sunt foarte bune. Încercaţi însă să vă redactaţi testamentul şi veţi vedea dacă defuncta exactitate era atât de demnă de dispreţ.

*

Aforismul? Foc fără flacără. Îţi dai seama că nimeni nu vrea să se încălzească la el.

*

N-aş fi în stare să mă ridic până la „rugăciunea continuă”, aşa cum au recomandat-o isihaşti, chiar dacă mi-aş pierde minţile. Din sentimentul evlaviei nu înţeleg decât excesele, exagerările suspecte, iar asceza nu mi-ar reţine nici o clipă atenţia dacă n-am da în ea peste toate acele lucruri care sunt atributul călugărului fără vocaţie: indolenţă, lăcomie, înclinaţie către tristeţe, aviditate şi aversiune faţă de lume, sfâşiere între tragedie şi echivoc, nădejde într-o prăbuşire interioară…

*

Împotriva acediei, nu mai ştiu ce Sfânt Părinte recomandă munca manuală.

Admirabil sfat, pe care l-am practicat întotdeauna în mod spontan: nu există descurajare, această lumească acedie, care să reziste meremetiselii.

*

De ani şi ani fără cafea, fără alcool, fără tutun! Din fericire, anxietatea, care înlocuieşte cu folos excitantele cele mai tari, e la locul ei.

*

Învinuirea cea mai gravă care se poate aduce regimurilor poliţieneşti e că obligă, ca măsură de prevedere, la distrugerea scrisorilor şi jurnalelor intime, adică a ceea ce e mai puţin fals în literatură.

*

Calomnia se vădeşte la fel de eficace ca şi boala în a menţine spiritul în stare de veghe: acelaşi mod de a sta cu ochii în patru, aceeaşi atenţie crispată, aceeaşi nesiguranţă, aceeaşi scoatere din minţi care vă stimulează, aceeaşi îmbogăţire funestă.

*

Nu sunt nimic, e clar, dar, cum multă vreme mi-am dorit să fiu ceva, nu reuşesc să-mi înăbuş această dorinţă: ea există fiindcă a existat, mă frământă şi mă stăpâneşte, cu toate că o resping. Degeaba o surghiunesc în trecutul meu, ea se împotriveşte şi mă hărţuieşte: nefiind satisfăcută niciodată, s-a menţinut intactă, şi nu înţelege să se supună somaţiilor mele. Prins între mine şi dorinţa mea ce pot să fac?

*

În a sa *Scară a Paradisului*, Sfântul Ioan Scărarul notează

că un călugăr orgolios n-are nevoie să fie chinuit de diavol: îşi e diavol sieşi.

Mă gândesc la X, care şi-a ratat viaţa la mânăstire. Nimeni nu era mai bine alcătuit să se remarce şi să strălucească în lume. Incapabil de umilinţă, de supunere, a ales pustnicia şi s-a înfundat în ea. N-avea nimic în el ca să devină, potrivit expresiei aceluiaşi Ioan Scărarul „iubitor al Domnului". Prin sarcasm, nu poţi lucra la propria-ţi mântuire, nici să-i ajuţi pe ceilalţi să lucreze la mântuirea lor. Prin sarcasm, nu poţi decât să-ţi ascunzi rănile, ori poate dezgustul.

*

E un mare talent şi un mare noroc să poţi trăi fără nici o ambiţie. Eu unul mă străduiesc. Dar faptul că mă străduiesc ţine totuşi de ambiţie.

*

Timpul vid al meditaţiei este, într-adevăr, singurul timp bine folosit. N-ar trebui să ne ruşinăm niciodată că acumulăm clipe goale. Goale în aparenţă, pline în fond. Să meditezi e cel mai important răgaz, al cărui secret s-a pierdut.

*

Gesturile nobile sunt întotdeauna suspecte. Îţi pare rău, de fiecare dată, că le-ai făcut. Înseamnă falsitate, teatru, poză. E adevărat că-ţi pare aproape la fel de rău de gesturile ignobile.

*

Dacă stau şi mă gândesc la momentele vieţii mele, oricare ar fi ele, la cele mai agitate, ca şi la cele mai neutre, ce a mai rămas din ele şi ce diferenţă mai există acum între acestea? Totul devenind asemănător, lipsit de relief şi de realitate, cel mai aproape de adevăr eram atunci când nu *simţeam* nimic, îmi dau seama de asta din starea mea de acum, când îmi recapitulez experienţele. La ce bun să fi simţit ceva? Nu există nici un „extaz" pe care memoria sau imaginaţia să-l poată

reînvia!

*

Nimeni nu reuşeşte, înaintea ultimei sale clipe, *să-şi consume* pe deplin moartea: ea păstrează, chiar pentru muribundul din naştere, o fărâmă de noutate.

*

Potrivit Cabalei, Dumnezeu a creat sufletele încă de la început, şi ele se găseau cu toatele înaintea lui, sub forma pe care aveau să o ia mai târziu întrupându-se. Fiecare din ele, când îi vine vremea, primeşte porunca să meargă să pătrundă în trupul care-i este hărăzit, dar fiecare îşi imploră Creatorul să-l cruţe de această servitute şi de această înjosire. Fără rezultat însă.

Cu cât mă gândesc mai mult la ceea ce a trebuit să se întâmple când a venit rândul sufletului meu, cu atât mai mult îmi spun că, dacă e unul care, mai mult decât celelalte, trebuie să se fi opus întrupării, al meu a fost acela.

*

Îl certăm pe sceptic, vorbim de „automatismul îndoielii”, în timp ce în legătură cu un credincios nu spunem niciodată că a alunecat în „automatismul credinţei”. Cu toate acestea, credinţa are un caracter mult mai maşinal decât îndoiala, care are scuza că trece din uimire în uimire – în spaţiul confuziei, e adevărat.

*

Grăuntele de lumină din fiecare dintre noi şi care-şi are obârşia cu mult înainte de naşterea noastră, cu mult înainte de toate naşterile, reprezintă ceea ce trebuie să ocrotim, dacă vrem să reînviem legătura cu acea lumină îndepărtată, de care n-o să ştim niciodată de ce am fost despărţiţi.

*

N-am cunoscut o singură senzaţie de plenitudine, de adevărată fericire, fără să mă gândesc că atunci ori niciodată trebuia să dispar pentru totdeauna.

*

Vine un moment în care ni se pare de prisos să avem de ales între metafizică şi diletantism, între insondabil şi anecdotă.

*

Ca să evaluăm cu exactitate regresul pe care-l reprezintă creştinismul în comparaţie cu păgânismul, n-avem decât să comparăm banalităţile pe care le-au debitat Părinţi Bisericii despre sinucidere cu opiniile exprimate despre acelaşi subiect de un Pliniu, un Seneca şi chiar un Cicero.

Ce sens are ceea ce spunem? Succesiunea de propoziţii care constituie vorbirea are vreo semnificaţie? Şi aceste propoziţii, luate una câte una, au un scop?

Nu putem *vorbi* decât dacă facem abstracţie de această întrebare sau dacă ne-o punem cât mai rar posibil.

*

„Nu-mi pasă de *nimic*" – dacă aceste cuvinte au fost rostite, fie şi numai o dată, cu nepăsare, în perfectă cunoştinţă a semnificaţiei lor, istoria e îndreptăţită şi, o dată cu ea, noi toţi.

*

„Vai vouă când toată lumea va vorbi frumos despre voi!"

Cristos îşi prezicea acolo propriul sfârşit. Toţi vorbesc frumos despre el acum, chiar şi necredincioşii cei mai inveteraţi, mai ales ei. El ştia bine că avea să sucombe într-o zi în aprobarea universală.

Creştinismul e pierdut dacă nu suferă persecuţii la fel de nemiloase ca şi cele cărora le-a fost obiect la începuturi. Ar trebui să-şi creeze, orice ar fi, duşmani, să-şi pregătească mari nenorociri. Numai un nou Nero ar fi poate în stare să-l mai

salveze…

*

Am încredere în vorbirea recentă, îmi imaginez cu greutate un dialog care să dateze de mai mult de zece mii de ani. Îmi imaginez cu şi mai mare greutate că ar putea să existe vreunul, nu zic în zece mi, într-o mie de ani numai.

*

Dintr-o lucrare de psihiatrie, nu-mi reţine atenţia decât ceea ce spun bolnavii; dintr-o carte de critică, numai citatele.

*

Nimeni nu poate face nimic pentru această poloneză, care e dincolo de sănătate şi de boală, chiar dincolo de viaţă şi moarte. Nu vindeci o nălucă, şi mai puţin încă un descătuşat în viaţă. Nu-i vindeci decât pe cei care aparţin lumii pământeşti şi care au încă rădăcini acolo, oricât de superficiale.

*

Perioadele de sterilitate pe care le străbatem corespund unei exacerbări a discernământului nostru, eclipsei nebunului din noi.

*

Să mergi până la extremele propriei arte şi, mai mult încă, ale propriului eu, iată legea celui ce se consideră, cât de puţin, ales.

*

Din pricina vorbirii dau oamenii impresia că sunt liberi. Dacă ar face – fără un cuvânt – ceea ce fac, ar putea fi luaţi drept roboţi. Vorbind, se înşală singuri, aşa cum îi înşală pe ceilalţi: anunţând ce urmează să facă, cum am putea oare crede

că nu sunt stăpâni pe actele lor?

*

În sinea sa, fiecare se simte şi se crede nemuritor, chiar dacă ar fi să ştie că-şi dă suflarea în clipa următoare. Poţi înţelege, accepta, pricepe orice, în afară de propria moarte, deşi te gândeşti la ea fără întrerupere şi te-ai resemnat în privinţa ei.

*

Priveam la abator, în acea dimineaţă, vitele pe care le duceau să fie masacrate. Aproape toate, în ultima clipă, refuzau să înainteze. Ca să le oblige, le loveau peste picioarele de dinapoi.

Scena îmi revine adesea în minte atunci când, ejectat din somn, n-am puterea să înfrunt tortura cotidiană a Timpului.

*

Mă fălesc că excelez în sesizarea caracterului trecător al oricărui lucru. Halal excelare, care mi-a stricat toate bucuriile; mai mult: toate senzaţie.

*

Fiecare-şi ispăşeşte prima clipă.

*

Timp de o secundă, cred că am simţit ceea ce poate reprezintă cu adevărat, pentru un fervent al Vedāntei, absorbirea în Brahman. Mi-aş fi dorit atâta ca acea secundă să poată fi dilatată, la nesfârşit!

*

Am căutat în îndoială un leac împotriva neliniştii. Leacul a sfârşit prin a face cauză comună cu boala.

*

„Dacă o doctrină se propagă, e pentru că va fi voit-o cerul” (Confucius).

…Mi-ar plăcea să cred asta ori de câte ori, în faţa cutărei sau cutărei aberaţii victorioase, furia mea frizează apoplexia.

*

Marele număr de exaltaţi, de smintiţi şi de degeneraţi pe care am fost în stare să-i admir! Uşurare vecină cu orgasmul la gândul că n-o să mai îmbrăţişezi niciodată vreo cauză, oricare ar fi ea…

*

E oare un acrobat? Un dirijor înşfăcat de Idee? Se înflăcărează, apoi se domoleşte, alternează allegroul şi andantele, se stăpâneşte aşa cum o fac fachirii sau escrocii. Tot timpul cât vorbeşte, dă impresia că urmăreşte ceva, dar nu vom şti niciodată ce: un maestru în arta de a face pe gânditorul. Dacă ar spune o singură chestie perfect clară, ar fi pierdut. Cum n-are habar, ca şi auditoriul său, unde vrea să ajungă, poate continua ore în şir, fără ca uluirea marionetelor care-l ascultă să se istovească.

*

E un privilegiu să trăieşti în dezacord cu epoca ta. În fiecare clipă eşti conştient că nu gândeşti ca şi ceilalţi. Această stare de acută neasemănare, oricât de demnă de compătimire, de sterilă ar părea, posedă, cu toate acestea, un statut filozofic, pe care degeaba l-am căuta în cugetările aflate în acord cu evenimentele.

*

„N-ai ce să-i faci”, îmi tot răspundea nonagenara la tot ce-i spuneam, la tot ce-i urlam în urechi, despre prezent, despre

viitor, despre mersul lucrurilor…

Cu speranţa de a-i smulge vreun alt răspuns, continuam cu temerile, cu plângerile, cu văicărelile mele. Neobţinând din partea ei decât invariabilul „N-ai ce să-i faci”, până la urmă m-am săturat şi am plecat, supărat pe mine, supărat pe ea. Ce idee să te confesezi unei imbecile!

O dată ieşit, completă schimbare de opinie. „Dar bătrâna are dreptate. Cum de nu mi-am dat seama că refrenul ei ascundea un adevăr, pe cel mai important, fără îndoială, de vreme ce tot ce se întâmplă îl dezvăluie, şi totul din noi îl refuză?”

X

Două feluri de intuiţii: cele originare (Homer, Upanişade, folclor) şi cele târzii (budism Mahāyāna, stoicism roman, gnosticism alexandrin). Fulgere primare şi palide licăriri. Trezirea conştiinţei şi plictiseala de a fi treaz.

*

Dacă-i adevărat că tot ce piere n-a existat niciodată, naşterea, obârşie a ceea ce e pieritor, există nu mai mult decât celelalte.

*

Atenţie la eufemisme! Ele măresc grozăvenia pe care se presupune c-o maschează.

Să foloseşti *dispărut*, în loc de *răposat* sau *mort*, mi se pare straniu, ba chiar absurd.

*

Când omul uită că e muritor, se simte îndemnat să facă lucruri mari, şi câteodată reuşeşte. Această uitare, rod al lipsei de măsură, e totodată cauza nenorocirilor sale. „Muritorule, gândeşte ca un muritor.” Antichitatea a inventat *modestia tragică.*

*

Dintre toate statuile ecvestre de împăraţi romani, n-a supravieţuit invaziilor barbare şi eroziunii secolelor decât cea a lui Mare Aureliu, cel mai puţin împărat dintre toţi, şi care s-ar fi mulţumit cu oricare altă stare socială.

*

Sculat cu multe planuri în minte, urma să lucrez, eram convins de asta, toată dimineaţa. De-abia m-am aşezat la masă, că mârşavul, josnicul şi convingătorul refren: „Ce cauţi pe lumea asta?” mi-a curmat dintr-o dată elanul. Şi m-am întors, ca de obicei, în patul meu, cu speranţa de a găsi vreun răspuns, de a adormi din nou mai degrabă.

*

Optezi, iei hotărâri câtă vreme te menţii la suprafaţa lucrurilor; cum mergi în profunzime, nu mai poţi nici să iei hotărâri, nici să optezi, nu mai poţi decât să regreţi suprafaţa…

*

Teama de a fi înşelat e versiunea vulgară a căutării Adevărului.

*

Când te cunoşti bine, dacă nu te dispreţuieşti întru totul e pentru că eşti prea dezgustat ca să te laşi pradă sentimentelor extreme.

*

Devii sterp urmând o doctrină, o credinţă, un sistem – mai ales dacă eşti scriitor; în afară de cazul în care trăieşti, cum se întâmplă adesea, în contradicţie cu ideile de care te foloseşti. Această contradicţie, sau această infidelitate, te stimulează şi

te menţine în nesiguranţă, încurcătură şi ruşine, condiţii prielnice creaţiei.

*

Paradisul era locul unde se ştia totul, dar unde nu se explica nimic. Lumea de dinainte de păcat, de dinainte de *comentariu*…

*

N-am credinţă, din fericire. Dac-aş avea-o, aş trăi cu teama stăruitoare că o pierd. Astfel, departe de a mă ajuta, n-ar face decât să-mi dăuneze.

*

Un impostor, un „mistificator”, conştient că e aşa, deci propriul său spectator, e în mod necesar mai avansat în cunoaştere decât un spirit serios, plin de merite şi dintr-o bucată.

*

Oricine posedă un trup are dreptul la titlul de damnat. Dacă, pe deasupra, e chinuit de un „suflet”, nu există anatemă la care să nu poată năzui.

*

Ce mod de exprimare să foloseşti în faţa cuiva care a pierdut totul? Cel mai vag, cel mai difuz va fi totdeauna cel mai eficace.

*

Supremaţie a regretului: faptele pe care nu le-am săvârşit formează, pentru că ne obsedează şi pentru că ne gândim la ele fără încetare, singurul conţinut al conştiinţei noastre.

*

Ţi-ai dori uneori să fii canibal, nu atât din plăcerea de a-l devora pe cutare sau cutare, cât din aceea de a-l vomita.

*

Să nu mai vrei să fii om… să visezi la o altă formă de decădere.

*

Ori de câte ori te găseşti la o cotitură, cel mai bine e să te întinzi şi să laşi să treacă orele. Deciziile luate în picioare n-au nici o valoare: ele sunt dictate fie de orgoliu, fie de teamă. Culcat, resimţi încă aceste două nenorociri, dar sub o formă mai atenuată, mai atemporală.

*

Când cineva se plânge că n-a reuşit în viaţă, n-avem decât să-i aducem aminte că viaţa însăşi se găseşte într-o situaţie analoagă, dacă nu mai rea.

*

Operele pier; fragmentele, netrăind, nu pot fi mai pieritoare.

*

Oroarea de accesoriu mă paralizează. Or, accesoriul reprezintă esenţa comunicării (şi deci a gândirii), e carnea şi sângele vorbirii şi scrisului. Să vrei să renunţi la el – e ca şi cum ai păcătui cu un schelet.

*

Satisfacţia pe care o resimţim în urma îndeplinirii unei sarcini (mai ales când nu credem în ea şi chiar o dispreţuim)

arată limpede cât de mult ţinem încă de gloată.

*

Meritul meu nu e că sunt cu totul ineficace, ci că m-am vrut aşa.

*

Dacă nu-mi reneg originile e pentru că e mai bine, în definitiv, să nu fii absolut nimic decât aparenţa a ceva.

*

Amestec de automatism şi capriciu, omul e un robot cu defecte, un robot *stricat*. Numai să rămână aşa, şi să nu fie reparat într-o zi.

*

Ce aşteaptă fiecare dintotdeauna, fie că are răbdare, fie că nu, e, bineînţeles, moartea. Numai că n-o ştie decât atunci când vine… când e prea târziu să-l mai poată bucura.

*

Omul a început cu siguranţă să se roage cu mult înainte să fi ştiut să vorbească, căci cum ar fi putut oare să îndure – fără mormăieli şi gemete, prefigurări, semne premergătoare ale rugăciunii – chinurile pe care trebuie să le fi cunoscut când s-a despărţit de animalitate, renegând-o?

*

În artă şi în toate, comentatorul e de obicei mai avizat şi mai lucid decât cel comentat. Acesta e avantajul asasinului faţă de victimă.

*

„Să aducem mulţumiri zeilor, care nu ţin pe nimeni în viaţă cu forţa.”

Seneca (al cărui stil, după părerea lui Caligula, e lipsit de *liant*) e deschis către esenţial, şi asta nu atât din pricina afilierii lui la stoicism, cât a exilului său de opt ani în Corsica, deosebit de sălbatică în acea vreme. Această încercare a conferit unui spirit frivol o dimensiune pe care, în mod normal, n-ar fi dobândit-o. Ea l-a scutit de ajutorul unei boli.

*

Clipa aceasta, încă a mea, iat-o scurgându-se, scăpându-mi, iat-o risipită. Mă voi expune următoarei? Mă hotărăsc: e aici, îmi aparţine, şi e deja departe. Să fabrici trecut, de dimineaţa până seara!

*

După ce a încercat, fără efect, totul în direcţia misticilor, nu i-a mai rămas decât o soluţie: să se cufunde în înţelepciune…

*

De cum îţi pui întrebări aşa-zis filozofice şi întrebuinţezi inevitabilul jargon, iei un aer superior, agresiv, şi asta într-un domeniu în care, insolubilul fiind de rigoare, şi modestia ar trebui să fie la fel. Această anomalie nu e decât aparentă. Cu cât problemele pe care le abordezi sunt mai importante, cu atât îţi pierzi mai mult capul: sfârşeşti chiar prin a-ţi atribui dimensiunile pe care le posedă ele. Dacă orgoliul teologilor e încă şi mai insuportabil decât cel al filozofilor e pentru că nu te ocupi de Dumnezeu fără urmări grave: ajungi să-ţi arogi, fără voie, unele din atributele sale, pe cele mai rele, se înţelege.

*

În armonie cu sine şi cu lumea, spiritul se ofileşte. El înfloreşte la cea mai măruntă contradicţie. Gândirea nu e, în definitiv, decât valorificarea cinică a stingherelilor şi

necazurilor noastre.

*

Trupul acesta, devotat odinioară, nu mă mai urmează, a încetat să-mi fie complice. Respins, trădat, dat la rebut, ce-aş face dacă vechi infirmităţi n-ar veni, ca să-mi dovedească loialitatea lor, să-mi ţină de urât la orice oră din zi şi din noapte?

*

Oamenii „distinşi” nu aduc inovaţii în ce priveşte limbajul. În asta excelează, dimpotrivă, toţi cei care improvizează din fanfaronadă sau care se lăfăie într-o trivialitate colorată de emoţie. Sunt fireşti, trăiesc direct din cuvinte. Să fie oare geniul verbal apanajul locurilor rău famate? El necesită, în orice caz, un minimum de murdărie.

*

Ar trebui să ne mărginim la un singur idiom şi să-i adâncim cunoaşterea cu fiecare ocazie. Pentru un scriitor, să flecărească cu o portăreasă e cu mult mai profitabil decât să se întreţină cu un savant într-o limbă străină.

*

„… sentimentul că eşti totul şi evidenţa că nu eşti nimic”. Întâmplarea a făcut să dau, în tinereţea mea, peste acest fragment de frază. M-a tulburat. Tot ce simţeam pe vremea aceea şi tot ce trebuia să simt mai târziu se găsea concentrat în acea extraordinară formulă banală, sinteză a creşterii şi eşecului, a extazului şi impasului. Cel mai adesea, o revelaţie se iveşte nu dintr-un paradox, ci dintr-un truism.

*

Poezia exclude calculul şi premeditarea: e incompletitudine, presentiment, vâltoare. Nici geometrie

gânguritoare, nici înşiruire de adjective anemice. Suntem cu toţii prea răniţi şi prea decepţionaţi, prea istoviţi şi prea cruzi în oboseala noastră ca să mai preţuim *meşteşugul*.

*

Nu te poţi lipsi de ideea de progres, şi totuşi nu merită să zăboveşti asupra ei. E ca şi cu „sensul" vieţii. *Trebuie* ca viaţa să aibă unul. Dar există vreunul care, la o cercetare mai atentă, nu se vădeşte derizoriu?

*

Arbori masacraţi. Răsar case. Mutre, mutre pretutindeni. Omul se *extinde*. Omul e cancerul pământului…

*

Ideea de fatalitate are ceva seducător şi voluptuos: vă ţine de cald.

*

Un troglodit care va fi străbătut toate gradele dezgustului…

*

Plăcerea de a te calomnia preţuieşte mult mai mult decât aceea de a fi calomniat.

*

Cunosc mai bine ca oricine pericolul de a te fi născut însetat de toate. Un dar otrăvit, o răzbunare a Providenţei. Încărcat astfel, nu puteam ajunge nicăieri, în plan spiritual, se înţelege, singurul care are importanţă. Deloc întâmplător, eşecul mi se confundă cu esenţa mea.

*

Misticii şi „operele lor complete”. Când te adresezi lui Dumnezeu, şi numai lui Dumnezeu, cum pretind ei, ar trebui să te fereşti să scrii. Dumnezeu nu *citeşte*…

*

De fiecare dată când mă gândesc la esenţial, cred că-l întrezăresc în tăcere sau explozie, în stupoare sau strigăt. Niciodată în cuvânt.

*

Când stai şi te gândeşti cât e ziua de lungă la inoportunitatea naşterii, tot ce plănuieşti şi tot ce faci pare meschin şi frivol. Eşti ca un nebun care, vindecat, n-ar face decât să se gândească la criza prin care a trecut, la „himera” din care iese; s-ar întoarce la ea fără încetare, astfel că vindecarea nu i-ar fi de nici un folos.

*

Pofta de suferinţă e pentru unii ceea ce e atracţia câştigului pentru alţii.

*

Omul a pornit-o cu stângul. Păţania din paradis a fost prima consecinţă a acestui fapt. Restul trebuia să urmeze.

*

Nu voi înţelege niciodată cum poţi trăi ştiind că nu eşti – măcar! — nemuritor.

*

Fiinţa ideală? Un înger pustiit de umor.

*

Când, în urma unui şir de întrebări despre dorinţă, dezgust şi seninătate, Buddha e întrebat: „Care e scopul, sensul ultim al nirvanei?”, el nu răspunde. *Zâmbeşte*. S-a tot comentat acest zâmbet, în loc să se vadă în el o reacţie firească în faţa unei întrebări fără obiect. E ceea ce facem în faţa *de ce*-urilor copiilor. Zâmbim, fiindcă nici un răspuns nu e de conceput, fiindcă răspunsul ar fi şi mai lipsit de sens decât întrebarea. Copiii nu acceptă pentru nici un lucru o limită; vor totdeauna să privească dincolo, să vadă ce e mai departe. Dar nu există mai departe. Nirvana e o limită, limita. E eliberare, impas suprem…

*

Existenţa, e sigur, putea să mai prezinte atracţie înainte de apariţia vacarmului, să zicem înainte de neolitic.

Pe când omul care va şti să ne descotorosească de toţi oamenii?

*

În zadar îţi spui că n-ar trebui să depăşeşti în longevitate un copil născut-mort; în loc să speli putina cu prima ocazie, te cramponezi, cu forţa unui alienat, de o zi în plus.

*

Luciditatea nu-ţi extirpă dorinţa de a trăi, mai e mult până la asta, ea te face numai nepotrivit pentru viaţă.

*

Dumnezeu: o boală de care te crezi vindecat pentru că nu mai moare nimeni din cauza ei.

*

Inconştienţa e taina, „principiul vital” al vieţii… E unicul recurs împotriva eului, împotriva răului de a fi individualizat, împotriva efectului şubrezitor al stării de conştienţă; stare atât

de redutabilă, atât de dificil de înfruntat, încât ar trebui să fie rezervată doar atleţilor.

*

Orice reuşită, oricum s-ar rândui, are drept consecinţă o secătuire interioară. Ea ne face să uităm ce suntem, ne privează de supliciul propriilor limite.

*

Nu m-am considerat niciodată o *fiinţă*. Ci un noncetăţean, un marginal, un nimic absolut care nu există decât din excesul, din supraabundenţa propriului neant.

*

Să fi naufragiat undeva între epigramă şi suspin!

*

Suferinţa îţi deschide ochii, te ajută să vezi lucruri pe care altminteri nu le-ai fi sesizat. Ea nu e aşadar de folos decât în cunoaştere, şi, în afară de asta, nu slujeşte decât la înveninarea existenţei. Ceea ce, în treacăt fie spus, înlesneşte tot cunoaşterea.

„A suferit, deci a înţeles.” E tot ce poţi spune despre o victimă a bolii, a nedreptăţii sau a oricărei forme de nenorocire. Suferinţa nu face pe nimeni mai bun (în afara celor care erau *buni* mai dinainte), e uitată aşa cum sunt uitate toate lucrurile, nu intră în „patrimoniul omenirii”, nici nu dăinuie în vreun fel, ci se pierde aşa cum se pierde totul. Încă o dată, ea nu slujeşte decât ca să deschidem ochii.

*

Omul a spus ce-avea de spus. Ar trebui acum să se odihnească. Nu acceptă asta şi, cu toate că a intrat în faza de supravieţuire, se agită ca şi cum s-ar găsi în pragul unei existenţe mirobolante.

*

Strigătul n-are înţeles decât într-un univers creat. Dacă nu există în el un creator, ce sens are să atragi atenţia asupra ta?

*

„Ajuns în Place de la Concorde, gândul meu era să mă sinucid.”

Nimic, din toată literatura franceză, nu m-a obsedat atât.

*

În toate, nu contează decât punctul de plecare şi deznodământul, facerea şi desfacerea. Calea către existenţă şi calea de ieşire din existenţă – asta e respiraţia, suflul, în vreme ce existenţa ca atare nu e decât un loc unde te sufoci.

*

Pe măsură ce trece timpul, mă conving că primii mei ani au fost un paradis. Dar probabil că mă înşel. Dacă va fi existat vreodată paradis, ar trebui să-l caut înainte de orice vârstă.

*

Regulă de aur: să laşi o imagine de sine incompletă…

*

Cu cât omul e mai om, cu atât pierde din realitate: e preţul pe care trebuie să-l plătească pentru natura lui distinctă. Dacă ar reuşi să meargă până la limita singularităţii sale şi să devină om la modul total, absolut, n-ar mai avea în el nimic care să amintească de vreo formă de existenţă, oricare ar fi aceasta.

*

Muţenia în faţa hotărârilor destinului, redescoperirea,

după secole de rugă tunătoare, a anticului *Taci*, iată ce ar trebui să ne impunem, iată lupta noastră, dacă totuşi acest cuvânt e potrivit când e vorba de o înfrângere prevăzută şi acceptată.

*

Orice reuşită e dezonorantă: nu-ţi revii niciodată, în propriii ochi, se-nţelege.

*

Chinurile adevărului despre propria-ţi persoană sunt dincolo de ceea ce poţi suporta. Cât e de plâns cel care nu se mai minte singur (dacă cumva o asemenea fiinţă există)!

*

Nu-i voi mai citi pe înţelepţi. Mi-au făcut prea mult rău. Ar fi trebuit să mă las în voia instinctelor, să-mi las nebunia să se afirme. Am făcut exact contrariul, mi-am pus masca raţiunii, iar masca a sfârşit prin a se substitui chipului şi prin a uzurpa restul.

*

În momentele mele de megalomanie, îmi spun că e imposibil ca diagnosticele pe care le dau să fie eronate, că n-am decât să rabd, să aştept până la sfârşit, până la venirea ultimului om, unica fiinţă capabilă să-mi dea dreptate…

*

Ideea că ar fi fost mai bine să nu fi existat niciodată e dintr-acelea care întâlnesc cea mai mare împotrivire. Fiecare, incapabil să se privească altfel decât dinspre interior, se crede necesar, ba chiar indispensabil, fiecare se consideră şi se percepe ca pe o realitate absolută, ca pe un întreg, ca întregul. Din clipa în care te identifici întru totul cu propria fiinţă, reacţionezi ca Dumnezeu, *eşti* Dumnezeu.

Numai când trăieşti în acelaşi timp înăuntrul şi în afara propriei persoane poţi să concepi cu toată seninătatea că ar fi fost preferabil ca accidentul care suntem să nu se fi produs niciodată.

*

Dacă mi-aş urma pornirea naturală, aş arunca totul în aer. Şi pentru că n-am curajul s-o urmez, drept pedeapsă mă străduiesc să mă abrutizez sub influenţa celor care şi-au găsit liniştea.

*

Un scriitor nu ne-a marcat pentru că l-am citit cu asiduitate, ci pentru că ne-am gândit la el mai mult decât de obicei. Nu i-am adâncit în mod deosebit nici pe Baudelaire, nici pe Pascal, dar m-am tot gândit la slăbiciunile lor, care m-au întovărăşit pretutindeni, la fel de statornic ca ale mele.

*

La orice vârstă, semne mai mult sau mai puţin clare ne avertizează că e vremea s-o luăm din loc. Ezităm, amânăm, convinşi că, o dată cu bătrâneţea, aceste semn vor deveni atât de limpezi, încât ar fi necuviincios să mai şovăim. Limpezi sunt într-adevăr, numai că nu mai avem destulă energie ca să ducem la bun sfârşit unicul act decent pe care-l poate săvârşi un om viu.

*

Numele unei vedete, celebră în copilăria mea, îmi vine pe neaşteptate în minte. Cine-şi mai aduce aminte de ea? Cu mult mai mult decât o meditaţie filozofică, detalii de acest soi ne dezvăluie revoltătoarea realitate şi irealitate a timpului.

*

Dacă reuşim să rezistăm orice-ar fi e pentru că defectele

noastre sunt atât de variate şi de contradictorii, încât se anulează reciproc.

*

Singurele momente la care mă gândesc consolat sunt cele în care am dorit să nu însemn nimic pentru nimeni, în care am roşit la gândul de a lăsa cea mai mică urmă în memoria oricui ar fi…

*

Condiţie indispensabilă pentru desăvârşirea spirituală: să fi mizat întotdeauna greşit…

*

Dacă dorim să vedem micşorându-se numărul decepţiilor sau furiilor noastre, e necesar, în orice împrejurare, să ne aducem aminte că suntem aici ca să ne facem nefericiţi unii pe alţii, să te ridici împotriva acestei stări de lucruri însemnând să subminezi însuşi temeiul vieţii în comun.

*

O boală nu ne aparţine cu adevărat decât începând din momentul în care ni se spune numele ei, în care ni se pune ştreangul de gât…

*

Toate gândurile mele sunt îndreptate spre resemnare, şi, cu toate acestea, nu trece o zi în care să nu coc vreun ultimatum la adresa lui Dumnezeu sau a oricui.

*

Când fiecare va fi înţeles că naşterea e o înfrângere, existenţa, în sfârşit suportabilă, se va înfăţişa ca ziua care urmează unei capitulări, ca uşurarea şi împăcarea învinsului.

*

Atâta timp cât credeam în Diavol, tot ce se întâmpla era inteligibil şi clar; de când nu mai credem, trebuie, în legătură cu fiece eveniment, să căutăm o explicaţie nouă, pe cât de laborioasă pe atât de arbitrară, care intrigă pe toată lumea şi nu satisface pe nimeni.

*

Nu urmărim totdeauna Adevărul; dar când îl căutăm cu sete, cu violenţă, urâm tot ce înseamnă *exprimare*, tot ce scoate în faţă cuvinte şi forme, toate minciunile nobile, şi mai îndepărtate de adevăr decât cele vulgare.

*

Nu e real decât ceea ce-şi are obârşia în emoţie sau cinism. Tot restul e „talent”.

*

Vitalitatea şi refuzul merg împreună. Îngăduinţa, semn de slăbiciune, anulează râsul, căci se înclină în faţa tuturor formelor de neasemănare.

*

Neplăcerile fiziologice ne ajută să privim viitorul cu încredere: ele ne scutesc de prea multă bătaie de cap, fac totul ca nici unul din proiectele noastre de perspectivă să n-aibă timp să ne epuizeze toate disponibilităţile de energie.

*

Imperiul se clătina, barbarii se puseseră în mişcare… Ce să faci, decât să evadezi din veac?

Fericite vremuri în care aveai unde să fugi, în care spaţiile solitare erau accesibile şi primitoare! Am fost deposedaţi de

tot, chiar şi de pustiu.

*

Pentru cel care a deprins obişnuinţa supărătoare de a demasca aparenţele, *eveniment* şi *ne*înţelegere sunt sinonime.

Să mergi la esenţă înseamnă să abandonezi partea, să te recunoşti învins.

*

X are probabil dreptate să se compare cu un „vulcan”, dar n-are dreptate când intră în detalii.

*

Cei săraci, prin faptul că se gândesc la bani, şi se gândesc tot timpul, ajung să piardă avantajele spirituale ale nonposesiei şi să decadă la fel de mult ca şi cei bogaţi.

*

Vechii greci considerau psihicul aer şi nimic altceva, vint la urma urmei sau, cel mai bine, abur, şi le dai cu plăcere dreptate ori de câte ori eşti sătul să scormoneşti în propriul eu sau în al celorlalţi, în căutare de profunzimi neaşteptate şi, dacă e posibil, suspecte.

*

Ultima treaptă către indiferenţă e nimicirea ideii înseşi de indiferenţă.

*

Să mergi într-o pădure printre două şiruri de ferigi transfigurate de toamnă, iată un *triumf*! Ce sunt pe lângă asta adeziunile şi ovaţiile?

*

Să-ţi denigrezi familia, s-o tratezi cu dispreţ, s-o faci una cu pământul, să-ţi învinuieşti strămoşii, să-ţi înfrunţi rădăcinile, să-ţi anulezi obârşia, să te pedepseşti pentru origini… să-i blestemi pe toţi aceşti nealeşi, stirpe măruntă, oarecare, sfâşiată între impostură şi elegie, şi a cărei unică misiune e să n-aibă curaj…

*

Anulându-mi toate legăturile, ar trebui să am un sentiment de libertate. Am într-adevăr unul, atât de puternic încât mi-e teamă să mă bucur de el.

*

Când obiceiul de a privi în faţă lucrurile tinde către manie, îl deplângi pe nebunul care ai fost şi nu mai eşti.

XI

Cineva pe care-l aşezăm foarte sus ne devine mai apropiat când săvârşeşte o faptă nedemnă de el. Prin aceasta, ne scuteşte de calvarul veneraţiei. Şi numai din acel moment simţim faţă de el o reală afecţiune.

*

Nimic nu întrece în gravitate mojiciile şi grosolăniile pe care le săvârşim din timiditate.

*

În faţa Nilului şi Piramidelor, Flaubert nu se gândea, după cum afirmă un martor, decât la Normandia, la obiceiurile şi priveliştile viitoarei *Doamne Bovary*. Nimic nu părea să existe pentru el în afară de ea. Să imaginezi înseamnă să te restrângi, să elimini: fără o capacitate extraordinară de refuz, nici un proiect, nici o operă, nici un mijloc de a realiza ceva.

*

Ceea ce seamănă de aproape sau de departe cu o victorie mi se pare atât de dezonorabil, încât nu pot s-o combat, în orice împrejurare, decât cu hotărârea fermă de a fi în dezavantaj. Am depăşit stadiul în care aveau importanţă fiinţele, şi nu văd nici o raţiune să lupt în universurile cunoscute.

*

Filozofia nu se predă decât în agora, într-o grădină sau acasă. Catedra e mormântul filozofului, moartea oricărei gândiri vii, catedra e spiritul în doliu.

*

Faptul că pot încă dori dovedeşte că n-am o percepţie exactă a realităţii, că bat câmpii, că mă găsesc la mii de leghe de Adevăr. „Omul, citim în *Dhammapada*, nu e victima dorinţei decât pentru că nu vede lucrurile aşa cum sunt.”

*

Tremuram de furie: onoarea mea era în joc. Orele treceau, se apropiau zorii. Să-mi stric, din pricina unei bagatele, noaptea? Degeaba încercam să minimalizez incidentul, argumentele pe care le născoceam ca să mă domolesc rămâneau fără efect. Au îndrăznit să-mi facă asta! Eram pe punctul de a deschide fereastra şi de a urla ca un nebun furios, când imaginea planetei noastre învârtindu-se ca un titirez a pus dintr-o dată stăpânire pe mintea mea. Furia mi s-a potolit pe dată.

*

Moartea nu e pe de-a-ntregul inutilă. Tocmai datorită ei ne va fi dat, poate, să redobândim totuşi răstimpul de dinainte de naştere, unicul nostru spaţiu…

*

Câtă dreptate aveau odinioară oamenii să înceapă ziua cu o rugăciune, cu o chemare în ajutor! Neştiind cui să ne adresăm, vom sfârşi prin a ne prosterna în faţa celei dintâi divinităţi smintite.

*

Conştiinţa acută de a poseda un trup, asta e lipsa sănătăţii. …Ca şi cum ai spune că n-am fost sănătos niciodată.

*

Totul e înşelătorie, am ştiut-o dintotdeauna; cu toate acestea, certitudinea aceasta nu mi-a adus nici o alinare, cu excepţia momentelor în care mi-era acut prezentă în minte…

*

Percepţia precarităţii ridicată la rangul de viziune, de experienţă mistică.

*

Singurul chip de a îndura o înfrângere după alta e să-ţi placă însăşi ideea de înfrângere. Dacă ajungi la asta, nu mai există surprize: eşti deasupra a tot ce se întâmplă, eşti o victimă invincibilă.

*

În senzaţiile de durere foarte intense, cu mult mai mult decât în cele uşoare, te controlezi, te dedublezi, rămâi în afara ta, chiar dacă gemi sau urli. Tot ce se învecinează cu suferinţa trezeşte în fiecare psihologul, curiosul, ca şi experimentatorul: vrei să vezi până unde poţi merge în intolerabil.

*

Ce e nedreptatea pe lângă boală? E adevărat că poţi socoti nedrept faptul de a fi bolnav. De altfel, aşa reacţionează fiecare, fără să se sinchisească să ştie dacă are sau nu dreptate.

Boala este. Nimic mai real decât ea. Dacă o declari nedreaptă, trebuie să procedezi în acelaşi fel cu existenţa însăşi, să vorbeşti despre *nedreptatea de a exista.*

*

Creaţia, aşa cum era, nu valora prea mult; reparată de mântuială, valorează şi mai puţin. De ce n-am lăsat-o în autenticitatea, în nulitatea ei primară!

Înţelegem de ce Mesia care trebuie să vină, cel adevărat, întârzie să apară. Sarcina care-l aşteaptă nu e uşoară: cum ar putea să procedeze ca să scape omenirea de mania *mai binelui*?

*

Când, furios că te-ai obişnuit prea mult cu tine însuţi, începi să te deteşti, îţi dai imediat seama că e mai rău ca înainte, că a te urî întăreşte şi mai mult legăturile cu tine însuţi.

*

Nu-l întrerup, îl las să cântărească meritele fiecăruia, aştept să mă execute… Lipsa lui de înţelegere faţă de fiinţe e uluitoare. În acelaşi timp subtil şi candid, el vă evaluează ca şi cum aţi fi o entitate sau o categorie. Timpul neavând nici o influenţă asupra lui, nu poate admite că n-am nici o legătură cu ceea ce apără el, că nimic din ce proslăveşte nu mă priveşte.

Dialogul devine fără obiect cu cineva care fuge de trecerea anilor. Le cer celor la care ţin să-mi facă favoarea de a îmbătrâni.

*

Tracul faţă de orice, faţă de plin şi de gol deopotrivă. Tracul *originar*…

*

Dumnezeu *este*, chiar dacă nu este.

*

D. e incapabil să asimileze Răul. R constată existenţa, dar nu-l poate îngloba în gândirea sa. Chiar de-ar scăpa din infern nu s-ar observa, în aşa măsură e, în tot ce spune, mai presus de ceea ce-i dăunează.

În van am căuta în ideile sale cea mai mică urmă din încercările pe care le-a suferit. Din vreme-n vreme are reflexe, numai reflexe, de om rănit. Refractar la negativ, el nu-şi dă seama că tot ce posedăm nu-i decât un capital de nefiinţă. Cu toate acestea, câteva din acţiunile sale dezvăluie un spirit demonic. Demonic fără s-o ştie. E un distrugător pe care Binele îl întunecă şi sterilizează.

*

Curiozitatea de a-ţi evalua progresele în ce priveşte decăderea e singurul argument pe care-l ai ca să înaintezi în vârstă. Te credeai ajuns la limită, te gândeai că orizontul era închis pentru totdeauna, te tânguiai, te lăsai pradă descurajării. Şi apoi îţi dai seama că poţi cădea şi mai jos, că există lucruri noi, că nu e pierdută orice speranţă, că e posibil să te mai afunzi puţin şi să înlături astfel pericolul de a încremeni, de a te scleroza…

*

„Viaţa nu pare un lucru bun decât nebunului”, îi plăcea să spună, acum douăzeci şi trei de secole, lui *Hegesias*, filozof din Cyrenaica, de la care aproape că nu ne rămâne decât această frază… Dacă există o operă care mi-ar plăcea să fie reinventată e chiar a lui.

*

Nimeni nu se apropie de condiţia înţeleptului dacă n-are marele noroc să fie uitat încă din viaţă.

*

Să gândeşti înseamnă să subminezi, să te subminezi. Să acţionezi are drept consecinţă mai puţine riscuri, pentru că acţiunea umple spaţiul dintre lucruri şi noi, în vreme ce reflecţia îl măreşte în mod primejdios.

…Atâta timp cât mă dedic unui exerciţiu fizic, unei munci manuale, sunt fericit, satisfăcut pe deplin; îndată ce mă opresc, mă apucă o ameţeală neplăcută şi nu mă mai gândesc decât s-o şterg pentru totdeauna.

*

În punctul cel mai profund din noi, când dai de fund şi pipăi abisul, eşti răvăşit pe neaşteptate – reacţie de apărare sau orgoliu ridicol – de sentimentul de a-i fi *superior* lui Dumnezeu. Latura grandioasă şi impură a ispitei de-a o sfârşi.

*

O emisiune despre lupi, cu tipuri de urlete. Ce limbaj! Nu există ceva mai sfâşietor. N-am să-l uit niciodată, şi-mi va fi de ajuns, în viitor, în clipele de prea mare singurătate, să mi-l amintesc cu claritate, ca să capăt sentimentul că aparţin unei comunităţi.

*

Începând din momentul în care înfrângerea era previzibilă, Hitler nu mai vorbea decât de victorie. Credea în ea – se comporta, în orice caz, ca şi cum ar fi crezut – şi a rămas claustrat până la capăt în optimismul său, în credinţa sa. Totul se prăbuşea în jurul lui, fiecare zi aducea speranţelor lui o dezminţire, dar, continuând să mizeze pe imposibil, făcându-şi iluzii aşa cum numai incurabilii o pot face, a avut puterea să meargă până la capăt, să născocească grozăvie după grozăvie, şi să continue dincolo de propria-i nebunie, chiar dincolo de

propriu-i destin. Astfel că putem spune despre el – despre el, cel care a ratat totul – că s-a realizat mai bine decât oricare alt muritor.

*

„După mine, potopul” e deviza nemărturisită a oricui: dacă îngăduim ca alţii să ne supravieţuiască, e cu speranţa că vor fi pedepsiţi pentru asta.

*

Un zoolog care, în Africa, a cercetat de aproape gorilele se miră de monotonia vieţii lor şi de inactivitatea lor aproape totală. Ore în şir în care nu fac nimic… Nu cunosc, aşadar, plictiseala?

Această întrebare aparţine într-adevăr unui *om*, unei maimuţe ocupate. Departe de a evita monotonia, animalele o caută, şi de nimic nu se tem mai tare decât de a o vedea luând sfârşit. Căci ea nu ia sfârşit decât pentru a fi înlocuită de teamă, cauza oricărei agitaţii.

Inactivitatea e divină. Cu toate acestea, tocmai împotriva ei s-a ridicat omul. Numai el, în natură, e incapabil să îndure monotonia, numai el îşi doreşte cu orice preţ să se întâmple ceva, orice. Prin aceasta, se arată nedemn de strămoşul său: nevoia de noutate e atitudinea unei gorile aflate pe căi greşite.

*

Ne apropiem din ce în ce mai mult de Irespirabil. Când vom ajunge acolo, va fi Ziua cea mare. Nu suntem, vai, decât în ajunul ei.

*

O naţiune nu atinge supremaţia şi nu o păstrează decât atâta timp cât acceptă convenţii necesar inepte şi cât e înfeudată prejudecăţilor, fără să le considere ca atare. Îndată ce le spune pe nume, totul e demascat, totul e compromis.

Să vrei să domini, să joci un rol, să faci legea nu merge

fără o puternică doză de stupiditate: istoria, în esenţa ei, e *stupidă*… Ea merge mai departe, înaintează pentru că naţiunile se descotorosesc fiecare la rândul ei de prejudecăţi. Dacă s-ar debarasa de ele în acelaşi timp, n-ar mai exista decât o preafericită dezagregare universală.

*

Nu poţi trăi fără temeiuri. Eu nu mai am temeiuri, şi trăiesc.

*

Eram perfect sănătos, mă simţeam mai bine ca niciodată. Dintr-o dată, m-a cuprins un frig pentru care mi s-a părut evident că nu exista leac. Ce mi se întâmpla? Nu era totuşi pentru prima oară când eram cuprins de o asemenea senzaţie. Dar înainte o suportam fără să încerc s-o-nţeleg. De data aceasta, voiam să aflu, şi numaidecât. Am respins o ipoteză după alta: nu putea să fie vorba de boală. Nici măcar umbra unui simptom de care să mă agăţ. Ce era de făcut? Eram în plină derută, incapabil să găsesc măcar un simulacru de explicaţie, când mi-a venit ideea – şi asta a fost o adevărată uşurare – că nu era vorba acolo decât de o versiune a marelui, ultimului frig, că era pur şi simplu el care se pregătea, care făcea o repetiţie…

*

În paradis, lucrurile şi fiinţele, împresurate din toate părţile de lumină, nu aruncă umbră. Mai bine zis, sunt lipsite de realitate, ca tot ce e neatins de întuneric şi renegat de moarte.

*

Primele noastre intuiţii sunt cele adevărate. Ceea ce gândeam despre o grămadă de lucruri în prima tinereţe mi se pare din ce în ce mai îndreptăţit şi, după atâtea rătăciri şi ocoluri, mă întorc acum la asta, îndurerat că am putut să-mi

clădesc existenţa pe ruina acelor evidenţe.

*

Nu-mi amintesc de un loc pe unde am trecut decât dacă am avut norocul să cunosc acolo vreo depresiune morală provocată de gânduri negre.

*

La bâlci, în faţa măscăriciului care se strâmba, răcnea, se ostenea, îmi spuneam că-şi face datoria, în vreme ce eu mă eschivam de la a mea.

*

Să te faci cunoscut, să munceşti, în orice domeniu, e opera unui fanatic mai mult sau mai puţin ascuns. Dacă nu te socoteşti investit cu o menire, e greu să exişti; să acţionezi, imposibil.

*

Certitudinea că nu există mântuire e o formă de mântuire, e chiar *mântuirea*. Pornind din acest punct, poţi la fel de bine să-ţi organizezi propria-ţi viaţă, ca şi să construieşti o filozofie a istoriei. Insolubilul ca soluţie, ca unică salvare…

*

Propriile infirmităţi mi-au irosit existenţa, dar tocmai datorită lor exist, îmi închipui că exist.

*

Omul nu-mi stârneşte interesul decât de când nu mai crede în el însuşi. Atâta timp cât era în plină ascensiune, nu merita decât indiferenţă. Acum provoacă un sentiment nou, o simpatie specială: aversiunea î*nduioşată*.

*

În zadar m-am eliberat de atâtea superstiţii şi lanţuri, nu pot să mă consider mântuit, rupt de toate. Nebunia renunţării, care a supravieţuit celorlalte patimi, refuză să mă părăsească: mă istoveşte, stăruie, îmi cere continuu să renunţ. Dar la ce? Ce-mi rămâne de respins? Mă întreb. Rolul meu s-a terminat, cursul vieţii e gata, şi totuşi nimic în viaţa mea nu s-a schimbat, sunt în acelaşi loc, trebuie să renunţ mereu şi de-a pururi.

XII

Nu există postură mai falsă decât că ai înţeles şi că mai rămâi în viaţă.

*

Când examinezi la rece raţia de durată acordată fiecăruia, ea pare tot atât de îndestulătoare, pe cât de derizorie, fie că se întinde pe o zi sau pe un secol.

„Mi-am trăit traiul.” – Nu există expresie pe care s-o poţi profera mai potrivit în orice moment al vieţii, inclusiv în primul.

*

Moartea e salvarea celor care vor fi avut gustul şi darul eşecului, e răsplata tuturor celor care n-au reuşit, n-au ţinut să reuşească… Ea le dă dreptate, e triumful lor. În schimb, pentru ceilalţi, pentru cei care au tras din greu ca să reuşească şi care au reuşit, ce ruşine, ce palmă!

*

Un călugăr din Egipt, după cincisprezece ani de izolare completă, a primit de la rudele şi prietenii săi un întreg pachet de scrisori. Nu le-a deschis, le-a aruncat în foc, ca să scape de agresiunea amintirilor. Nu poţi rămâne în comuniune cu tine însuţi şi cu gândurile tale dacă le îngădui strigoilor să se arate, să bântuie. *Pustiul* nu înseamnă atât o viaţă nouă, cât moartea

trecutului: ai evadat, în sfârşit, din propria-ţi istorie. În lume, nu mai puţin decât în pustnicie, scrisorile pe care le scrii, ca şi cele pe care le primeşti atestă că eşti încătuşat, că n-ai rupt nici o legătură, că nu eşti decât un sclav şi că meriţi să fii aşa.

*

Un pic de răbdare, şi va veni momentul când nimic nu va mai fi posibil, când omenirea, încolţită-n ea însăşi, nu va mai putea face, în nici o direcţie, nici un pas mai mult.

Chiar dacă reuşim să ne imaginăm în mare acest spectacol fără precedent, am dori totuşi *detalii*... Şi ne e teamă mai ales să nu lipsim de la sărbătoare, să nu mai fim îndeajuns de tineri ca să avem norocul să asistăm la ea.

*

Fie că iese din gura unui băcan, fie a unui filozof, cuvântul *existenţă*, atât de minunat, atât de tentant, atât de bogat în semnificaţii în aparenţă, nu înseamnă în fond absolut nimic. E de necrezut că un spirit cu judecată l-ar putea întrebuinţa în vreo ocazie.

*

În picioare, în toiul nopţii, mă învârteam prin cameră cu certitudinea că sunt un ales şi un nelegiuit, îndoit privilegiu, firesc pentru cel ce veghează, revoltător sau de neînţeles pentru prizoniera logicii diurne.

*

Nu-i e dat oricui să fi avut o copilărie nefericită. A mea a fost mai mult decât fericită. A fost î*ncoronată*. Nu găsesc calificativ mai potrivit ca să indic ce avea ea mai măreţ, până şi în suferinţă. Asta trebuia să se plătească, nu putea rămâne nepedepsită.

*

Dacă-mi place atâta corespondenţa lui Dostoievski e pentru că acolo nu e vorba decât de boală şi de bani, unice subiecte „arzătoare”. Tot restul nu e decât înfloriturі şi talmeş-balmeş.

*

În cinci sute de mii de ani Anglia va fi, se pare, reacoperită în întregime de apă. Dacă aş fi englez, aş depune armele, întrerupând totul.

Fiecare-şi are unitatea lui de timp. Pentru unul, e ziua, săptămâna, luna sau anul; pentru altul, zece ani, ba chiar o sută… Aceste unităţi, încă la scară omenească, sunt potrivite oricărui proiect şi oricărei munci.

Există şi din cei care iau timpul însuşi drept unitate, şi care se ridică uneori deasupra lui: pentru ei, ce muncă, ce proiect merită luat în serios? Cel care vede prea departe, cel care e contemporanul *oricărui* viitor, nu mai poate să se agite, nici chiar să mai facă vreo mişcare…

*

Gândul precarităţii mă întovărăşeşte în orice ocazie: punând, în dimineaţa asta, o scrisoare la poştă,
îmi spuneam că ea era adresată unui *muritor*.

*

O singură experienţă absolută, legată de orice, şi faci, în propriii tăi ochi, figură de supravieţuitor.

*

Am trăit întotdeauna cu conştiinţa neputinţei de a trăi. Şi ceea ce mi-a făcut existenţa suportabilă e curiozitatea de a vedea cum aveam să trec de la un minut, de la o zi, de la un an la altul.

*

Prima condiţie ca să devii sfânt e să-ţi placă pisălogii, să suporţi *vizitele*…

*

Să zgâlţâi oamenii, să-i trezeşti din somn, deşi ştii că prin asta săvârşeşti o crimă şi că ar fi de o mie de ori mai bine să-i laşi să-şi vadă de treaba lor, pentru că, de altfel, când se trezesc, n-ai nimic să le propui…

*

Port-Royal. În mijlocul acelei vegetaţii, atâtea lupte şi frământări din pricina câtorva nimicuri! Orice credinţă, după un anumit timp, pare fără rost şi de neînţeles, ca, de altfel, şi credinţa contrară, care a distrus-o. Nu dăinuie decât consternarea pe care au provocat-o şi una, şi cealaltă.

*

Un biet individ care *simte* timpul, care-i e victimă, care e excedat de el, care nu percepe nimic altceva, care e timp în fiecare clipă ştie ceea ce un metafizician sau un poet nu ghiceşte decât prin mijlocirea unei prăbuşiri sau a unei minuni.

*

Aceste mormăieli interioare care nu duc nicăieri, şi în care eşti limitat la starea de vulcan grotesc.

*

Ori de câte ori sunt apucat de un acces de furie, la început mă întristez din cauza lui şi mă dispreţuiesc, apoi îmi spun: ce noroc, ce şansă! sunt încă în viaţă, fac încă parte dintre aceste năluci în carne şi oase…

*

Telegrama pe care tocmai o primisem nu se mai sfârşea.

Toate ambiţiile şi toate lipsurile mele erau trecute acolo. Cutare ciudăţenie, de-abia bănuită de mine însumi, era indicată, divulgată acolo. Ce fier şi ce migală! La capătul interminabilului rechizitoriu, nici un indiciu, nici un semn care să îngăduie identificarea autorului. Cam cine-ar putea să fie? Şi de ce această grabă şi acest gest neobişnuit? I s-a spus vreodată cuiva verde în faţă ceva cu mai multă asprime, la supărare? De unde a apărut acest justiţiar atotştiutor care nu cutează să-şi declare numele, acest laş la curent cu toate tainele mele, acest inchizitor care nu-mi acordă nici o circumstanţă atenuantă, nici chiar pe aceea pe care i-o admitem celui mai inveterat dintre torţionari? Şi eu am putut să cad în greşeală, şi eu am dreptul la puţină indulgenţă. Mă trag înapoi din faţa inventarului defectelor mele, îmi pierd răsuflarea, nu mai pot să suport această defilare de adevăruri… Blestemată telegramă! O rup, şi mă trezesc…

*

Să ai păreri e inevitabil şi firesc; să ai convingeri, mai puţin. Ori de câte ori întâlnesc pe cineva care are, mă întreb ce defect al minţii lui, ce hibă l-a făcut să le dobândească. Oricât de îndreptăţită ar fi această întrebare, obiceiul pe care-l am de a mi-o pune îmi strică plăcerea conversaţiei, îmi dă mustrări de conştiinţă, mă face odios în propriii mei ochi.

*

A fost o vreme în care scrisul mi se părea lucru mare. Dintre toate superstiţiile mele, pe aceasta o consider cea mai compromiţătoare şi cea mai greu de explicat.

*

Am abuzat de cuvântul *dezgust*. Dar ce alt termen să aleg pentru a indica o stare în care exasperarea e neîncetat temperată de plictiseală, iar plictiseala de exasperare?

*

Toată seara, încercând să-l explicăm, am trecut în revistă toate eufemismele care să ne îngăduie să nu pronunţăm, în legătură cu el, cuvântul perfidie. Nu e perfid, e numai nesincer, diabolic de nesincer, şi, în acelaşi timp, nevinovat, naiv, ba chiar angelic. Să ne imaginam, daca putem, un amestec între Alioşa şi Smerdeakov.

*

Când nu mai crezi în tine însuţi, încetezi să creezi sau să polemizezi, încetezi chiar să-ţi pui întrebări sau să răspunzi la ele, desi ar trebui să se întâmple invers, având în vedere că tocmai din acel moment, eliberat de legături, eşti capabil să percepi adevărul, să distingi ce e real de ceea ce nu este. Dar o dată secată credinţa în propriu-ţi rol sau în propria-ţi soartă, devii lipsit de interes faţă de tot, chiar faţă de „adevăr”, deşi eşti mai aproape de el ca niciodată.

*

În paradis, n-aş rezista nici un „anotimp”, nici măcar o zi. Cum să explic atunci nostalgia pe care o am faţă de el? N-o explic, ea sălăşluieşte în mine dintotdeauna, era în mine dinainte de mine.

*

Oricine poate avea din când în când sentimentul că doar un punct şi o clipă sunt ale lui; să cunoşti acest sentiment zi şi noapte, ceas de ceas de fapt, e mai puţin obişnuit şi, tocmai pornind de la această experienţă, de la acest fapt, te întorci către nirvana sau către sarcasm, sau spre amândouă deodată.

*

Deşi am jurat să nu păcătuiesc niciodată împotriva sfintei concizii, rămân totuşi complicele cuvintelor, şi, deşi sunt sedus de tăcere, nu cutez să pătrund în ea, dau numai târcoale pe la periferia ei.

*

Gradul de adevăr al unei religii ar trebui stabilit după cât de mult caz face de Diavol: cu cât îi acordă un loc mai deosebit, cu atât dovedeşte mai mult că se preocupă de realitate, că nu consimte la şiretlicuri şi minciună, că e serioasă, că ţine mai degrabă să constate decât să bată câmpii, să aline.

*

Nimic nu merită să fie distrus, fără îndoială pentru că nimic nu merită să fie creat. Aşa te desprinzi de tot, de originar ca şi de final, de început ca şi de prăbuşire.

*

Că s-a spus totul, că nu mai e nimic de spus — o ştim, o simţim. Dar ceea ce simţim mai puţin e că această evidenţă conferă limbajului un statut straniu, chiar îngrijorător, care-l eliberează. Cuvintele sunt în sfârşit salvate, pentru că au încetat să trăiască.

*

Imensul bine şi imensul rău cu care mă voi fi ales din meditaţiile mele asupra condiţiei morţilor.

*

Incontestabilul avantaj de a îmbătrâni e acela de a putea cerceta de îndeaproape lenta şi metodica degradare a organelor; încep să pârâie toate, unele bătător la oi, celelalte în mod discret. Se detaşează de trup, aşa cum trupul se detaşează de noi: ne scapă, fuge de noi, nu ne mai aparţine. E un fugar pe care nu-l putem nici măcar denunţa, pentru că nu se opreşte nicăieri şi nu se pune în serviciul nimănui.

*

Nu mă mai satur să citesc despre pustnici, de preferinţă

despre cei de care s-a zis că „obosiseră să-l caute pe Dumnezeu”. Sunt fascinat de rataţii Pustiei.

*

Dacă, nu se ştie cum, Rimbaud ar fi putut continua (ceea ce e totuna cu a ne imagina ce e dincolo de extraordinar, un Nietzsche în plină putere creatoare după *Ecce Homo*), ar fi sfârşit prin a da înapoi, prin a se cuminţi, prin a-şi comenta izbucnirile, prin a le explica, prin a se explica. Sacrilegiu în toate cazurile, excesul de conştiinţă nefiind decât o formă de profanare.

*

N-am aprofundat decât o singură idee, şi anume că tot ce realizează omul se întoarce în chip necesar împotriva lui. Ideea nu e nouă, dar am trăit-o cu o forţă de convingere, cu o îndârjire cu care nici fanatismul şi nici delirul n-au avut de-a face. Nu există martiriu, nu există dezonoare pe care să n-o îndur pentru ea, şi n-aş da-o în schimbul nici unui alt adevăr, al unei alte revelaţii.

*

Să mergi şi mai departe decât Buddha, să te ridici peste nirvana, să înveţi să te lipseşti de ea… să nu mai fi oprit de nimic, nici măcar de ideea de mântuire, s-o consideri un simplu popas, o neplăcere, o eclipsă…

*

Slăbiciunea mea pentru dinastiile condamnate, pentru imperiile pe cale să se prăbuşească, pentru regii Montezuma dintotdeauna, pentru cei care cred în semne, pentru cei care suferă şi cei hăituiţi, pentru cei otrăviţi de ineluctabil, pentru cei ameninţaţi, cei sfâşiaţi, pentru toţi cei care-şi aşteaptă călăul…

*

Trec fără să mă opresc prin faţa mormântului acestui critic căruia i-am rumegat nenumărate vorbe veninoase. Nu mă opresc mai mult timp nici în faţa aceluia al poetului care, în viaţă fiind, nu s-a gândit decât la disoluţia sa finală. Mă urmăresc alte nume, nume de altundeva, legate de o învăţătură nemiloasă şi liniştitoare, de o viziune făcută să alunge din minte toate obsesiile, chiar şi pe cele funebre. *Nāgārjuna*, *Candrakīrti*, *Santideva* –, despicători nepereche, dialecticieni munciţi de obsesia mântuirii, acrobaţi şi apostoli ai Vacuităţii… pentru care, înţelepţi între înţelepţi, universul nu era decât un cuvânt…

*

În zadar urmăresc de atâtea toamne spectacolul acestor frunze atât de grăbite să cadă, de fiecare dată încerc totuşi aceeaşi surpriză, în care „frigul din spate” ar birui de departe de n-ar fi revărsarea, în ultima clipă, a unei bucurii a cărei origine nu sunt în stare s-o lămuresc.

*

Există momente în care, oricât de departe ne-am găsi de orice credinţă, nu ni-l imaginăm decât pe Dumnezeu ca interlocutor. Să ne adresăm altcuiva ni se pare o imposibilitate sau o nebunie. Singurătatea, în faza ei extremă, necesită o formă de conversaţie, extremă şi ea.

*

Omul emană un miros special: dintre toate animalele, numai el miroase a cadavru.

*

Orele nu voiau să treacă. Lumina zilei părea îndepărtată, de neconceput. Într-adevăr, nu zorii zilei îi aşteptam, ci uitarea acestui timp îndărătnic ce refuza să înainteze. Fericit, îmi spuneam, condamnatul la moarte care, în ajunul execuţiei, e cel

puţin sigur că va petrece o noapte bună!

*

Mai fi-voi în stare să rămân în picioare? Am să mă prăvălesc?

Dacă există o senzaţie *interesantă*, e chiar cea pe care ne-o dă presimţirea epilepsiei.

*

Oricine-şi supravieţuieşte se dispreţuieşte fără să şi-o mărturisească, şi uneori fără s-o ştie.

*

Când ai depăşit vârsta revoltei, şi încă te dezlănţui, îţi faci ţie însuţi impresia unui Lucifer ramolit.

*

Dacă n-am purta stigmatele vieţii, cât ar fi de uşor să te eschivezi şi cum ar merge totul de la sine!

*

Mai mult decât oricine, sunt în stare să iert de îndată. Pofta de a mă răzbuna nu-mi vine decât târziu, prea târziu, în momentul în care amintirea insultei e pe punctul de a se şterge şi în care, după ce incitarea la acţiune devine aproape nulă, nu-mi mai rămâne decât să-mi dezaprob „bunele sentimente”.

*

Numai în măsura în care ai, în fiece clipă, de a face cu moartea ai ocazia să întrevezi pe ce nerozie se întemeiază orice existenţă.

*

La urma urmei, e absolut indiferent că eşti ceva, că eşti chiar Dumnezeu. De asta, cu puţină stăruinţă, am putea face să se convingă aproape pe toată lumea. Dar atunci cum se face că fiecare aspiră la un surplus de existenţă, şi că nu există nimeni care să-şi impună să coboare, să descindă spre carenţa ideală?

*

Potrivit unei credinţe destul de răspândite la anumite populaţii, morţii vorbesc aceeaşi limbă ca şi cei vii, cu diferenţa că pentru ei cuvintele au un sens opus sensului pe care-l aveau: mare înseamnă mic, aproape-departe, alb-negru…

La asta să se reducă deci moartea? Cu toate acestea, mai mult decât oricare invenţie funebră, această răsturnare completă a limbajului arată ce cuprinde moartea mai neobişnuit, mai uluitor…

*

Vreau cu adevărat să cred în viitorul omului, dar cum să reuşeşti una ca asta când eşti totuşi în posesia tuturor facultăţilor? Ar fi nevoie pentru asta de ruina lor aproape totală, cel puţin!

*

Un gând care nu e tainic marcat de fatalitate e interschimbabil, nu face doi bani, nu e decât gând…

*

La Torino, la începutul crizei sale, Nietzsche se năpustea fără întrerupere către oglindă, se privea, se întorcea, se privea în ea din nou. În trenul care-l ducea la Basel, singurul lucru pe care-l cerea stăruitor era tot o oglindă. Nu mai ştia cine era, se căuta, şi el, cel atât de legat de ideea păstrării propriei identităţi, atât de avid de sine, nu mai dispunea, ca să se regăsească, decât de cel mai grosolan, de cel mai jalnic mijloace.

*

Nu cunosc pe nimeni mai inutil şi mai inutilizabil ca mine. E un fapt pe care ar trebui să-l accept pur şi simplu, fără să mă consider câtuşi de puţin mândru pentru asta. Dacă nu va fi aşa, conştiinţa inutilităţii mele nu-mi va servi la nimic.

*

Orice coşmar ai avea, joci în el un rol, îi eşti protagonist, eşti acolo cineva. Dezmoştenitul triumfă în timpul nopţii. Dacă s-ar elimina visurile urâte, ar exista revoluţii în serie.

*

Spaima în faţa viitorului se grefează întotdeauna pe *dorinţa* de a simţi această spaimă.

*

Dintr-o dată, m-am trezit singur în faţă… Am simţit, în acea după-amiază din copilăria mea, că tocmai se produsese un eveniment foarte grav. A fost prima mea alarmă, primul indiciu, semnul prevestitor al conştiinţei. Pînă atunci, nu fusesem decât o *fiinţă*. Începând din acel moment, eram mai mult şi mai puţin decât asta. Fiecare eu începe cu o fisură şi o revelaţie

*

Naştere şi lanţ sunt sinonime. Să vezi lumina zilei înseamnă să vezi cătuşe.

*

Să spui: „Totul e iluzoriu” înseamnă să te laşi pradă iluziei, să-i recunoşti un înalt grad de realitate, poate cel mai înalt, chiar dacă ai vrea, dimpotrivă, s-o discreditezi. Ce-i de făcut? Cel mai bine e să încetezi s-o proclami sau s-o denunţi, să i te supui gândindu-te la ea. E un obstacol până şi ideea care descalifică toate ideile.

*

Dacă am putea dormi douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru, am regăsi cu repeziciune marasmul primordial, beatitudinea lâncezelii fără cusur de dinaintea Facerii – visul oricărei conştiinţe excedate de sine.

*

Să nu te naşti este, fără doar şi poate, cea mai bună formulă care există. Ea nu e, din nefericire, la îndemâna nimănui.

*

Nimeni n-a iubit mai mult ca mine această lume şi, cu toate acestea, dacă mi-ar fi fost oferită pe tavă, chiar copil aş fi exclamat: „Prea târziu, prea târziu!”

*

Ce aveţi, ce s-a întâmplat? — N-am nimic, n-am nimic, am făcut o săritură în afara destinului meu, şi nu mai ştiu acum spre ce să mă întorc, spre ce să fug…

Apărut 2003 BUCUREŞTI – ROMÂNIA
Tiparul executat la Regia Autonomă „Monitorul Oficial” Ani de zile, o viaţă de fapt, să nu te fi gândit decât la ultimele clipe, ca să constaţi, când te apropii, în sfârşit, de ele, că va fi fost degeaba, că gândul morţii ajută la tot, doar să mori nu!